

prosvetni delavec

Glasilo delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti Slovenije,
Ljubljana, 19. oktobra 1979 – št. 16 – letnik XXX

Samoupravna preobrazba predšolske vzgoje

V skladu z načeli družbene preobrazbe vzgoje in izobraževanja se nakazuje tudi nadaljnji razvoj predšolske vzgoje. Ta je bila doslej ne le pri nas, temveč

povsod v svetu razmeroma zapostavljeno in zato manj razvito področje. Praksa pa kaže, da je treba dati predšolski vzgoji enakovredno mesto v vzgojno-izo-

braževalnem procesu.

Stanje in smeri razvoja vzgojno-varstvene dejavnosti za predšolske otroke v SRS kažejo, da se je ta dejavnost razmeroma naglo

Enotnost, povezanost, celotnost

Enotnost, povezanost in celotnost pomenijo temelj novega vzgojno-izobraževalnega sistema, ki ga gradimo na načelih permanentnosti marksistične zasnove ter skladnosti s potrebami združenega dela in družbenega razvoja.

Na teh temeljnih izhodiščih, izoblikovanih že na X. kongresu ZKS gradimo notranje povezan in ob vsej razčlenjenosti enovit ter celoten sistem vzgoje in izobraževanja, ki združuje vzgojno-varstveno dejavnost in osnovno šolo (kot podsystem bazičnega oziroma osnovnega izobraževanja in vzgoje) ter izobraževanje mladine in odraslih v srednjih višjih in visokih šolah ter stalno izpopolnjevanje ob delu (kot podsystem usmerjenega izobraževanja in vzgoje).

To ni več nekdanji, niti ne posodobljen šolski sistem. Razsežnost vzgoje in izobraževanja, potrebne sodobni samoupravni socialistični družbi, so bistveno širše. Vzgoja in izobraževanje ne samo da pripravljata človeka na življenje, delo in samoupravljanje, temveč ga tudi spremljata kot razvojni in ustvarjalni dejavniki vse življenje.

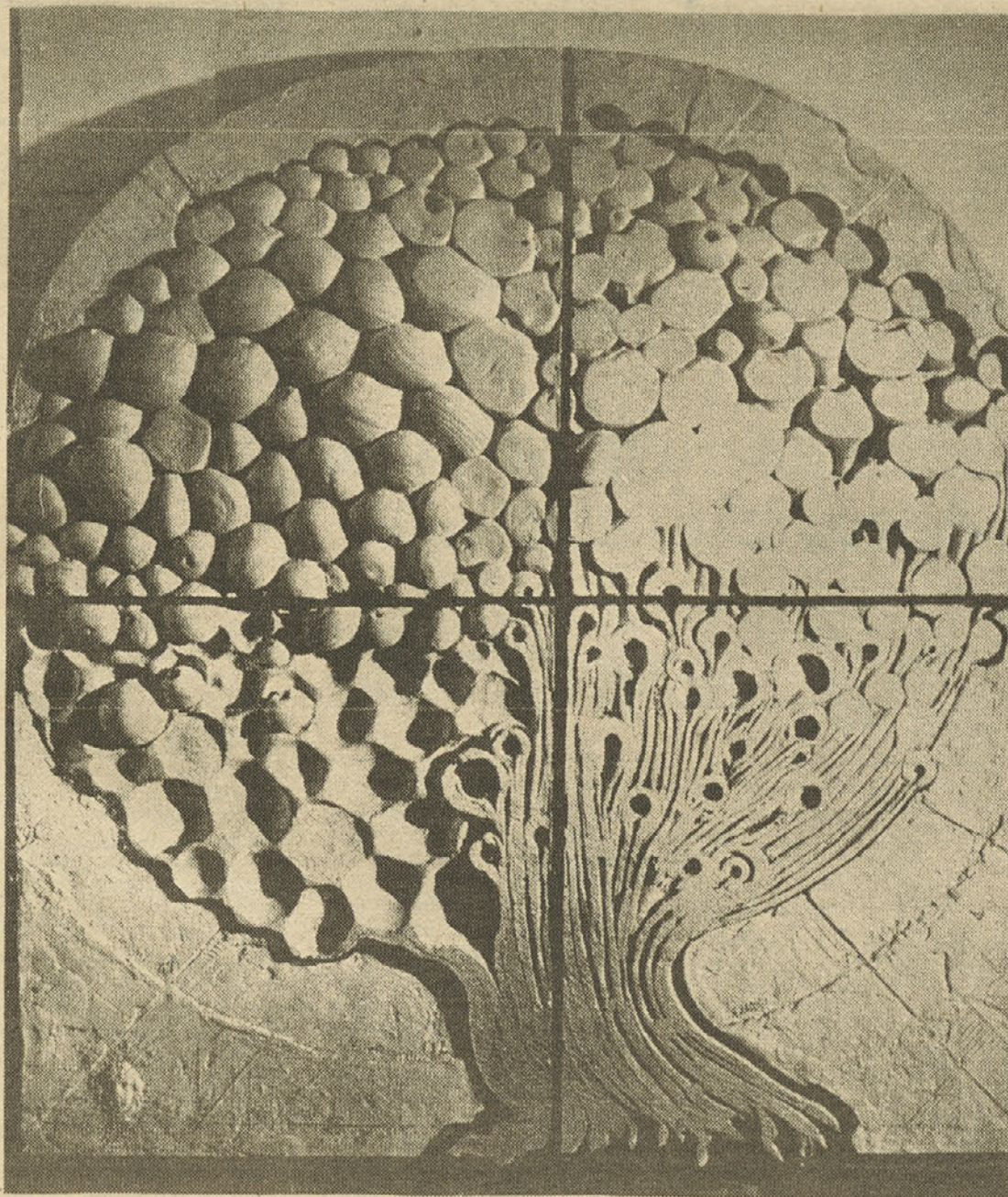
Enotnost ustvarjajo skupni družbenoekonomski temelji, skupni bistveni smotri, enotna idejna usmerjenost in celotno zasnovana programska zgradba, ki vključuje vse ravni, usmeritve in smeri izobraževanja in nadaljnega stalnega izpopolnjevanja. Znotraj te višje celote ima vsako področje tudi svoje posebne vsebine, naloge, značilnosti in zahteve.

Ko gradimo novi vzgojno-izobraževalni sistem samoupravne socialistične družbe, je pomembno, da odстранjujemo tradicionalne pregrade med posameznimi ravni in področji ter premagujemo podedovane sistemske dvojnosti, zapostavljenost nekaterih področij, zaprtost v nekdanje sistemske meje.

Pomembno je, da tudi v sebi premagamo zaprtost v svoje ozko delovno področje. Zaradi te je nekaterim pomembna samo osnovna šola, drugim samo srednje izobraževanje mladine (ali celo samo gimnazija), tretjim samo izobraževanje odraslih (ali celo samo izobraževanje znotraj delavskih univerz). Zato ne spremljajo in ne vidijo dogajanja na drugih področjih in se ne učijo ob dosežkih drugih.

Meje poklicnega zanimanja današnjih prosvetnih — pedagoških in andragoških delavcev so meje novega vzgojno-izobraževalnega sistema, zasnovanega na načelu permanentnosti vzgoje in izobraževanja. To so tudi meje sodobne teorije izobraževanja in vzgoje, ki raste in ustvarjalnega razvijanja vseh področij te nove celote.

JOŽE VALENTINCIČ

Tone Demšar: Drevo življenja, reliefna plastika

Delo je z razstave v Labirintu, prodajni galeriji Mladinske knjige, kjer razstavlja umetnik, član skupine Junij. To je Demšarjeva tretja samostojna razstava v Ljubljani, ki je hkrati pregled umetnikove plastike najnovejšega časa. Na razstavi opazimo tudi nove vrednosti njegovega oblikovanja. Pred nami se zvrstijo bagate plastike in reliefi, ki v različnih plastičnih izrazih — od okroglin, prek cevastih do hruškastih oblik — pričarajo gledalcem nenehno prehajanje žive narave v neživo naravo in nasprotno. Kot bi bili priča nenehnemu valovanju življenjskih oblik v veselju. Demšar je tokrat presenetil z motivom Drevo življenja. Čeprav raznolika po svojih sestavinah, je ta reliefna plastika ubrana v organsko celoto. Iz kompozicijske obrobno, vendar zgovorno izstopajo obrisi človeške glave. Žgana glina in les sta spregovorila v neprisiljenem, nenarejenem jeziku.

I. G.

širila obenem pa so vidni že tudi drugi pomembni premiki — začetki preobrazbe.

Glede na potrebe in interese delavcev in občanov v krajevnih skupnostih vzgojno-varstvene organizacije vse bolj uvajajo tudi druge oblike predšolske vzgoje, namenjene otrokom, ki niso vključeni v dnevno varstvo zato, da bi vsem otrokom že v predšolskih letih omogočili enotne razvojne možnosti.

Tako se je začel proces preoblikovanja vzgojno-varstvenih organizacij središča za predšolsko vzgojo, odprta za vse otroke. Zveza skupnosti otroškega varstva je že 1. 1. 1977 podprla prizadevanja za »pravičnejšo razdelitev dobrin predšolske vzgoje« s tako imenovanim minimalnim deležem, 80-urnim programom, ki naj bi omogočil vsem otrokom v krajevnih skupnostih, zlasti še petletnim, posebno tistim iz manj razvitih območij, vključitev v organiziran vzgojnoizobraževalni proces.

Z novo ustavo in zakonom o združenem delu se je tudi v vzgojno-varstvenih organizacijah pospešil proces samoupravnega organiziranja in uveljavljanja novih družbenoekonomskih odnosov, ki so temelj samoupravnih pravic in svobodne menjave dela na področju vzgoje in varstva predšolskih otrok. V tem procesu imajo pomembno vlogo samoupravne interesne skupnosti otroškega varstva, ki združujejo interese izvajalcev vzgojnega varstva ter staršev in drugih delovnih ljudi, uporabnikov tega varstva. Omenjene skupnosti skrbne ne le za združevanje sredstev, temveč tudi za načrtno razvijanje dejavnosti za otroke po enotnih izhodiščih, vključujejo programe otroškega varstva v programe razvoja občin in republike in pripravljajo ukrepe za uresničevanje programov na temelju samoupravnega dogovarjanja in socialistične solidarnosti.

V nadaljnjem procesu preobrazbe naj bi vse bolj uvajali posebne oblike vzgoje in varstva predšolskih otrok. Pri tem naj bi še bolj upoštevali pobude staršev in jih spodbujali k sodelovanju. Starši naj bi bolj neposredno odločali o vseh vprašanih vzgojnega varstva, tako o

organizaciji, materialnih in kadrovskih možnostih kot tudi programu dela.

Da bi pospeševali tudi kakovost družinske vzgoje in enotnost ter neprekinjenost vzgojno-izobraževalnega procesa prvih letih življenja naj bi starši vse bolj prizadevno sodelovali tudi pri uresničevanju vzgojnega programa.

Vzgojno-varstvene organizacije se tudi tesneje povezujejo s krajevnimi skupnostmi z drugimi dejavniki na področju vzgoje in izobraževanja, z vzgojno-izobraževalnimi kulturnimi, zdravstvenimi in drugimi družbenimi organizacijami in društvi.

Vzgojno-varstvena organizacija kot nosilka družbeno organizirane predšolske vzgoje naj nadaljnje preobrazbeno procese vse bolj skrbi tudi za razvojno motene otroke, da bi odpravljali ali zmanjševali motnje v najzgodnejšem življenjskem obdobju, takrat, ko je to najbolj uspešno.

Tesneje, bolj organsko je treba povezati predšolsko vzgojo v enoten, celosten vzgojno-izobraževalni sistem, — to je naloga, ki zadeva vse stopnje tega sistema. Uskladiti bi moral organizacijske programske zasnove vzgojno-izobraževalnega dela, in usposabljanje pedagoških delavcev za vse stopnje vzgoje in izobraževanja usmerjenem izobraževanju.

Med prizadevanji za neprekinjen, povezan vzgojno-izobraževalni proces, v katerem naj bi enotneje izrabili bogate razvojne možnosti predšolskih let, je ob preobrazbi osnovne šole zamišljena tudi zgodnejša vključitev otroka v šolo. Ta ukrep je smotrni ob sistemskem, torej tudi programskem in kadrovskem usklajevanju predšolske in osnovnošolske stopnje vzgoje in izobraževanja. Meja med tem področjem bo tako postala vse manj pomembna. Zediniti pa bi se morali o tem, v katero ustanovo bomo uvrstili otroke določene starostne in zrelostne stopnje, ali v osnovno šolo ali v vrtec. Namesto tega naj bi oblikovali in se odločali za take vzgojnoizobraževalne programe, ki bodo primerni otrokovi razvojni stopnji.

NUŠA KOLAR

Optimistične napovedi

Priprave na uvajanje usmerjenega izobraževanja potekajo po načrtu

Čez leto dni bomo tudi v naši republiki prešli na usmerjeno izobraževanje. Vse družbenopolitične in strokovne priprave potekajo v skladu z dogovorjenim načrtom. Prehod na usmerjeno izobraževanje bo temeljito in vsestransko pripravljen.

Tako bi lahko povzeli bistvene ugotovitve širšega posveta o aktualnih nalogah pri preobrazbi vzgoje in izobraževanja in uvajanju usmerjenega izobraževanja, ki ga je pripravil letošnjega 5. oktobra svet za vzgojo in izobraževanje pri predsedstvu republiške konference SZDL Slovenije s sodelovanjem Zveze sindikatov Slovenije, Gospodarske zbornice Slovenije, Izobraževalne skupnosti Slovenije in Zavoda SR Slovenije za šolstvo. Posveta so se udeležili poleg predstavnikov navedenih organizacij in organov predsedniki izvršnih odborov posebnih izobraževalnih skupnosti, republiških odborov sindikata, izvršni odborov splošnih združenj gospodarske zbornice, republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje ter drugih organizacij. Širši uvod v razpravo so podali: Marjan JELEN, član izvršnega odbora predsedstva republiške konference SZDL (sedanji trenutni preobrazbe), mag. Janez SUŠNIK, direktor Zavoda SRS za šolstvo (priprava vzgojnoizobraževalnih programov) in Jože DEBERŠEK, predsednik izvršnega odbora Izobraževalne skupnosti Slovenije (izhodišča novih družbenoekonomskih odnosov). Iz uvodnega dela in razprave povzemamo značilne ugotovitve in stališča.

OPRAVLJENE NALOGE

Prehod na usmerjeno izobraževanje je povezan z mnogimi zahtevnimi in odgovornimi pripravi, ki jih vodijo družbenopolitični, samoupravni in strokovni organi v republiki. Med že opravljenimi nalogami naj navedemo zlasti:

— pripravo zakona o usmerjenem izobraževanju; po javni razpravi o osnutku tega zakona se pripravlja predlog zakona;

— izdelavo skupne vzgojnoizobraževalne osnove usmerjenega izobraževanja; programsko gradivo je sprejel Strokovni svet za vzgojo in izobraževanje; zavod SRS za šolstvo pripravlja učbenike in druge pripomočke za vse predmete;

— pripravo smernic za oblikovanje programov v usmerjenem izobraževanju; osnutek začasnih smernic je v razpravi, predlog izpolnjenih smernic pa bo kmalu pripravljen;

— pospešeno pripravo vzgojnoizobraževalnih programov za posamezne usmeritve in smeri, ki poteka v posebnih izobraževalnih skupnostih ob sodelovanju Zavoda SRS za šolstvo;

— pripravljena so izhodišča za oblikovanje mreže organizacij za usmerjeno izobraževanje;

— Zavod SRS za šolstvo je pripravil podoben načrt za usposabljanje šolskih vodstev in učiteljev za uvajanje usmerjenega izobraževanja; prvi seminarji bodo v prihodnjih mesecih;

— potekajo pa še druge strokovne priprave in akcije, ki naj bi zagotovile nemoten prehod na usmerjeno izobraževanje.

NOVA PROGRAMSKA ZASNOVA

Med najzahtevnejše priprave, ki jih bo treba opraviti v prihodnjem obdobju, najkasneje pa do prihodnje pomladi, je priprava celotne programske zasnove po posameznih panogah in dejavnostih; to je naloga strokovnih organov posebnih izobraževalnih skupnosti. Za vsa področja in dejavnosti bo treba skrbno pretehtati ustrezne usmeritve in smeri glede na različne zahtevnostne ravni. Razprava je poudarila, da je smotno graditi programe za pridobitev strokovne izobrazbe na širših osnovah, da bi učenci dobili temeljna znanja, spretnosti in navade ter razvili potrebne sposobnosti in lastnosti, šele na tej široki osnovi pa bi se usposab-

ljali tudi za ožji izsek del in nalog znotraj določene poklicne usmeritve.

Širše zasnovana strokovna izobrazba zagotavlja večjo prožnost v prilagajanju spremenjeni tehnologiji, to pa sodobni čas vedno pogosteje zahteva. Drobljenje programov in ozko usposabljanje za delo bi bilo s teh vidikov kratkovidno in nesprejemljivo.

Zdaj delujejo strokovni organi ali komisije že pri 18 panogah in dejavnostih. Hkrati z nastajanjem programske zasnove usmerjenega izobraževanja pa morajo posebne izobraževalne skupnosti proučiti za svoje področje perspektivne potrebe po strokovnih delavcih, saj so take potrebe temelj za načrtovanje prostorskih zmogljivosti in mreže organizacij za usmerjeno izobraževanje.

K NOVIM DRUŽBENOEKONOMSKIM ODNOSOM

Izobraževalna skupnost Slovenije je predstavila posvetu izhodišča za razvoj družbenoekonomskih odnosov na področju usmerjenega izobraževanja in za njihovo usklajitev z ustavo in zakonom o združenem delu.

Sedanji družbenoekonomski odnosi na tem področju ohranjajo še nekatere značilnosti proračunskega financiranja vzgojnoizobraževalne dejavnosti. Načrtovanje izobraževanja ter združevanje in prelivanje sredstev na republiški ravni — v Izobraževalni skupnosti Slovenije je preveč oddaljeno od temeljnih organizacij združenega dela in od neposrednega odločanja delavcev. Prispevek, ki ga plačujejo delavci po enotni stopnji iz dohodka TOZD ni vselej v sorazmerju z njihovimi kadrovskoizobraževalnimi potrebami, zato ga včasih občutijo bolj kot davek kot pa nujen prispevek h »kadrovski reprodukciji«. Uporabniki iz negospodarskih dejavnosti ne plačujejo tega prispevka, saj krijejo vse stroške uporabniki iz gospodarstva; zato se tudi niso združevali v posebne izobraževalne skupnosti.

Zaradi nihanja ustvarjenega dohodka v TOZD so prihodki posebnih izobraževalnih skupnosti neenakomerni, zato je treba združevati in prelivati sredstva prek izobraževalne skupnosti Slovenije; to je v nasprotju z načrtovano decentralizacijo, posebnih izobraževalnih skupnosti pa ne spodbuja k iskanju boljših in bolj gospodarnih rešitev. Tako zasnovani družbenoekonomski odnosi ne povezujejo dovolj uporabnikov z izvajalci, da bi med seboj čim bolj uskladjali potrebe in možnosti; izvajalci še pogosto iščejo rešitev »od zgoraj!«

Pri nadaljnjem razvijanju družbenoekonomskih odnosov na področju usmerjenega izobraževanja bo potrebno iskati drugačne rešitve. Delavci v vsaki TOZD in vsaki delovni skupnosti (torej tudi pri družbenih dejavnostih) naj bi kot uporabniki ugotavljali in načrtovali svoje kadrovske in izobraževalne potrebe. Vsaka temeljna organizacija in skupnost naj prispeva za usmerjeno izobraževanje v skladu s svojimi izobraževalnimi potrebami. S samoupravnim sporazumevanjem se uporabniki in izvajalci dogovarjajo o obsegu in vsebini izobraževanja pa tudi o merilih za vrednotenje vzgojnoizobraževalnega dela. Svobodna menjava dela naj bi na teh temeljih zagotovila izvajalcem enak družbenoekonomski položaj, kot ga imajo uporabniki — tako v pravicah kot v obveznostih in odgovornosti. Izobraževalne skupnosti bodo

dogodki novosti

postale tako družbeni okvir za usklajevanje potreb in interesov, ne pa dejavniki odtujene finančne moči in odločanja.

Nove zamisli zahtevajo, kot je poudarila razprava, še podrobno obdelavo posameznih vidikov ter natančnejšo opredelitev posameznih rešitev, saj gre za odločitve temeljne in dolgoročne pomena.

ENOTNOST STALIŠČ IN DELOVANJA

Razprava je prečistila nekatere nejasnosti, ki spremljajo pripravo programov in načrtovanje njihovega prihodnjega uresničevanja. Proizvodne organizacije se bojijo, da bodo ob predvidenem razmerju med splošno izobraževalnimi in strokovnimi predmeti ter med teorijo in prakso dobile iz šol pomanjljivo usposobljene ali za delo povsem neusposobljene delavce. V nekaterih panogah se bojijo, da bodo z uvajanjem usmerjenega izobraževanja še večje težave z »bazičnimi« delavci, ki jih potrebuje neposredna proizvodnja. Kakorkoli je taka bojazen utemeljena, ne kaže iskati rešitev — kot je razprava poudarila — v preteklosti ali v zadrževanju sedanje stanja. Reforma je usmerjena v prihodnost. Usmerjeno izobraževanje mora zagotoviti vsem, ki se vanj vključijo, višjo raven splošne izobrazbe. To zahteva razvoj, to je obenem ena izmed temeljnih vrednot in pridobitev preobrazbe. Široka splošno izo-

brazbena in strokovna osnova je najboljši temelj za prožno prilagajanje spremenjenim tehnološkim zahtevam, za vključevanje v nadaljnje izobraževanje ob delu ali iz dela ter za stalno dopolnilno izobraževanje in izpopolnjevanje, ki ga zahteva sedanjost.

Skrb za neposredno usposobljenost novih delavcev za določena dela, opravila in naloge se bo morala izražati v sodelovanju proizvodnih organizacij z organizacijami za usmerjeno izobraževanje pri strokovnem izobraževanju in usposabljanju, v zagotavljanju potrebnih možnosti za proizvodno prakso med študijem in v zagotavljanju načrtnega uvajanja v delo v pripraviški dobi.

Posvetovanje je pomembno prispevalo k enotnosti stališč tistih, ki vodijo priprave na uvajanje usmerjenega izobraževanja, k njihovi medsebojni usklajenosti in enotni akciji usmerjenosti. Kljub posameznim vprašanjem in različnim pogledom so v razpravi prevladovala enotna usmerjenost vseh sodelujočih, njihova zavzetost in medsebojna usklajenost. Njihova odgovornost za prevzete naloge in zaupanje v možnost, da jih pravočasno uresničijo zbujata optimizem in pričakovanja na odločilno obdobje, ko se bo reforma začela tudi v neposredni vzgojnoizobraževalni dejavnosti.

JOŽE VALENTINČIČ

Kritično o uveljavljanju delegatskih odnosov

Delegatski sistem se je v občinskih in posebnih izobraževalnih skupnostih že uveljavil. Skupščina Izobraževalne skupnosti Slovenije postaja mesto, kjer delegati usklajujejo stališča, vse manj pa organ, ki s svojimi normativnimi akti odloča o pravicah in obveznostih samoupravnih subjektov.

To je samo ena od ugotovitev, ki jo razberemo iz poročila o uresničevanju delegatskega sistema in delegatskih odnosov v tem mandatnem obdobju. Pripravila ga je izobraževalna skupnost Slovenije za obravnavo na zadnji seji skupščine. Zanimivo je, da so poročila občinskih in posebnih izobraževalnih skupnosti o uresničevanju delegatskega sistema in delegatskih odnosov precej kritična, saj ugotavljajo predvsem slabosti, manj pa pozitivne spremembe, ki so nastale v tem času. Pokazala so, da so delegati uporabnikov še vedno premalo dejavni v delu skupščin in njihovih samoupravnih teles, saj niso dovolj seznanjeni s problemi vzgoje in izobraževanja, premalo pa tudi lahko vplivajo na dejavnost vzgojnoizobraževalnih organizacij in cene njihovih storitev. Večina splošnih delegacij krajevnih skupnosti ni ustrezno organizirala dela, delegate pa premalo podpirajo tudi družbenopolitične organizacije in or-

gani upravljanja v delovnih organizacijah. Vzroki torej niso novi, zato bi bilo zanimivo zvedeti, zakaj se po tolikih letih uveljavljanja delegatskega sistema stare napake še vedno ponavljajo in kaj je bilo narejeno za to, da bi jih odpravili. Spet poslušamo stare resnice, da delegati nimajo dovolj časa za obravnavo gradiva in oblikovanje stališč, da roki za seje skupščin posameznih samoupravnih interesnih skupnosti niso usklajeni itn. Nekatere delegacije so »trajno« razdelile področja med delegate in jim tako zagotovile »stalni mandat«. Zato se delegacije pred sejami skupščine ne sestajajo, delegati pogosto povedo v skupščini kar svoja stališča, tako da v svojem okolju ne poročajo o vseh sklepih, ki jih je skupščina sprejela. To pa pomeni, da so delegati premalo povezani s svojim okoljem, skupine delegacij pa preveč prepuščene same sebi. Pri svojem delu imajo veliko težav, saj nimajo v OZD in TOZD niti

Za primerne cene vzgojno-izobraževalnih storitev

Pobuda izvršnega odbora republiškega odbora Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti

Na temelju poročila o problemih razvoja vzgojnoizobraževalne in raziskovalne dejavnosti v tem srednjeročnem obdobju, razprave na seji republiškega odbora dne 26. 9. 1979 in razprav o dosežkih gospodarjenja in aktualnih problemih v letu 1979 je izvršni odbor republiškega odbora predlagal skupščini Izobraževalne skupnosti Slovenije, naj uskladi cene vzgojnoizobraževalnih storitev.

Pri tem naj upošteva, da je sedanjí gospodarski položaj v vzgojnoizobraževalnih organizacijah, tako v osnovnih šolah, vzgojno-varstvenih organizacijah in organizacijah usmerjenega izobraževanja slab, ponekod pa celo kritičen zato, ker cene vzgojnoizobraževalnih storitev čedalje bolj zaostajajo za večanjem življenjskih stroškov in stroškov za materialno poslovanje, ki jih priznavajo občinske izobraževalne skupnosti in Izobraževalna skupnost Slovenije.

Stabilizacije in prizadevanj za boljše gospodarjenje na področju vzgoje in izobraževanja ni mogoče razumeti in izvajati kot restrikcije, saj bi bil s tem moten vzgojnoizobraževalni proces in predvsem njegova kakovost.

S pogodbami, sklenjenimi za leto 1979, je bilo vzgojnoizobraževalnim organizacijam zagotovljeno za uresničitev vzgojnoizobraževalnih programov 17 odstotkov več denarja kot v letu 1978. Naglo večanje cen življenjskih stroškov in osebnih dohodkov v gospodarstvu in nekaterih družbenih dejavnostih v zadnjih mesecih letošnjega leta je izredno slabo vplivalo na gospodarjenje v vzgojnoizobraževalnih organizacijah. Osební dohodki delavcev v vzgoji in izobraževanju zaostajajo v vseh letih tega srednjeročnega obdobja pa tudi letos. Ob tem izvršni odbor posebej opozarja, da je povečanje poprečnih osebnih dohodkov, prikazano v indeksnih točkah za obdobje januar-julij 1979, v primerjavi s istim obdobjem leta 1978 sicer visoko, je pa posledica proračunske tehnike. (Za sedem mesecev

leta 1978 so bili izplačani osebni dohodki v višini poprečnih osebnih dohodkov te dejavnosti v letu 1977). Usklajevanje za leto 1978 je bilo opravljeno šele ob sklepanju pogodb za leto 1978.

Premajhen delež materialnih stroškov v ceni storitve onemogoča modernizacijo pouka, boljše učno tehnologijo. To pomeni, da neposredno vpliva na kakovost vzgojnoizobraževalnega dela. Razmere se še zaostajajo, ker dogovorjena stroškovna za materialne stroške naraščanja cen električne energije proizvodov in storitev zdaleč ne ustrezajo več stvarnim potrebam.

V razpravi na seji republiškega odbora je bilo tudi ugotovljeno, da je slabši družbenoekonomski položaj delavcev vzgojnoizobraževalnih dejavnosti tudi eden od vzrokov za kritično visoko število strokovno neusposobljenih učiteljev in vzgojiteljev in odhajanje prosvetnih delavcev druge dejavnosti; zato ni mogoče privoliti še v večje zaostajanje osebnih dohodkov. Posebno kritično je republiški odbor ocenil prenehanje delež sredstev za materialne stroške v ceni storitve, lahko povzroči, da bodo vzgojnoizobraževalne organizacije ob zaključnih računih imele gube, čeprav bodo kakovostno opravile vse obveznosti, zapisane v programih.

Sprejeti samoupravni sporazumi o temeljnih načrtih občinskih izobraževalnih skupnosti, samoupravni sporazumi o temeljnih načrtih usmerjenega izobraževanja omogočajo in zagotavljajo usklajevanje vrednosti programov vzgojnoizobraževalnih storitev z gibanjem družbenih proizvodov in z rastjo materialnih stroškov. Po določilih teh dokumentov ter statističnih podatkih o rasti družbenega proizvoda in večanju cen meni izvršni odbor republiškega odbora, da treba takoj uskladiti vrednotenje vzgojnoizobraževalnih programov s temi gibanji in ustrezno povečati cene vzgojnoizobraževalnih storitev za leto 1979.

primenih prostorov niti ustrezne strokovne pomoči.

Posebno pozornost je treba nameniti tudi izboru delegatov v samoupravne interesne skupnosti in se zavzeti za bolj gibek sistem delegiranja. Ugotavljajo, da so bila posamezna območja v zborih skupščin Izobraževalne skupnosti Slovenije neenako zastopana, zlasti v zboru izvajalcev. Še slabše je bilo v razmerjih med občinskimi izobraževalnimi skupnostmi glede na posamezne okolišče. Čeprav imajo po posebnem samoupravnem sporazumu občinske izobraževalne skupnosti v vsakem okolišču enako možnost, da v določenem daljšem obdobju delegirajo svoje delegate v oba zbora Izobraževalne skupnosti Slovenije, jih večina te možnosti ni izrabila. Nekatere občinske izobraževalne skupnosti so delegirale precej več delegatov, kot pa bi jih lahko po samoupravnem sporazumu. Kar 67-krat se je zgodilo, da je občinska izobraževalna skupnost poslala na sejo po dva ali več delegatov, nasprotno pa ena občinska izobraževalna skupnost ni niti enkrat poslala delegata v zbor delegatov, šest OIS pa niti enkrat v zbor izvajalcev.

Zanimivo je tudi to, da je med delegati še vedno premalo žensk in mladine. Med delegati v zboru uporabnikov je sorazmerno veliko takih s pedagoško izobrazbo; le tretjina jih je zaposlena v organizacijah uporabnikov, malo pa je delavcev ozkega profila in kvalificiranih delavcev. Zboru izvajalcev prevladujejo delavci s pedagoško izobrazbo, teh je kar 89 odstotkov, preostali pa so v zboru učencev in študentov. Na seji skupščine so opozorili tudi na to, da del šolstva (npr. usmerjeno izobraževanje) sodeluje dovolj občinskimi izobraževalnimi skupnostmi. Vsekakor je treba doseči, da v zborih uporabnikov ne bo več izvajalcev, odpraviti pa je treba tudi druge slabosti, tako da se bo delegatski sistem uveljavljal po poti, ki je smotrna in vse.

Skupščina je sprejela poročilo o uresničevanju delegatskega sistema in delegatskih odnosov pri nadaljnji obravnavi te problematike pa bo namenila posebno pozornost vprašanju zborov in delovnih teles občinskih in posebnih izobraževalnih skupnosti.

M. K.

Pogled v novo osnovno šolo

Smeri samoupravne izobrazbe

Osnovna šola je v svojem, več kot dvajsetletnem obdobju po reformi leta 1958, razširila in bogatila svojo vzgojno-izobraževalno dejavnost. Ves čas je sledila družbenim potrebam, prevzemala nove naloge in jih vedno bolj kakovostno opravljala. Z malo šolo, šolo v naravi, z dopolnilnim in dodatnim poukom, s podaljšanim bivanjem, z interesnimi dejavnostmi, z organizacijami in društvi, s povečano skrbjo za zdravstveno varstvo in prehrano učencev je osnovna šola presegla svoje organizacijske in vsebinske okvire in sprožila potrebo po svoji nadaljnji socialistični samoupravni preobrazbi.

Izhodišča za samoupravno preobrazbo osnovne šole so zajeta v dokumentih kongresov ZKJ in ZKS, stališčih in sklepih predsedstva CK ZKS, sklepov republiškega sveta za vzgojo in izobraževanje, v osnutku zakona o osnovni šoli in v Pregledu akcij in nalog za preobrazbo vzgoje in izobraževanja skupščine SR Slovenije.

Samoupravno organizirana splošno izobraževalna osemletna osnovna šola, povezana s pedagoško vzgojo in usmerjenim izobraževanjem, se bo na temelju teh izhodišč in novega zakona o osnovni šoli vsebinsko in organizacijsko dograjevala kot celodnevna vzgojno-izobraževalna organizacija. Dopolnjevala se bo zlasti glede marksistične zasnove vseh sestavin vzgojno-izobraževalnega dela, razširitve družbenoekonomskega znanja, krepitve političnega izobraževanja, tehnične in delovne vzgoje ter elementov proizvodnega in družbeno potrebne dela. Povečala se bo vloga interesnih dejavnosti za spodbujanje ustvarjalnosti in za odkrivanje in razvoj interesov učencev. Politično usmerjanje se bo uveljavljalo kot sistematična in trajna naloga celotne vzgojno-izobraževalne dejavnosti osnovne šole, ki naj bo najtesneje povezana s svojim okoljem, s krajevno skupnostjo. Osnovna šola se bo uveljavljala kot celodnevna, odprta družbena vzgojno-izobraževalna organizacija, v kateri učitelji, učenci, delavci, delovni ljudje in občani uresničujejo svoje samoupravne pravice in opravljajo svoje dolžnosti.

SESTAVINE DRUŽBENEGA VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEGA SMOTRA

Vsestransko razvijanje vsakega mladega človeka ostane temeljni družbeni in vzgojno-izobraževalni smoter. V ospredje stopa zlasti zahteva, naj mladega človeka oblikuje tako:

- da bo izviran, spodbuden, domisel, ustvarjalni;
- da bo gojil duha skupnosti, kolektivnosti, solidarnosti in plemenitega tekmovalnosti;
- da bo ustvarjal delo družbene stvarnosti — da bo dejaven;
- da bo samostojen pri odločitvah in pripravljen nositi tudi posledice svojih odločitev;
- da bo kritičen do sebe in do drugih;
- da mu bo delo temeljna vrednota: delo kot ustvarjalnost, kot pogoj družbenega napredka, kot uveljavitev kulturne osebnosti;
- da bo cenil svoje delo in delo drugih;
- da bo odgovoren in human, da bo lahko opravljal svoje dolžnosti, uveljavljal svoje pravice v samoupravno zasnovanem združenem delu.

MARKSISTIČNA ZASNOVANOST DELA IN ŽIVLJENJA ŠOLE

Celotno življenje in delo osnovne šole mora temeljiti na dosežkih sodobne znanosti in zlasti marksizma. V osnovni šoli se morajo učenci postopno usposabljanje za delo in samoupravljanje ter vzgajati v duhu pridobitve socialistične revolucije, socialistične etike in samoupravne demokracije, socialističnega pa-

triotizma, bratstva in enotnosti ter enakopravnosti narodov in narodnosti in vsega naprednega sveta.

Marksizem je idejni temelj celotne naše vzgoje in izobraževanja. Zato se morajo učenci v osnovni šoli v primerni obliki postopno seznanjati z deli klasikov marksizma, s sodobnim razvojem marksizma in s teorijo in prakso naše socialistične samoupravne družbe. Učence je treba navajati, da ta spoznanja ustvarjalno uporabljajo v praksi in jih postopno sprejemajo kot svoj pogled na svet. Tudi osnovna šola mora biti kritična in se bojevali proti vsem neznatstvenim in protimarksističnim teorijam in ideologijam, zlasti tistim, ki so tuje socialističnemu samoupravljanju.

POLITEHNIZACIJA IN DELO

Povezovanje teorije s prakso, povezovanje šole z družbeno stvarnostjo, se v samoupravni socialistični družbi kaže zlasti kot zahteva po politični izobrazbi. Uveljaviti moramo načelo, da naša šola pripravlja mladino za neposredno družbeno prakso. Posebnost naše družbene prakse je premagovanje nasprotij med umskim in fizičnim delom ter povezovanje znanosti s proizvodnim delom. Zato se morajo učenci že v osnovni šoli seznanjati teoretično in praktično s primeri proizvodnje. Nujna je vsestranska povezanost teorije s prakso tako pri pouku kot pri drugih dejavnostih.

Učenci morajo spoznavati, da ima proizvodnja svojo tehnologijo in družbeno stran, da gre na eni strani za razmerje med človekom in naravo, na drugi pa za razmerje med ljudmi, oboje pa je pomembno za opredelitev človeške družbe in razumevanja njene celotnega razvoja. Zato morajo učenci spoznavati naravne znanosti in njihov pomen za razvijanje proizvodnih sil ter družbene znanosti, ki proučujejo odnose med ljudmi.

Z vidika politične izobrazbe so zelo pomembne ekskurzije v TOZD, kjer se učenci neposredno seznanjajo s tehniko, tehnologijo in organizacijo proizvodnje, spoznavajo pa tudi delovne razmere in medsebojne odnose. Zveza pouka s proizvodnim delom se uresničuje tudi tako, da uporabljajo učenci teoretično znanje v svoji praksi, pri svojem delu, ter si tako pridobivajo delovne navade in oblikujejo delovno zavest, lahko pa tudi na temelju lastnih izkušenj utemeljujejo teoretično spoznanje.

Z vključevanjem učencev v družbeno koristno delo jim omogočamo, da se z delom in ob delu navajajo na ekonomske vidike dela in razumen odnos do narave.

Z uveljavitvijo političnega izobraževanja ter zlasti proizvodnega in družbeno koristnega dela bodo pridobili učenci ustrezno splošno izobrazbo za življenje in delo. Oblikovali si bodo delovne navade in odnos do socialistične samoupravne skupnosti. Glede na svoje sposobnosti, nadarjenosti, interese in znanje se bodo ob koncu osnovnega šolanja opredeljevali za ustrezno usmeritev v nadaljnjem, usmerjenem izobraževanju.

IZPOPOLNJEVANJE VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNIH PODROČIJ

Družbenomoralna, družbenoekonomska, obrambna, telesna, zdravstvena, tehnična, prometna, kulturna in delovna vzgoja, vzgoja za humane odnose med spoloma, za varstvo dobrin splošnega pomena in vrednost človekovega okolja mora biti vsebovana v vseh vzgojno-izobraževalnih področjih in prežemati celotno vzgojno-izobraževalno dejavnost.

V večji meri je treba oblikovati zavest življenjske povezanosti jugoslovanskih narodov in narodnosti, razvijati pripravljenost

mladih za aktivno obrambo pridobitev naše revolucije.

Učne vsebine je torej treba izpopolnjevati s tistimi temeljnimi vzgojnimi področji, ki dajejo odgovore na aktualna vprašanja dela in življenja ter oblikujejo samoupravljalno zavest in splošno kulturo mladega človeka.

To so nekateri predvideni nadaljnji premiki v vsebinski preobrazbi dela in življenja osnovne šole, ki naj bi še bolj okrepili vzgojo mladih, da bodo usposobljeni in pripravljeni za delo, samoupravljanje in življenje, za celotno dejavnost v času obveznosti in v času prostosti.

JELICA MESESNEL

Poskus ali tudi rešitev

Zakon o združenem delu je z nekaterimi svojimi prvimi prisel bistvene spremembe tudi v šolstvu. Posebno močno je načel tradicionalno učiteljsko miselnost, organizacijo dela, predvsem pa sistem vrednotenja vzgojno-izobraževalnega dela v osnovni šoli. Osnovne šole so morale v zelo kratkem času prilagoditi svoje splošne akte smernicam, ki jih nakazuje zakon. Pri tem so se pojavile prenekatere težave, največje med njimi pa so nastale pri oblikovanju pravilnikov o delitvi osebnih dohodkov. Bistveno drugačno vrednotenje pedagoškega dela je zahtevalo povsem drugačen model vrednotenja tega dela, kot je bil ta, ki smo ga bili vajeni. Skupna komisija se je znašla pred težavnimi problemi, saj je bilo treba bistveno drugače ovrednotiti vzgojnoizobraževalno delo učitelja, kot je bilo doslej v navadi. Menim, da je prav dobro opravila svojo nalogo, saj je osnutek pravilnika o delitvi osebnih dohodkov, ki naj bi ga uporabljale posamezne osnovne šole, izdelala dokaj urejeno, razumljivo in dovolj določeno, tako da posameznim šolam ni bilo posebno težko po tem modelu izdelati svojih pravilnikov o delitvi osebnih dohodkov.

Skupna komisija je opravila svoje delo le z vidika usklajevanja elementov zakona o združenem delu z vzgojnoizobraževalno prakso, ni pa posegla na področje delitve in organizacije dela na šolah. Ker sta tako delitev kakor tudi organizacija dela skoraj na vsaki šoli različni, so kljub skupnemu modelu za delitev osebnih dohodkov, iz tako različnih razmer vzniknili tudi različni pravilniki. Te razlike med njimi so tolikšne, da bi bil pravilnik o delitvi osebnih dohodkov ene šole, ki je bil izglasovan 100 %, na drugi šoli povsem odklonjen.

Zaradi te raznolikosti, ki povzroča veliko problemov, je republiški odbor sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ustanovil posebno komisijo, ki naj bi poskušala najti pot za poenotenje meril za nagajevanje delavcev v šolstvu. Ta komisija, ki ima predstavnike z vseh stopenj šolskega sistema, je že po dveh sejah ugotovila, da v tako široki sestavi ne bo sposobna najti poti za rešitev teh problemov. Na različnih stopnjah šolskega sistema se pojavljajo pri nagajevanju tudi različne nianse teh problemov. Da bi to vprašanje premaknili z

mrtve točke, je komisija imenovala delovno skupino, ki naj bi najprej poiskala rešitve za poenoteno vrednotenje vzgojnoizobraževalnega dela v osnovni šoli. Delovno skupino vodi Benjamin Jurman, raziskovalni sodelavec na Pedagoškem inštitutu, v njej pa so še Geza Čahuk, predsednik republiškega odbora sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti, Milena Borovac in Niko Žibert, ki sta člana skupne komisije, ter Ivo Orešnik.

Delovna skupina se je najprej lotila problemov, ki zadevajo obseg in normative učiteljevega vzgojno-izobraževalnega dela. Že na začetku dela se je pokazalo, da vprašanje vrednotenja vzgojno-izobraževalnega dela ne zadeva le nagajevanje učiteljev, temveč da gre za poenoteno organizacijo dela, za kadrovske politike osnovnih šol in končno, da gre tudi za opredelitev vrednotenja posameznih vrst vzgojno-izobraževalnega dela.

Delovna skupina se je odločila, da bo zato obdelala celotno problematiko vrednotenja vzgojno-izobraževalnega dela in ne samo normativov za obseg dela. Svojega dela ne gradi na novo, temveč upošteva rešitve skupne komisije in nekaterih osnovnih šol, ki so se lotile problema nagajevanja po svoje. Delovna skupina kljub težavnim situacijam postopoma napreduje pri reševanju problemov vrednotenja vzgojno-izobraževalnega dela v osnovni šoli. Pri tem izhaja iz organizacije in delitve dela šole. Doslej je obdelala področje obsega vzgojnoizobraževalnega učiteljevega dela in normative, zdaj pa obravnava vprašanje kakovosti njegovega dela. Pred njo se pojavlja še celotna problematika vrednotenja temeljnih nalog, problem napredovanja učiteljev, vprašanje minulega dela in še veliko drugih problemov, za katere še ni povsem jasno, kako jih bo rešila.

Vzporedno z delom te komisije je Pedagoški inštitut začel raziskovalno nalogo o isti problematiki. Če ne bo ovir, lahko pričakujemo, da bo v zbirki Načrtovanje življenja in dela osnovne šole čez leto dni izšla nova publikacija pedagoškega inštituta, ki bo osnovnim šolam nakazala poti za bolj poenoteno organizacijo dela, na kateri bo lahko temeljilo tudi vrednotenje vzgojno-izobraževalnega dela.

B. J.

Nova vsebina glasbenih šol

Posodobljeni in izpopolnjeni učni načrti

Kljub znanim težavam, ki spremljajo glasbene šole, število učencev in učiteljev, sicer počasi, vendar iz leta v leto narašča. Doslej se še ni zgodilo, da bi ustanovitelj glasbeno šolo ukinil. Število novih dislociranih oddelkov, podružničnih šol in tudi glasbenih šol — zlasti na podeželju, kar je še posebno razveseljivo, nenehno narašča. Podatki iz SR Slovenije povedo, da je delovalo v predaprilski Jugoslaviji 7 glasbenih šol, do leta 1950 je bilo odprtih 20 novih, v naslednjih 10 letih 21, po letu 1960 do danes pa so odprli nadaljnjih 6 novih glasbenih šol. Zdaj deluje v SR Sloveniji 54 glasbenih šol in 86 podružničnih šol ali dislociranih oddelkov. Vse kaže, da so se v muzikalnem slovenskem narodu sprostile sile, ki jih ni moč brzdati z nobenimi ukrepi in da bo treba temu pojavu, ki presega občinske meje in se ne ustraši ne prostorske stiske, ne finančnih ukrepov (šolnine), nameniti posebno pozornost. Orkestri in glasbene ustanove potrebujejo vedno več glasbenih pedagogov in glasbenih delavcev. Številni kazalniki pa nas prepričujejo, da poklic glasbenega pedagoga ali glasbenega delavca (poustvarjalca) mnogim ne ustreza — nekaterim zaradi preniklih osebnih dohodkov, nekaterim pa zato, ker si želijo delati na drugih področjih. Pa ne samo to: pri glasbenem študiju je treba ustvarjati, imeti dobršno mero potrpljenja, študij je dolg (do 15 let), treba je volje, discipline, zdrave težnje po uveljavljanju in ljubezni, da lahko mladi učenec, prihodnji glasbenik, premaguje in premaga velik umski, fizični, in čustveni napor. Ob takem delu se oblikuje njegov značaj. Lahko rečemo, da daje študij glasbe mladi osebnosti toliko humanih, etičnih, moralnih prvin in vrednot kot malokateri študij tehničnih ali humanističnih ved. Denar, ki ga družba nalaga za glasbeno vzgojo, je najbolj naložen, saj učenci, ki so končali vsaj 6 razredov glasbene šole, vračajo z obrestmi, s pridnostjo na svojih delovnih mestih kapital, ki ga je družba vložila v njihovo glasbeno šolanje.

V SR Sloveniji je okoli 16.000 učencev glasbenih šol in približno 900 glasbenih pedagogov. Tu so in zanje bo treba skrbeti. Kako je bilo doslej? Glasbene šole so dobile prvo uredbo leta 1964 (Ur. list LRS, št. 36/46), leta 1953 pravilnik o organizaciji glasbenih šol (Uradni list LRS št. 13, 53) in l. 1971 republiški zakon o glasbenih šolah (Ur. list SRS št. 17—95/71). Ta zakon bo treba prilagoditi novi samoupravni zakonodaji. Po zakonu o usmerjenem izobraževanju in zakonu o osnovnem šolstvu bo treba najti stališča in pot tudi za spremembo zakona o glasbenem šolstvu, v skladu z družbenim napredkom in strokovnimi spodbudami. Prvi korak je že storjen. Prav te dni je sprejel in potrdil Strokovni svet za vzgojo in izobraževanje SRS predmetnik in učne načrte za glasbene šole. Leta 1952 so bili sprejeti za SFRJ prvi učni načrti. Vse do danes so poučevali glasbeni pedagogi po teh učnih načrtih, ki so bili od časa za posamezne predmete dopolnjeni in popravljeni.

Novi osnutki učnih načrtov so bili pripravljeni že pred sedmimi leti, o njih so razpravljali v vseh glasbenih šolah v Sloveniji, srednji glasbeni šoli v Ljubljani in v Mariboru ter akademiji za glasbo, vendar predlogi še niso bili izoblikovani. Zato je Zavod SR Slovenije za šolstvo ponovno poslal glasbenim šolam osnutke v razpravo s predlogom, da posreduje Zavodu svoje pripombe in predloge do 31. oktobra 1978. Komisija, ki jo je sestavljalo devet članov (predsednik prof. Miha Gunzek, dekan AG), je številne pripombe in pobude pregledala ter jih uskladila s mnenji članov komisije za predmetna področja. Končni predlog predmetnika in učnih načrtov je potrdil Strokovni svet za vzgojo in izobraževanje SR Slovenije dne 24. septembra 1979.

Novi učni načrti obravnavajo poleg tehničnih problemov, etud, predavanj in izpitne učne snovi tudi kratka pedagoška napotila, ki bodo posameznim pedagogom še posebno dobrodošla. Učna snov je zajeta zdaj mnogo bolj celostno, kot je bila v starih učnih načrtih. Vsebujejo nove predmete, zlasti s področja trobil in spoznavanja glasbene umetnosti. Prilagojeni so sodobni glasbeno pedagoški praksi in pomenijo mejnik v zgodovini slovenskega glasbenega šolstva. Kljub temu jih bo treba še sproti dopolnjevati in prilagajati sodobnim tokovom pedagoških spoznanj doma in v svetu.

Nove učne načrte — za katere sta vložila veliko truda svetovalka Zavoda SR Slovenije prof. Amina Slapernik in direktor Zavoda za glasbeno in baletno izobraževanje prof. Matija Terelj — bo morala uvesti vsaka glasbena šola kot sestavino svojega statuta. Podrobni učni načrt pa bo izdelal, po že ustaljeni praksi, vsak pedagog zase in za svetovalno službo.

CVETKO BUDKOVIČ

Odkritje spomenika Ivanu Trinku Zamejskemu

Ob Erjavčevi cesti v Novi Gorici stojijo doprsni kipi pomembnih Slovencev, primorskih rojakov, ki so v tem delu naše dežele »zedinjali rod Slovenske celega«. Klub starih goriških študentov, ki postavlja te spomenike (vzidal pa je tudi že nad trideset spominskih plošč), je v nedeljo, 14. 10., izročil javnosti doprsni kip narodnega buditelja beneških Slovencev, duhovnika Ivana Trinka — Zamejskega. Na novogoriškem gradu Kromberk pa so odprli razstavo o njegovem življenju in delu. V pristični slovenski obliki odkritju spomenika, h kateri so se zgnili Slovenci to stran in on stran meje, zlasti iz Benečije, sta sodelovala poleg dijakinje recitatorke še znani beneškoslovenski zbor Rečan iz

Lješ in gledališki igralec Stane Raztresen. Govor dr. Cencića je začrtal obrise Trinkeve osebnosti. Ivan Trinka je bil vsestranski kulturni delavec, profesor, pesnik, pisatelj, prevajalec slovenske literature, skladatelj in slikar. Z veliko nadarjenostjo in široko izobrazbo bi se lahko v italijanskem kulturnem svetu bleščaje uveljavil, a je ostal zvest svojemu zatiranemu, preprostem ljudstvu in ga branil tudi v času, ko je italijanski fašizem oropal Slovence vseh narodnih pravic. Govor je izzvenel v klic beneških Slovencev, naj jih matična domovina ne pozablja v njihovi stiski, ogroženosti, naj okrepi vezi z njimi.

(1)

usmerjeno izobraževanje znanost

Na kakšnih izhodiščih in načelih bomo v usmerjenem izobraževanju oblikovali vzgojno-izobraževalne programe za pridobivanje strokovne izobrazbe in usposobljenosti ter za stalno strokovno izpopolnjevanje? Kako bomo v njih uskladili zahteve dela in potrebo po oblikovanju celostne osebnosti, teorijo in prakso, splošno in strokovno izobrazbeno vsebino? Kako zagotoviti v programski zgradbi usmerjenega izobraževanja enotnost, prehodnost in permanentnost?

Vsa ta in druga temeljna vprašanja o programiranju izobraževanja v usmerjenem izobraževanju bodo urejale po novem SMERNICE ZA OBLIKOVANJE VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMOV V USMERJENEM IZOBRAŽEVANJU, ki so poleg zakona o usmerjenem izobraževanju eden izmed dokumentov, na katerih gradimo ves sistem usmerjenega izobraževanja in vzgoje.

Osnutek ZAKASNIH SMERNIC za oblikovanje vzgojno-izobraževalnih programov sta pripravila Republiški komite za vzgojo in izobraževanje ter Zavod SRS za šolstvo. Strokovni svet za vzgojo in izobraževanje SRS pa ga je po prvi obravnavi dal v širšo razpravo posebnim izobraževalnim skupnostim in drugim organom ter organizacijam.

Da bi seznanili bralce z vsebino teh smernic, z izhodišči in načeli za oblikovanje programov v usmerjenem izobraževanju, smo zaprosili za pogovor soustvarjalce teh Smernic:

mag. Draga Glogovška, vodjo sektorja za strokovne usmeritve na Zavodu SRS za šolstvo,

mag. Jožeta Miklavc, pomočnika predsednika Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje ter

Zdenka Medveš, svetovaleca predsednika Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje.

VLOGA IN POMEN SMERNIC

Kaj urejajo smernice za oblikovanje vzgojno-izobraževalnih programov in kakšen je njihov pomen za prihodnji sistem usmerjenega izobraževanja?

Mag. DRAGO GLOGOVŠEK: Smernice za oblikovanje vzgojno-izobraževalnih programov v usmerjenem izobraževanju je predvidel že osnutek zakona o usmerjenem izobraževanju, ki določa tudi njihov vsebinski okvir. Na temelju teh smernic naj bi strokovni sveti posebnih izobraževalnih skupnosti po enotnih načelih oblikovali vzgojno-izobraževalne programe za pridobitev strokovne izobrazbe na vseh ravneh zahtevnosti, pa tudi programe za pridobitev strokovne usposobljenosti in za strokovno izpopolnjevanje, kolikor jih bodo sprejemale posebne izobraževalne skupnosti. Na temelju teh smernic bo dal mnenje o teh programih tudi Strokovni svet za vzgojo in izobraževanje SR Slovenije.

Mag. JOŽE MIKLAVC: Za preobrazbo vzgoje in izobraževanja so vzgojno-izobraževalni programi ključnega pomena, saj podrobneje opredeljujejo smotre, vsebino in pogoje izobraževanja, s tem pa tudi uresničevanje usmerjenega izobraževanja in vzgoje. Vzgojno-izobraževalni programi so temelj za svo-

obodno menjavo dela med uporabniki in izvajalci izobraževanja. S celotno svojo zasnovo »nosijo« veš sistem usmerjenega izobraževanja; z njimi se določajo pogoji za organizacijo izobraževanja in za vključevanje udeležencev v posamezne programe.

Smernice za oblikovanje programov urejajo vsa ta vprašanja podrobneje kot zakon o usmerjenem izobraževanju. Z njimi Strokovni svet za vzgojo in izobraževanje SRS, ki jih sprejema, določa enotna izhodišča in načela za oblikovanje vseh vzgojno-izobraževalnih programov za pridobitev strokovne izobrazbe.

Ker bodo v prihodnje sprejemali vzgojno-izobraževalne programe za posamezne usmeritve uporabniki in izvajalci v posebnih izobraževalnih skupnostih in ne več Strokovni svet za vzgojo in izobraževanje SRS ter posebni sveti visokih šol, kot doslej, so postale smernice nujen dokument, katerega temeljna funkcija je zagotoviti enotno osnovno za oblikovanje in sprejemanje vzgojno-izobraževalnih programov.

PODLAGA ZA OBLIKOVANJE PROGRAMOV

Kaj je podlaga za oblikovanje vzgojno-izobraževalnih programov in njihove vsebine?

ZDENKO MEDVEŠ: Podlaga za opredelitev vzgojno-izobraževalnih programov po usmeritvah in zahtevnosti ter za določitev števila programov po usmeritvah je vrsta, vsebina in zahtevnost dela. Podobno funkcijo je imel v tem doslej profil poklica.

Podlaga za oblikovanje vsebine vzgojno-izobraževalnih programov pa niso več le profil poklica, vrsta in zahtevnost dela. Vsebinski programov se v usmerjenem izobraževanju oblikuje na širši podlagi in mora zagotoviti širšo izobrazbeno osnovo. Vzgojno-izobraževalni programi ne pripravljajo za konkretna dela in opravila v stroki. Vsak vzgojno-izobraževalni program mora dati izobrazbo za širše sklope dela in omogočiti delavcu, da se kasneje na delu in z delom usposobi za opravljanje določenih poklicnih del in opravil ter posameznega poklica. Izobraževanje pripravlja torej le za začetek dela.

Kot podlaga za oblikovanje vzgojno-izobraževalnih programov je so v prvem mestu pravo razmerje med splošno in strokovno izobrazbo, med teorijo in praktičnim znanjem. Pri načrtovanju vsebin so v ospredju družbene potrebe in vrednote, potrebe osebnostnega razvoja posameznika, potrebe, ki izhajajo iz razvoja kulture, znanosti, tehnike in tehnologije ter na koncu sedanje in razvojne zahteve delovnega procesa.

Vsak vzgojno-izobraževalni

Osrednje mesto v celotni preobrazbi srednjega in visokega šolstva ter izobraževanja odraslih v usmerjeno izobraževanje kot sestavni del enotnega sistema vzgoje in izobraževanja v SR Sloveniji zavzemajo **vzgojno-izobraževalni programi**. Z vzgojno-izobraževalnim programom delavci v združenem delu določajo smotre, vsebine, načine in pogoje za uresničevanje usmerjenega izobraževanja. Oblikujejo jih po posameznih področjih združenega dela oziroma strokah tako, da omogočajo pridobivanje in stalno izpo-

polnjevanje strokovne izobrazbe, ki je potrebna za opravljanje določenih vrst in zahtevnosti dela, za vsestranski razvoj delavcev, delovnih ljudi in občanov, za razvoj socialističnih samoupravnih odnosov ter za materialni in duhovni razvoj celotne družbe.

Tako zasnovani vzgojno-izobraževalni programi so podlaga za uveljavljanje novih družbeno-ekonomskih odnosov ter za uresničevanje vsebinske in didaktično-metodične ter organizacijske preobrazbe celotne vzgoje in izobraževanja po osnovni šoli.

Pogovor s soustvarjalci nove programske zasnove

Kako oblikovati vzgojno-izobraževalne programe?

program ima s tem tudi jasno usmeritev k delu, čeprav ne vodi k usposabljanju za konkretna dela v določeni delovni organizaciji. Tako bo tudi praktično usposabljanje v OZD med izobraževanjem omogočalo predvsem uporabo teoretičnega znanja v delovnem procesu, razvijalo temeljne spretnosti in sposobnosti ter s tem dalo širšo delovno usposobljenost za delo v stroki, ki poteka v različnih delovnih okoliščinah in z različnimi sredstvi tudi znotraj zaokroženega poklica.

NOVA OPREDELITEV VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEGA PROGRAMA

Zakon o usmerjenem izobraževanju in Smernice za oblikovanje vzgojno-izobraževalnih programov nanovo opredeljujejo vzgojno-izobraževalne programe. Katere so njihove temeljne sestavine?

Mag. DRAGO GLOGOVŠEK: Vsak vzgojno-izobraževalni program mora imeti na začetku naziv, ki označuje področje dela oziroma stroko in stopnjo zahtevnosti izobraževanja. Nato sledijo **smotri** celotnega programa in posameznih vsebinskih področij. Smotri, izraženi v operativni obliki, opredeljujejo tudi raven in zahtevnost znanja, potrebno razvito sposobnosti, spretnosti in delovnih navad, s tem pa tudi okvirna merila za končno ovrednotenje znanja, sposobnosti in celotne uspešnosti.

Pri vsakem vzgojno-izobraževalnem programu so uvodoma opredeljeni **obseg, trajanje in razporeditev** vsebine ter vzgojno-izobraževalnega dela posameznih področij, predmetov in drugih programskih sestavin po letnikih in drugih časovnih enotah. Vsak program vključuje poleg skupnih tudi izbirne učne vsebine in fakultativna področja, ki bodo obvezna samo za tiste, ki jih bodo izbrali.

Vsebinsko posameznih predmetov, predmetnih področij ter drugih programskih sestavin

bodo določali učni načrti. Vsak učni načrt bo obsegal:

- smotre,
- vsebino,
- didaktično-metodična navodila,
- korelacijo med predmeti in področji,
- navodila za spremljanje napredovanja udeležencev,
- seznam učbenikov in drugih gradiv za učence ter študente in pripomočkov za učitelje.

Vsak vzgojnoizobraževalni program bo opredeljeval tudi vrsto in obseg potrebnih prejšnjih znanj in delovnih izkušenj, psihofizične in druge sposobnosti, potrebne za določeno delo. Podrobneje bo vsak program določal tudi pogoje, ki jih mora izpolnjevati vzgojnoizobraževalna organizacija, ki ga bo hotela izvajati (izobrazba učiteljev, materialni pogoji itd.).

Vsak vzgojno-izobraževalni program bo moral vsebovati načela za prilagoditev izobraževanja odraslim z navodili, kako prilagoditi zaposlenim obseg, vsebino, učne oblike in metode ter organizacijo izobraževanja. Posebna načela bodo potrebna tudi za prilagoditev izobraževanja mladostnikom z motnjami v telesnem in duševnem razvoju.

DILEME IN RAZLIČNI POGLEDI

Katere dileme so spremljale nastajanje Smernic? V čem se pogledi na programsko zasnovo usmerjenega izobraževanja razlikujejo?

ZDENKO MEDVEŠ: Nekatere dileme so spremljale ne le nastanek smernic, ampak tudi celotne zasnove usmerjenega izobraževanja. Na eni strani so hotenja, da se vrednost usmerjenega izobraževanja razume predvsem v pomenu učinkovite usposobljenosti delavca za neposredno opravljanje določenega dela in nalog. Na drugi strani pa so težnje, naj bo usmerjeno izobraževanje zasnovano čimbolj široko, s čim večjim obsegom splošne izobrazbe in da bi se mladi kasneje

opredeljevali za določeno stroko. Tako gledanje spremlja ponavadi tudi omalovaževanje praktičnih znanj in delovne usposobljenosti.

S Smernicami za oblikovanje vzgojno-izobraževalnih programov je bilo treba ustvariti neko ravnotežje med obema skrajnostima — toda ne kompromisno ravnotežje — in zagotoviti čim širšo usposobljenost človeka za delo. V ta namen vsebuje vsak vzgojno-izobraževalni program vse izobrazbene sestavine — splošne, strokovno-teoretična in praktična znanja.

Rešitev navedenih skrajnosti je v bistvu razredno vprašanje. Nižanje splošne in strokovno-tehnične izobrazbe ter omejevanje programov na ozko specializacijo nujno vodi v krnjenje razvoja tistih osebnostnih sposobnosti in lastnosti, ki so potrebne delavcu kot samoupravljalcu in mu omogočajo, da odloča o razporejanju dohodka in obvlada celotni delovni proces — ga pozna, razume in strokovno obvlada.

Čeprav je usmerjeno izobraževanje namenjeno izobraževanju za delo, pri tem nismo nikar menili, da ga je treba podrediti tehnološkim ali organizacijskim zahtevam dela. Zato ni utemeljen očitke tistih, ki so diferenciacijo izobrazbe po stroki proglasili za omejevanje razvoja človekove celostnosti in njegove samoupravljalke funkcije.

PERMANENTNOST, PREHODNOST, ENOTNOST

Smernice urejajo oblikovanje vseh vzgojno-izobraževalnih programov usmerjenega izobraževanja. Kako so v njihovih izhodiščih in načelih zagotovljene permanentnost, prehodnost in programska enotnost?

Mag. JOŽE MIKLAVC: Usmerjeno izobraževanje vključuje vse sistematično organizirano izobraževanje po osnovni šoli ne glede na oblike in način izobraževanja. Zato opredeljujejo Smernice načela za oblikovanje vseh programov za pridobitev strokovne izobrazbe, za njeno izpopolnjevanje in za usposabljanje na delu in z delom. Javna razprava nas je opozorila, da je v osnutku zakona o usmerjenem izobraževanju in osnutku smernic ostalo strokovno usposabljanje za manj zahtevna dela in opravila zunaj sistema usmerjenega izobraževanja; zato ga bomo v predlogu zakona vključili kot del enotnega sistema pridobivanja strokovne izobrazbe oziroma usmerjenega izobraževanja. Usposabljanje za enostavna opravila in naloge, ki poteka po končani osnovnošolski obveznosti na delu in z delom, pa je v bistvu pridobivanje delovnih zmožnosti in ne strokovne izobrazbe.

Programska zgradba usmerjenega izobraževanja je zamišljena tako, da si lahko vsakdo skozi vse življenje pridobiva strokovno izobrazbo in usposobljenost ter se lahko venomer vrača v izobraževanje za izpopolnjevanje dosežene izobrazbe ali pa za pridobivanje izobrazbe na višji ravni.

Programsko enotnost usmerjenega izobraževanja smo skušali s smernicami zagotoviti obliki enotne vertikalne izgradnje programov. Programi gradijo drug na drugem po stopnjah zahtevnosti. To pa ne pomeni, da bi npr. elektroinženar moral najprej v celoti obvladati program za elektrotehniko, elektroinženir pa program elektrotehniko, da bi osrednja programska vsebina, ki je temelj stroke, izbirnimi in fakultativnimi vsebinami sestavljala različne programske celote, ki jih učenci zberejo na posameznih stopnjah zahtevnosti kot pripravo za določena dela in naloge.

Smotrno oblikovani programi morajo omogočiti učencem prehajanje iz izobraževanja v delo in vračanje v izobraževanje. Pri tem prehodu jim za vključitev zahtevnejši program lahko pomagamo kot ustrezno izpolnjen pogoj z delom pridobljene izkušnje, lahko pa od njih zahtevamo tudi dopolnitev prejšnjega izobrazbe s pomočjo samoizobraževanja ali organiziranega izobraževanja.

Tako bi po posameznih strokovnih usmeritvah z osrednjimi programskimi vsebinami in izbirnimi deli sestavljali na posameznih zahtevnostnih stopnjah zaključene programe. Tako oblikovani vzgojno-izobraževalni programi naj bi bili smotrna in gospodarno zasnovana pot za pridobivanje in izpopolnjevanje strokovne izobrazbe.

Kako poteka priprava vzgojno-izobraževalnih programov? Do kdaj bodo predvidoma pripravljani programi za srednje usmerjeno izobraževanje?

Mag. DRAGO GLOGOVŠEK: Predvideno je, da bodo uporabniki in izvajalci v posebnih izobraževalnih skupnostih najprej določili število in vrste usmeritev in smeri oziroma vzgojno-izobraževalnih programov za pridobitev strokovne izobrazbe. Na tem temelju bomo nato pripravili vzgojno-izobraževalne programe. Pri programih za pridobitev srednje strokovne izobrazbe bo strokovno delo opravljal Zavod SRS za šolstvo, ki je pripravil ustrezno metodologijo.

Vzgojno-izobraževalne programe bodo pripravljali v nekaj zaporednih stopnjah. Do konca novembra naj bi posebne izobraževalne skupnosti sprejele temelj za oblikovanje vzgojno-izobraževalnih programov, s tem da bi opredelile vrste in število usmeritev, smeri oziroma programov. Na tem temelju bodo nato pospešeno nastajali vzgojno-izobraževalni programi. Če bo delo potekalo po načrtu, bodo predlogi novih programov pripravljani do konca marca 1980.

Ko bodo sprejeti vzgojno-izobraževalni programi, bomo pripravili tudi predlog izobraževalne tehnologije, potrebne za uresničevanje programov, pa tudi predlog načrta za uvajanje in spremljanje novih vzgojno-izobraževalnih programov.

Pogovor pripravil in priredil za tisk **JOŽE VALENTINČIČ**

Iz smernic

Na temelju sprejetih družbenopolitičnih in strokovnih izhodišč o preobrazbi vzgoje in izobraževanja sprejema Strokovni svet za vzgojo in izobraževanje SR Sloveniječasne smernice za oblikovanje vzgojno-izobraževalnih programov za pridobitev strokovne izobrazbe, s katerimi zagotavlja skladnost vseh vzgojnoizobraževalnih programov s smotri in nalogami usmerjenega izobraževanja.

S smernicami so opredeljena vsebinska in metodološka načela,

pomembna za oblikovanje in sprejemanje vzgojno-izobraževalnih programov, zlasti pa tista načela, ki jih je treba uveljaviti pri oblikovanju vzgojno-izobraževalnih programov, da bi se zagotovila enotnost sistema usmerjenega izobraževanja, enakovrednost izobrazbene ravni programov na posameznih stopnjah zahtevnosti, vertikalna in horizontalna povezanost vsebine izobraževanja ter permanentnost izobraževanja.

S tem namenom opredeli

Strokovni svet za vzgojo in izobraževanje SR Slovenije v smernicah za oblikovanje vzgojnoizobraževalnih programov zlasti:

— izhodišča za oblikovanje vzgojno-izobraževalnih programov in podlaga za določanje vrste in za oblikovanje vsebine vzgojnoizobraževalnih programov za pridobitev strokovne izobrazbe,

— opredelitev vzgojno-izobraževalnega programa in načela za oblikovanje sestavin programa,

— načela za razporeditev

skupne vzgojno-izobrazbene osnove v vzgojno-izobraževalnih programih za pridobitev strokovne izobrazbe,

— načela za zagotavljanje enakovrednega izobrazbenega standarda vzgojno-izobraževalnih programov na posameznih stopnjah zahtevnosti,

— načela za stalno posodabljanje vzgojnoizobraževalnih programov.

(Z uvoda v Časne smernice za oblikovanje vzgojno-izobraževalnih programov v usmerjenem izobraževanju.)

Za višjo raven izobraževanja odraslih

Učinkovitost dopolnilnega izobraževanja lahko pomembno zvišamo z andragoškim usposabljanjem predavateljev

Z dopolnilnim izobraževanjem delavcev in usposabljanjem pripravnikov se v delovnih organizacijah ukvarja vse več strokovnjakov. Med njimi pa je malo takih, ki imajo pedagoško ali andragoško izobrazbo. Svoje andragoške poslanstvo opravljajo predvsem po intuiciji in vzorih, ki so jih bili deležni med svojim šolanjem. Zato se ne smemo čuditi, če prevladuje med učnimi oblikami in metodami frontalno predavanje. Ti predavatelji pogosto ugotavljajo, da dosežki njihovega dela niso sorazmerni z vloženimi naporji. Ob slabši uspešnosti usiha njihova pripravljenost in veselje do izobraževalnega dela.

V naprednejših delovnih kolektivih, kjer je izobraževalna služba močnejše razvita, se zavedajo, da bodo pridobili in obdržali strokovnjake pri izobraževalnem delu le, če jim bodo pomagali, da bodo lažje in uspešneje delali.

Eden takšnih naprednih centrov je npr. izobraževalni center Ljubljanske banke. V septembru je za svoje predavatelje organiziral seminar, ki ga je izvedel Zavod SRS za šolstvo, sektor za proučevanje in razvoj izobraževanja ob delu. Udeležilo se ga je nad trideset predavateljev. Na tem prvem andragoškem seminarju so spoznali osnove operativnega načrtovanja vzgojno-izobraževalnega procesa.

BISTVENO JE POZNATI CILJE

Načrtno vzgojno-izobraževalno delo zahteva temeljito poznavanje kandidatov. Njihovo predznanje in izkušnje in zahteve dela, ki ga že ali ga bodo v prihodnje opravljali, so temeljno merilo za izbiro učne vsebine, ta pa je podrejen cilj. Če vnaprej natančno ne opredelimo, kaj morajo udeleženci ob koncu izobraževanja znati in razumeti, katero znanje morajo ustvarjati in uporabljati v praksi, katere spretnost in navado si morajo razviti, katere osebnostne lastnosti in odnose izoblikovati, katere vrednote sprejeti in podoben, bomo zelo težko izbrali ustrezno učno vsebino in še težje pravilno odmerili ustrezen čas za obravnavo posamezne učne teme. Pri izobraževanju odraslih je zelo pomembno, da čas kar najbolj smotno izrabimo, zato ne ponavljamo vsebine, ki jo odrasli že obvladajo, ampak temeljiteje obravnavamo tiste učne teme, ki so za delavce najpomembnejše. Kadar je le mogoče, oblikujemo pri dopolnilnem izobraževanju čimbolj homogene skupine glede na prejšnje znanje in izkušnje ter zahteve dela.

Operativno določeni cilji narokujejo izbiro učne strategije. Medtem ko za znanje na ravni

poznavanja in razumevanja zahteva informativno predavanje, pa je za operativno uporabno ali celo ustvarjalno znanje treba načrtovati tiste učne oblike in metode, ki kar najbolj aktivirajo udeležence (skupinsko delo, individualne vaje, laboratorijske vaje, problemske razprave, analize primerov ipd.). Uspeh pouka je namreč odvisen predvsem od prizadevanja učencev. Čim bolj je učitelj le organizator in usmerjevalec učnega procesa, tem bolj so učenci aktivni in motivirani za delo. Če imajo le vlogo poslušalca kmalu splahni njihovo zanimanje za učno vsebino, saj ob samem predavanju ne morejo dokazovati in razvijati svojih sposobnosti. Seveda pa je osnova za uspešno delo učencev kakovostna razlaga.

KAKO IZOBRAŽEVATI

Na seminarju so predavatelji Ljubljanske banke spoznali ne le, kako načrtujemo obravnavo po posameznih učnih korakih, temveč tudi, kako izvajamo pouk. Seznanili so se z značilnostmi dobre razlage, ki naj učenca pritegne, jim kar najbolj olajša razumevanje in skrajša čas učenja. Razlago največkrat povežemo z demonstracijo, zlasti ob vse večjih možnostih, ki jih dajejo sodobna avdiovizualna sredstva. Sodoben pouk se ne ustavi le ob informaciji (razlagi), temveč se nadaljuje v uporabo novih spoznanj, v uporabo na konkretnih zgledih iz prakse, v vaje in utrjevanje, v analize, sinteze in vrednotenje spoznanega.

Dejavno sodelovanje učencev omogoča sprotne vrednotenje uspešnosti. Njihove naloge individualne ali skupinske in razprave usmerjajo učiteljevo nadaljnje delo, uspehi pa spodbujajo tudi učence. O pridobivanju povratne informacije in vrednotenju izobraževanja razmislimo že pri načrtovanju dela.

Ker cilj seminarja ni bil le informirati, temveč tudi usposobiti predavatelje za operativno načrtovanje vzgojno-izobraževalnega procesa, je delo na seminarju potekalo skladno s teorijo, ki so jo udeleženci spoznali. Razlagi ob grafoskopskih projekcijskih posamezne faze v načrtovanju vzgojno-izobraževalnega procesa sta sledila skupinsko delo in plenarna razprava. Udeleženci so v skupinah načrtovali konkretno učno enoto in s tem sproti ustvarjalno uporabljali novo znanje.

Na koncu seminarja so kritično ocenili dosedanje delo in ugotovili, da bodo morali v marsičem korenito spremeniti staro prakso. Poglavitno je, da jim za to ne manjka pripravljenosti pa tudi ne zanimanje za nadaljnje andragoško-didaktično izpopolnjevanje.

MILENA MALOVRH

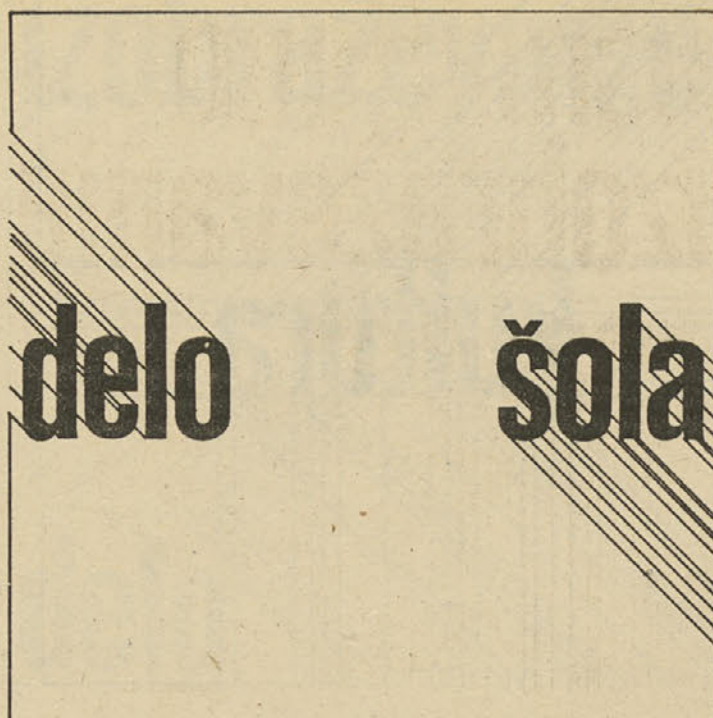
Družbeno-politično izobraževanje

Novi programi, gradiva in pripomočki

Koordinacijski odbor za družbenopolitično izobraževanje pri predsedstvu republiške konference SZDL Slovenije, ki povezuje vse aktivne dejavnike na področju družbenopolitičnega izobraževanja mladine in odraslih v republiki, se na seji dne 4. oktobra t.l. obravnaval nove programe, gradiva, načrte in pobude

za napredek družbenopolitičnega izobraževanja v prihodnjem obdobju.

Republiška konferenca SZDL pripravlja nov program za člane delegacij za skupščine samoupravnih interesnih skupnosti na področju družbenih dejavnosti. Program bo spremljalo širše gra-

divo v obliki priročnika, ki bo obsegal: izkušnje z delovanjem samoupravnih interesnih skupnosti, normativno ureditev posameznih področij družbenih dejavnosti, svobodno menjavo dela ter načrtovanje in samoprano organiziranost v svobodni menjavi dela, uresničevanje delegatskega sistema in odnosov v samoupravnih interesnih skupnostih ter druga načelna in aktualna vprašanja.

Zveza delavskih univerz Slovenije in dopisna delavska univerza Univerzum pa pripravljata k najpomembnejšim temam, namenjenim usposabljanju in izpopolnjevanju članov delegacij in drugih družbenih delavcev, zbirke prosojnic, s katerimi bo mogoče ponazoriti in poživiti obravnavo teh tem tako na seminarjih kot pri pouku samoupravljanja s temelji marksizma v srednjih šolah in pri podobnih predmetih na višjih in visokih šolah.

Predavateljem in učiteljem s področja družbenega izobraževanja ter drugim pedagoškim in

andragoškim delavcem bo v pomoč tudi posebna teoretična priloga Komuniste, katere vsebinsko zasnovo je pripravil Marksistični center pri CK ZKS. Priloga naj bi izhajal občasno v revijalni obliki ter naj bi v kratkih in poljudnih, vendar teoretično poglobljenih prispevkih obravnavala aktualna vprašanja na vseh družbenih področjih, tudi na področju vzgoje in izobraževanja.

Družbenopolitičnemu izobraževanju bo namenila precej zanimivih oddaj tudi ljubljanska televizija. Med drugim pripravljata več aktualnih oddaj o delegatskem sistemu, njegovem mestu v samoupravnem socialističnem demokraciji, o njegovem delovanju v temeljnih samoupravnih organizacijah in skupnostih ter o metodah in oblikah dela delegacij.

Center za družbenopolitično izobraževanja Fakultete za sociologijo, politične vede in novinarstvo pa pripravljata tudi seminarje za predavatelje družbenopolitičnega izobraževanja.

J. V.

Ksenija Doič: Okna v stari šoli, 7. razr. osn. šola A. T. Linhart Radovljica

Vraščanje v enoten sistem

IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH PRED NOVIMI NALOGRAMI

Vraščanje izobraževanja odraslih v enoten sistem usmerjenega izobraževanja, njegove aktualne naloge in razvojne možnosti — to bo vsebina strokovnega posvetovanja, ki ga pripravlja za prihodnji mesec slovensko andragoško društvo. Posvetovanje bo ob pravem času, saj bo prav gotovo vplivalo na oblikovanje temeljev novega sistema usmerjenega izobraževanja in vzgoje, opozorilo na odprta vprašanja in ovire pri vključevanju tega, doslej pogosto zapostavljenega in preveč ločenega vzgojno-izobraževalnega področja, prispevalo pa bo tudi k usposabljanju pedagoških in andragoških delavcev za nove naloge pri uvajanju in razvijanju usmerjenega izobraževanja ob delu.

Posvetovanje bo predvidoma obravnavalo predvsem tele teme:

- Izobraževanje odraslih v enotnem sistemu usmerjenega izobraževanja in vzgoje
- Izobraževanje in izpopolnjevanje delavcev v OZD
- Usmerjanje zaposlenih v

nadaljnje izobraževanje

- Normativno urejanje izobraževanja delavcev v OZD
- Preobrazba izobraževanja odraslih v srednjih šolah
- Študij ob delu na visokih šolah

— Organizacija stalnega strokovnega izpopolnjevanja delavcev

- Delavske univerze v usmerjenem izobraževanju
- Razvoj andragoške teorije pri prehajanju v enoten sistem usmerjenega izobraževanja.

Z bogato in aktualno vsebino bo posvetovanje privabilo gotovo širok krog udeležencev iz vseh vrst šol, z delavskih univerz, iz kadrovske in izobraževalnih služb ter izobraževalnih centrov v OZD, iz strokovnih služb, samoupravnih interesnih skupnosti in družbenopolitičnih organizacij. Mnoga vprašanja dajejo dovolj snovi za skupno razpravo, ki naj bi izoblikovala enotna stališča o tem, kako naj postane izobraževanje odraslih enakopraven in enakovreden del enotnega sistema izobraževanja in vzgoje ter v njem uspešno uresničuje mnogotere nove naloge, značilne za družbo, ki se nenehno uči.

J. V.

Uvajanje v delo

Zasnova proizvodno-tehničnega vzgojno-izobraževalnega programa v usmerjenem izobraževanju

Uvajanje proizvodno-tehničnega vzgojnoizobraževalnega področja v skupno vzgojno-izobraževalno osnovo na začetku usmerjenega izobraževanja je izredno pomembno za načrtovanje preobrazbe vzgoje in izobraževanja, celotni programski sestavi pa daje popolnoma novo vrednost. V SR Sloveniji prvič uvajamo postopno in organizirano delovno in politično vzgojo in izobraževanje za vse srednješolce. Delovna in politična vzgoja in izobraževanje sta danes sestavina vsake izobrazbe. Uresničevati bi se morala v vseh oblikah in stopnjah vzgoje in izobraževanja (od predšolske vzgoje in osnovnošolskega izobraževanja do visokošolskega in podiplomskega izobraževanja).

Vzgojno-izobraževalne vsebine proizvodno-tehničnega pouka omogoča (glede na usmeritev, ki si jo je učenec izbral) spoznavanje tehnično-tehnoloških procesov in delovnih postopkov v posameznih proizvodnih in drugih družbenih dejavnostih, ravnanje s stroji, orodji, instrumenti in drugimi napravami. Program zajema vsebine, ki naj zagotavljajo, da bodo učenci razumeli znanstvene osnove in zakonitosti tehnike in tehnologije, organizacijo dela in družbenoekonomске odnose v proizvodnih in drugih delovnih organizacijah. Učenci spoznajo delovne razmere in elemente dela v njihovi funkcionalni povezanosti in odvisnosti v neposrednem delovnem procesu.

Temeljna naloga proizvodno-tehničnega vzgojno-izobraževalnega dela je uvajati učence v delo, v organizirano in smotno dejavnost, ter načrtno razvijati delovne navade. Pri proizvodni in delovni praksi spoznava učenec možnosti za uresničevanje znanstvenih in tehničnih načel v neposrednem delu ter povezanost in odvisnost umskega in fizičnega dela. Učenec spozna pomen dela za razvoj svobodne osebnosti, za svoje enakovredno uveljavljanje v družbi ter za materialni in kulturni napredek družbe.

Proizvodno-tehnično področje omogoča tudi pridobivanje temeljnega (za panogo značilnega) strokovno teoretičnega in praktičnega znanja in spretnosti ter spoznavanje značilnosti tipičnih del in opravil v izbrani gospodarski ali družbeni dejavnosti: to bo omogočilo učencem določeno poklicno odločitev in pripravo za vključevanje v združeno delo. Poleg tega jim bodo to znanje in spretnosti omogočili da bodo sodelovali v tehničnih dejavnostih v prostem času.

VSEBINSKA ZGRADBA PROGRAMA

Proizvodno-tehnično vzgojno-izobraževalno področje vključuje:

- osnove tehnike in proizvodnje (po 3 ure tedensko v 1. in 2. letniku, ali skupaj 210 ur),
- strnjeno proizvodno in delovno prakso učencev (po dva tedna v 1. in 2. letniku).

Proizvodno-tehnično vzgojno-izobraževalno področje se razlikuje od klasične zgradbe šolskih predmetov. Pri proizvodno-tehničnem pouku gre za povezanost vzgojno-izobraževalnih vsebin, ki imajo za osnovo delo ter povezovanje teh vsebin s proizvodnim in drugim družbeno potrebnim delom. To pomeni novo kakovost v samoupravnem socialističnem vzgoji in izobraževanju, ker vključuje delo kot nenadomestljivo sestavino vzgojno-izobraževalnega procesa.

V celotnem sklopu proizvodno-tehničnega področja (programa in pouka) moramo uveljaviti načelo povezanosti fizičnega dela z znanstvenimi, tehničnimi, tehnološkimi, organizacijskimi in družbenoekonomskimi kategorijami: vse to omogoča intelektualizacijo proizvodnega in drugega družbeno potrebnega dela (povezanost in odvisnost umskega in fizičnega dela).

METODOLOGIJA PROGRAMIRANJA

Metodologija programiranja proizvodno-tehničnega vzgojno-izobraževalnega področja je dokaj specifična (neklasična). Na prvi stopnji smo oblikovali

samo splošni program (temeljno programiranje), v katerem so samo načelno določene vzgojno-izobraževalne vsebine, ki opredeljujejo proizvodno-tehnično področje. Na temelju tega programa izdelujemo zdaj usmeritvene programe (diferencialno programiranje) za posamezne gospodarske in negospodarske dejavnosti. V ta namen smo razvili posebno tehniko in instrumentarij za programiranje (programsko matrico). Zadnja stopnja tj. operativno programiranje, pa bo dala konkretne in izvedbene programe. Na temelju katerih bodo lahko šole organizirale in uresničevale vzgojno-izobraževalni proces. Na vseh stopnjah pa si prizadevamo za celotnost ter horizontalno in vertikalno povezanost vzgojno-izobraževalnih vsebin (interne in eksterne soodvisnosti, to so zveze programskih vsebin v okviru predmeta in zveze z drugimi predmetnimi področji). Ob tej diferenciaciji zahtevamo v izvedbenem delu najustrežnejšo individualizacijo pouka.

IZVEDBA PROGRAMA

Delno se bo program proizvodno-tehničnega vzgojno-izobraževalnega področja (zlasti program osnovne tehnike in proizvodnje) lahko izvajal v šolskih delavnicah, ki jih je treba opremiti na temelju izdelanih normativov. Toda izvajanje programa proizvodno-tehničnega pouka, zlasti proizvodnega dela, ne more potekati samo v učnih delavnicah, ampak predvsem v drugih organizacijah družbenega dela, pri čemer je treba povezati izobraževanje z dejanskim proizvodnim in drugim družbenim delom, kar bo omogočalo učencem hitrejšo vključevanje v delovni proces določene družbenoekonomske dejavnosti.

Pri proizvodni in delovni praksi učenci uporabljajo in preverjajo pridobljena teoretična in praktična znanja v skladu z izbrano usmeritvijo.

Proizvodna in delovna praksa se lahko uresničuje v različnih proizvodnih in drugih organizacijah združenega dela glede na regionalne razmere in tehnično-tehnološke možnosti.

Proizvodna in delovna praksa se lahko izvaja strnjeno dva tedna v letu ali v vsakem semestru (polletju) po en teden. Pri izvedbi proizvodne in delovne prakse se bodo vzgojno-izobraževalne organizacije povezovale z ustreznimi delovnimi organizacijami ter se z njimi sporazumele o načinu in pogojih izvedbe te prakse.

KADROVSKI POGOJI ZA IZVEDBO PROGRAMA

Ker je ureditev kadrovskih pogojev, tj. priprava učiteljev za uresničevanje proizvodno-tehničnega pouka, urgentni problem in pogoj za to, da lahko proizvodno-tehnični pouk poteka, bo treba temu problemu posvetiti vsjo pozornost. Učitelje in inštruktorje za to področje bo treba načrtno izbirati in čimprej strokovno, didaktično in metodno usposobiti. Zato je treba takoj začeti načrtovati pa tudi izvajati, dopolnilno izobraževati in usposabljanje učitelje in inštruktorje za proizvodno-tehnični pouk.

V prihodnje pa moramo organizirano (redno) izobraževati in usposabljanje pri posameznih kadrovskih šolah učitelje proizvodno-tehničnega pouka v usmerjenem izobraževanju.

FERDO REČNIK

Odtujenost v Murnovi poeziji

... Murn ne išče izhoda iz odtujenosti samo v individualni notranji svobodi, ki ostaja v zadnji doslednosti le abstraktna vrednota, zgolj načelo, ne življenjska praksa. Kompleks odtujevalnih tendenc se pri njem srečuje z različnimi držami duševnega življenja. Redko poskuša lirski subjekt preseči lastno osamljenost z obujanjem religiozno poetičnih spominov. Pogosteje kot v to smer beži pesnik iz osamljenosti v erotiko. Omembe vredna posebnost tega njegovega prizadevanja po samoudejnjenju je, da ne izraža toliko prošnje po ljubezni kot željo, da ga dekle odreši samote. V enakem položaju zna pesnik ostati celo na ravni neobvezne igre, saj je znano, da prihaja ljubezensko čustvo pri njem nekajkrat v nasprotju s težnjo po individualni nezavezanosti, kar ponovno priča, kako pomembna sestavina njegove podobe sveta je svoboda.

Če v teh primerkih pesnik spodbujen od občutja odtujenosti išče možnosti za premagovanje tega občutja, za stik s svetom, pa imamo številne pesmi, iz katerih je razvidna težnja v nasprotni smeri: od človeka v samoto, v naravo. Odločilnejša kot negativne ljubezenske izkušnje, pomembnejša pri oblikovanju pesnikove temeljne orientacije v svetu so pri tem srečanja s človekom. Nikoli Murn ne izpoveduje tako doslednega skepticizma kot v zadnjem letu in pol svojega življenja, pa tudi pri drugih predstavnikih naše moderne ne najdemo izražene take nevere v človeka kot npr. v pesmih *Ti sam si drag si, Slovaška, Zapuščena plja, Pojdem, pojdem*. Izhodiščno spoznanje, ki smo ga odkrili že v zgodnjih pesnikovih verzih in ki trdovratno živi v nje-

govni zavesti do konca, je spoznanje o čustveno reduciranem človeku. Človek ima razum, svobodno voljo, nima pa srca, medtem ko pesnik lahko uresničuje svojo avtentičnost predvsem s čustvom. Tu stoji pregrada, ki deli pesnika od sveta, mu zapira možnost občejanja z njim in ga hkrati ovira, da bi odedajil celovitost lastne osebnosti. Zunaj dialoga z življenjem ostaja temeljni del njegove eksistence: osamljeno »srce brez utehe«, »srce brez nad«. Končna razvojna stopnja tako reducirane sporazumevanja s svetom pripelje do radikalnega solipsizma. Izpoved *Ti si sam si drag si* kaže, da se na trenutke pretrgajo sploh vse vezi med človekom in okoljem ter da ostane pesnik absurdno zavezan zgolj samemu sebi. Sam si umišlja vse tisto, česar nima: bližino sočloveka, ljubezen, trdno pripetost na rod, na starše.

Zdaj se nam v pravih razsežnostih pokaže tudi pomen in vloga narave v Murnovi liriki. Zgrešeno je namreč misliti, da gre pri pesniku ali samo za pasivno sprejemanje čutnih, tj. objektivnih dejstev iz narave ali nasprotno samo za prilagajanje podob iz narave lastni subjektivnosti. Korespondiranje izpovedovalca z naravo kaže tako prepletanje, da pogosto težko ločimo zunanjo pobudo od intimnega dogajanja, postransko od pomembnega. Prve poskuse v preseganju odtujenosti in samote izražajo npr. tiste pesmi, ki predstavljajo izpovedovalca v naravi, vendar se v tem položaju subjekt še ne odpira čutnim vtisom pokrajine. Izločen iz tenkočrtnega snovanja narave doživlja zgolj samega sebe, identificira zgolj lastno osamljenost — »samesebe tam slušam, /sebe in

Ob simpoziju o Josipu Murnu

žalost brez mej.« Druga stopnja v pesnikovem razmerju do narave že napoveduje vsaj navidezno objektivizacijo njegove intimnosti. Pesnik se v neki meri integrira z življenjem narave, vendar še zdaleč ne tako intenzivno, da bi iz območja doživljanja izključil položaj odtujenosti.

Še naprej gre lirski subjekt v tistih, ne tako redkih izpovedih, ki izražajo intencionalno razmerje do narave, silovito težnjo po harmoničnem sožitju z njo. Od pokrajine pričakuje pesnik »drugo življenje«, v njej upa najti »moč«, ne nazadnje »pravo domovino«. Zadnje obliko v raz-

• Prišla je jesenska noč

Prišla je jesenska noč, proč je moje spanje, — misli mró obupajoč, kdo se zmeni zanje?

Prišla je jesenska noč, proč je moje spanje. — Jaz sem topol samujoč, ki ne seje in ne žanje!

• Slovaška

Ko vračam v mraku se domov, pa breže me pozdravljajo, od mene vetri se poslavljajo, ker jaz poznanec sem njihov.

Vsa živa mi, neživa bitja zde takrat srcu se sorodna, le človek ne — Razum ima pač, prosto ima voljo, a srca ne... In boljši vetri so po polji in boljše breže na pomolji!

(Zbrano delo I, 1954)

zmerju do narave pa izoblikuje pesnik v trenutkih dokončnega dvoma nad človekom, v stanju skrajne odtujenosti. Krhki, subtilni dojm, predvsem pa intima bližina pokrajine označujejo te impresionistične pesmi. Če znotraj njih redko najdemo same vtise iz zunanjega sveta, vtise, ki niso obremenjeni z eksistencialnim izkustvom, dokazuje ta posebnost Murnove poezije, kako dosledno posega pojav odtujenosti v celotno njegovo duševno življenje, tudi v njegovo razmerje do narave, kolikor pesnikova čustvena afiniteta do pokrajine in kmečkega podeželja sploh ni samo oblika njegove bivanjske stiske.

V Murnovi liriki smo tako odkrili ne samo stalno, temveč tudi kontinuirano navzočnost pojave odtujenosti, kar dokazuje, da gre za eno osrednjih tem pesnikove umetnosti. V začetku se osamljenost kot najbolj značilna oblika odtujenosti, ob njej pa tudi brezdomstvo, brezdomovinstvo in tujsvo pojavljajo v poeziji ločeno, brez povezave z izpovedovanjem intimnejšega življenja pesnika. Že kmalu pa se odtujenost lirskega subjekta razraza v celotnejši, dinamičen notranji proces. Ta proces se po eni strani razvija v samoodtujenost. Nastopijo situacije, ki trgajo izpovedovalca od doživljanja last-

nega čustvenega nemira in mu hkrati zapirajo komunikacijo s svetom na ravni emocionalnega odzivanja. Po drugi strani pa začne ta proces posegati v vse poglavitne teme pesnikove lirike. Murnova odtujenost postane vse bolj kompleksen pojav, izraz njegove globlje bivanjske krize. Utemeljena je tako v individualnih danostih — npr. v nezakonskem rojstvu — kot v individualnih hotenjih — v doživljanju narave, v erotiki, spoznavanju človeka — nič manj pa v družbeno-zgodovinskih okoliščinah. Osamljenost lirskega subjekta seveda ni samo negativno stanje, temveč skriva v sebi tudi nasprotno možnost. Tukaj imajo izvor težnje po preseganju odtujenosti, tu se začne vračanje k samemu sebi in uresničevanje lastne izvirnosti. Ena pozitivnih manifestacij odtujenosti, če ne kar oblika dezalienacije je pesnikovo ustvarjalno sprejemanje samote, njegovo razvijanje lastne individualnosti v njej. Ker poteka to iskanje lastne podobe zunaj malomestnega intelektualnega poprečja in samozadovoljstva, tak pesnikov položaj lahko razumemo kot nestrinjanje z okoljem ali pa tudi že kot pasiven odpor zoper provincialno resničnost meščanskega sveta.

FRANCE BERNIK

Osemdeset let prof. Antona Slodnjaka

Profesor Anton Slodnjak praznuje letos osemdesetletnico. Pot skozi življenje se je začela 13. 6. 1899 v Bodkovcih v Slovenskih gorah. Vodila je v klasično gimnazijo v Maribor, odtod pa na vseučilišče v Ljubljano in Krakov. Sledilo je poučevanje na trgovski akademiji, delo na oddelku za strokovno šolstvo pri ministrstvu za trgovino in prekrbo v Ljubljani, triletno pedagoško delo na vseučilišču v Zagrebu, devet let tesne povezanosti s slušatelji slavistike na ljubljanski univerzi, od leta 1961 do 1965 obsežen krog predavanj iz jugoslovanske književnosti in slovenskega jezika na univerzi v Frankfurtu ob Maini. Dve desetletji delovnega pokoja v Ljubljani. Dve svetovni vojni. Pregarjanje in zapor zaradi sodelovanja z OF; časi, ko je življenje viselo na nitki in toliko da je okupatorjeva roka ni za večno pretrgala.

Življenjskih odločitev in usodnih korakov je bilo še mnogo mnogo več. Toda pomembna je človeška podoba. Ta je klena in iz enega kosa; podoba človeka, ki tudi v majhnih stvareh vidi njihovo veliko vrednost.

Anton Slodnjak je znanstvenik in umetnik: slovstveni zgodovinar, kritik in pripovednik. Njegovi članki, razprave in kritike so objavljeni v uglednih domačih in

tujih revijah. Piše o vseh obdobjih naše slovstvene preteklosti. Pozna jo do najmanjših podrobnosti, pred poslušalce in bralce pa jo razgrinja v razkošen panoramski pregled detajlov in celote, dogodkov, vzgibov in najrazličnejših družbenih silnic. Znano je njegovo uredniško delo s podrobnimi komentarji, uvodi in biografijami. Uredil je delo Franceta Prešerna, Frana Levstika, Frana Erjavca, Frana Milčinskega, Stanka Vraza, Ivana Prijatelja..., izdal Pregled slovenskega slovstva (1934), Študije in eseje (1966), Slovensko slovstvo (1968), Obraze in dela slovenskega slovstva (1975) in v nemškem jeziku napisano zgodovino slovenske književnosti (1958). Romani Neiztrohnjeno srce, Pogine naj pes in Tujec pa so Slodnjakova umetniška izpoved o Prešernu, Levstiku in Cankarju.

Ali je osemdeset let življenja dolga in utrudljiva pot? Profesor Slodnjak bi na to vprašanje brez dvoma odgovoril z zanj značilno odrezavostjo. In naj je dolga naj je kratka, pomembno je samo to, ali je izpolnjena z vztrajnim in poštenim delom. Slodnjakova je. Odprta je še dalje. Jubilat naj po njej stopa čil in zdrav!

B. G.

Prežihov Voranc, pisatelj in revolucionar

Ob odkritju spomenika na Preškem vrhu

»Lovra Kuharja, partijskega delavca in revolucionarja, ni mogoče ločevati od Prežihovega Voranca, pisatelja in kulturnega delavca. Obe dejavnosti tega izrednega človeka izhajata druga iz druge oziroma se med seboj prepletata. Vedno je hotel po svojih močeh prispevati k delavskemu gibanju, vendar se je zavedel, da prispeva največ s tem, ko piše in ko riše življenje tistih, ki niso bili nič, da bi nekoč postali vse. Rekli bi lahko, da je dozoreval in rastel istovrstno, kot je dozorevala in rastle naša politična zavest, ki se je utrjevala s kardeljsko širino in s programom KPS.

Ljudstvo ga je začelo sprejemati, brati, razumeti. Zakaj Prežihov Voranc, ki je s svojimi novelami v Sodobnosti opozoril nase vso slovensko kulturno javnost in s svojimi spisi, zlasti s Samorastniki, stopil v sam vrh slovenske literature, si tega ugleda ni pridobil zato, ker je zajel kmečko življenje v vsej njegovi družbeni problematiki, pač pa

zato, ker je našel za vse to ljudsko vrenje in pehanje visoko umetniško obliko. A prav ta njegova umetniška oblika nas je pretresla in obogatila vest in zavest ljudskih množic.

Prežihov prihod v slovensko literaturo sodi namreč v čas, ko je fašizem že stegoval roke po naši zemlji. Vse, kar je bilo pri nas resnično naprednega, je v Prežihu začutilo silovitega borca za našo svobodo.

Prežihovega Voranca smemo imenovati v eni sapi z našimi najboljšimi imeni, je zapisal poet naše revolucije Oton Župančič. Samo še Cankar je znal tako prikazati mater, njeno ljubezen do otroka in otroško ljubezen do nje, edini Prešeren je zmozel pri nas tako lepoto in domislil se Groharja, ki je pri nas prvi občutil veličastnost kmečkega dela.

(Iz govora MITJE RIBIČIČA ob otvoritvi spomenika, Delo 15. 10. 1979.)

»Dajte najprvo ljudstvu kruha«

Nekega zimskega jutra sem iz tovarne prevažal smeti na obširno, smrdljivo smetišče. Vselej, kadar sem prirnil polno samokolnico izza obzidja, se mi je zdelo, da je na drugem koncu smetišča nekaj smuknilo v grmovje. Končno se mi je vse skupaj zdelo preneumno in sklenil sem priti stvari na jasno. Skril sem se za zid in pazil. Dolgo ni bilo ničesar in mislil sem že, da je vse skupaj le obmama. Kar se je jelo na sumljivem mestu majati vejevje, razdvajati se, in iz grmovja sta stopila fantek in deklica, oprezno in boječe. Pričela sta pobirati koščke lesa, oglje, papir in vse to vezati s pripravljenimi vrvicami v male snopke. Deklica je medtem zapazila blizu zidu velik kup lesnih smeti, oblancev in drugih takih odpadkov od mizararskega dela, in opozorila je fantka na to. Varno sta se ozrla okrog, potem sta skokoma pridirjala h kupu in jela hlastno grabiti po njem. Tedaj sem stopil iz skrivališča in ju zalezal.

»Kaj delata tukaj?« sem se zadržal nad njima, navidezno hud. Odrevenela sta in me pogledala preplašeno. Bolj lokavi fantek se je kmalu zavedel, stisnil šop oblanja pod pazduho in zdirjal proti grmovju, kričec: »Beži, Manči... beži, Manči...«

Deklica se ni ganila z mesta. Zgrudila se je na tla, zajokala na glas in proti meni sta se dvignili tanki modrikasti ročiči. V krčevit jok so se pričeli mešati pretrgani in proseči vzkliki: »Ne tepite... prosim, ne tepite... oh, ne, ne...«

Sklonil sem se k nji in jo dvignil.

»Ne boj se, dete, in ne jokaj.« sem ji jel prigovarjati. »Ne storim ti hudega.«

»Ali me ne boste topli?« je zavilil bolehen, trepetajoč glasek. »Ne bom te — samo povej mi, zakaj nabiraš te smeti.«

»Oh!« je vzdihnila deklica, nekoliko pomirjena. »Morava nabrati drv, da bo mama skuhala kavo. Nima drv, pa naju je zagnala ponje. Sosedovi so nama pa pravili, da se tukaj lahko dobe, in prišla sva jih iskat.«

»Kaj pa oče, ali ne skrbi za drva?« sem vprašal.

»Oče!« je šepnila deklica boječe, »... da... on ne skrbi. Mama mora in midva z bratcem. Danes nama je rekla, da se ne smeva vrniti brez drv... sicer bova tepena.« In deklica je vnovič krčevito zajokala.

Zgrozil sem se in žal mi je bilo vprašanja. Izpustil sem deklico in stekla je za fantičem. In še vedno so mi zvenele jokajoče besede po usesih, spremljane od kope misli, polnih anarhije.

»Ne vrnita se... prej, da prineseta...« Ha-ha-ha! Zdelo se mi je, da slišim in gledam roganje v obraz prosvetljenstvu veka, očito roganje vsem modernim in nemodernim pedagogom, ki s svojimi veleumi orjejo celino na vzgojslovnem polju in se čudijo, od kod tolika spačenost sveta.

»... Dajte najprvo ljudstvu kruha in potem...« toda miruje misli, to je punt.

Lovro Kuhar-Prežihov Voranc, Zbrano delo I.

Šola kot oblikovalka samoupravnih političnih kulture

Šola kot zahteva moderne industrijske družbe, pa tudi kot oblika organiziranega izobraževanja in vzgojanja vseh preteklih razrednih družb — je bila vselej pomembna sestavina ideološkega aparata države. Prek nje je vcepljala zavest o neobhodni kontinuiteti danega političnega sistema. Zato je nastopala v vlogi dejavnika nacionalne integracije in družbene homogenizacije in je bila nemalokrat dejansko negativni politični socializator, na primer, če je zagovarjala in vodila asimilacijo narodnostnih manjšin, s težnjo k tako imenovani nacionalni integraciji. Danes šole ne obravnavamo pretežno kot posredovalko znanja. Želimo, da bi postala dejavnik spreminjanja družbenih razmer. Zato tudi idejnosti šole ne pojmujejo več togo v smislu vzgoje za sistem, ampak kot vzgojo za kritično vrednotenje in akcijo za napredne socialistične spremembe.

Potrebujejo socialistično angažirano šolo na naprednih znanstvenih temeljih, kakršne nam v nebijskem in metodološkem pogledu odpira marksistična znanost o družbi. Zahtevnost in zapletenost njene vloge je zlasti v tem, da takšna šola ne usposablja le človeka za prilagajanje novim oblikam in odnosom politične realitve, ampak se v njej vgrajujejo elementi v dolgotrajno preobrazbo človeka iz bitja zaobsebnosti v aktivno družbeno bitje — v politični subjekt.

Na poti preobrazbe sodobne šole v socialistično samoupravno angažirano vzgojno-izobraževalno organizacijo, v temeljnega političnega socializatorja samoupravne osebnosti, se nam odpira pogled na dva ključna procesa. Lahko bi tudi rekli, da sta to dva osrednja pogoja za uspešno preobrazbo, ki pa je niti pedagoška teorija niti pedagoška praksa ne spremljata z dovolj pogumnimi in preučeni koraki. Gre za uveljavljanje šole kot subjekta vzgoje ter za odpiranje šole navzven, za njeno vraščanje v krajevno okolje ter preostalo združeno delo.

UČENEC SUBJEKT VZGOJE

Prvi proces je navezan na celovitost sprememb notranjih odnosov v šoli — v notranji pedagoški klimi — oziroma sprememb tistega, kar so nekdanji v ožjem smislu poimenovali z izrazom »pedagoški režim«. Danes ugotavljamo že nesporne spremembe v notranjem pedagoškem vzdušju šole, seveda v mnogih odtenkih glede na splošno razvitost samoupravnih razmer in odnosov v vzgojno-izobraževalni organizaciji združenega dela. Temeljni kriterij

teh sprememb je nedvomno samoupravni položaj učenca v vzgojno-izobraževalnem procesu.

Za pedagoško teorijo je še posebno pomembna natančnejša opredelitev načela »učenec kot subjekt vzgoje«, in to ne toliko v pomenskem smislu, kolikor v vidika, kako bi se to načelo v vzgojno-izobraževalni praksi lahko in moralo uresničevati. Vajnejše kot opredeliti, kaj to načelo pomeni, kaj to je, je pokazati, kdaj to je, v kakšnih okoliščinah pouka in vzgoje je učenec resnični subjekt vseh procesov. Omenimo naj le nekaj pogojev za uresničevanje tega temeljnega načela, ki jih razvitejša vzgojno-izobraževalna praksa ponuja že v dosti primerih, a vendarle premalo, da bi jih lahko razglasili za univerzalno obeležje našega vzgojno-izobraževalnega dela.

Predvsem je treba opozoriti na pravo poplavo verbalizma, poenostavitve in formaliziranja ob tem načelu, pa tudi na primere še nepreživete avtoritarne represivne vzgoje učenca. Da so ti pojavi v nasprotju in globoko rušijo omejeni postulat socialistične samoupravne pedagogike, ni treba še posebej poudarjati. Povrnimo se rajši k pozitivni alternativi, ki si počasi, a vendarle vztrajno krči pot v šolski prostor. Ogrevajo jo s svojim žarom posebej tisti pedagogi, ki so globoko doumeli humanistični smoter vzgoje za samoupravljanje in ki so v prvi vrsti sami humanisti in angažirani samoupravljalci.

Učenec se lahko uveljavlja kot subjekt vzgoje tedaj, če mu je zaupana ustrežna vloga pri organizaciji notranjega življenja in dela šole in če lahko vpliva tudi na širša vprašanja prosvetne politike in samoupravljanja v šolstvu, nadalje, kadar je pouk zasnovan na aktivnih metodah dela in povezan z življenjem in ko teče vse življenje mladih v šoli ob ustrezno razumljeni in uresničevani mentorski vlogi učiteljev in drugih zunanjih sodelavcev šole. Učenec je aktiven subjekt v procesu pouka tedaj, kadar ima razvit interes in možnost za:

- sodelovanje pri programiranju vzgojno-izobraževalnega dela, pri razčlenitvi in konkretizaciji učnih načrtov;
- aktivno vlogo pri pripravi in izvedbi učne ure;
- sodelovanje pri preverjanju in javnem ocenjevanju znanja ter celotnega odnosa njega samega in sošolcev do dela;
- udeležbo pri oblikovanju in sprejemanju pravil in norm življenja razredne in šolske skupnosti učencev;

ljam in se izgubljam v teh mislih in vem, da sem otroke prikrajšala za veliko sončnih ur. Sedela sem pri knjigah, obkrožala strani, podčrtavala in ččkala po njih. Večkrat mi je pogled splaval na sprehajalce na ulici, na sosedov balkon, kjer so klepetali in se zabavali ljudje. Tedaj sem se ugriznila v ustnice, preklela svojo odločitev, zaprla knjige in jih zabrisala v kot. To je življenje! K vrugu tak izredni študij! Pa sem si čez čas skuhalo kavo in spet pobrala zmečkane liste in se ubadala naprej!

Takrat smo imeli še delovne sobote. Nobenega študijskega dopusta si ne drznem prositi, saj moja izobrazba trenutno zadošča in sem si študij sama omislila. Zato tudi ne hodim na predavanja. Sama se prebijam skozi snov; ne da bi vedela, na katerih poglavjih je poudarek, študiram po vrsti in vse, kar je predpisano. Na izpitih se navadno prvič soočim s svojim izpraševalcem, nato se ne vidi in ne pozna več, ali le po naključju. Zato rahlo zavidam rednim študentom, ki so nadrobneje seznanjeni z zahtevnostmi in se poznajo med seboj in s profesorji. Jaz pa sem vselej

izobraževanje delo

— sodelovanje pri pripravi in izvedbi šolskih ekskurzij in delovnih akcij;

— programiranje in vodenje prostovoljnih interesnih dejavnosti, od mladinskih ur, krožkov in klubov do društev ipd.;

— sodelovanje pri upravljanju šole z vključevanjem v delegacije, svet šole, zbor uporabnikov v enoti ali temeljni samoupravni interesni skupnosti za vzgojo in izobraževanje, v razne komisije in delovna telesa ipd.;

— vključevanje v samoupravno življenje v krajevni skupnosti ter v upravljanje društev in družbenih organizacij.

Na mnogih šolah se pogosto pohvalijo s tako imenovanim samoupravnim dnevom, ko naj

bi učenci dobesedno »prevzeli« šolo in se šli samoupravljanje. To naj bi bila zelo konkretna šola samoupravljanja? Da, res bi bila, če bi to ne bil poseben dan v letu, ampak šolski vsakdanjik. Ko ta dan mine, se običajno povrne življenje v šoli na stare, utečene tirnice. Prav gotovo so lahko tudi takšne in podobne oblike »učenja političnih vlog«, kot bi temu dejali v jeziku politične antropologije, uspešne in spodbudne za oblikovanje interesa mladih za samoupravljanje. Samo brez zgoraj deciderano naštetih nepogrešljivih sestavin v samoupravni vsebini, odnosih in organizaciji notranjega šolskega življenja in dela ni nikakršnih osnov za dejansko uveljavljanje načela učenca kot subjekta vzgoje.

skozi šolsko okno

Moj zadnji izpit

le tujka; na hodniku mogočne hladne zgradbe, v pisarni, kjer se zbirajo moje prijavnice, in pred profesorjem. Živa številka sem, ki pride, sede, vstane ali manj pove, in zopet gre. Nič ne ostane za menoj. Pa ni čudno. To je ena izmed vmesnih postaj v mojem življenju. Teh pa si nikoli do podrobnosti ne zapomnim.

Kup neurejenih misli se vznemirljivo prepleta in vedno bolj se kesam zaradi te svoje odločitve. Ne bi smela iti! Bežno se ozrem skozi okno. Na vzhodu se pod mračno goro oblakov riše tanka oranžno rdeča črta in z njo upanje na sončen dan. In s to vidno podobo se je spajala tolažba, da se bo morda kljub slabemu začetku vse dobro izteklo.

Vlak enakomerno hiti. Že se vozimo proti Ljubljani. Zaprem knjigo, ki mi je ves čas brez koristi ležala na krilu in si skušam v mislih odgovoriti na kakšno vprašanje. Pa se v mojih utrujenih možganih ne porodi niti ena sama rešitev. Prazno, vse je prazno. Še večeraj se mi je zdelo,

da precej znam, zdaj pa... Me je neprespana noč povsem uničila? Pa spet gora očitkov; vedno z enakim sklepom. Kaj bom zdaj lovila, kar sem nekoč brez pameti spustila iz rok? Pogledam na uro. Spet ima zamudo.

Taksist spretno krmari in prečka ulice. Ko sem prispela, sem videla, da imam še nekaj minut časa. Zapeljivo me je vabil vonj kave, a tokrat sem se uprla. Naravnost v stavbo zavijem. Nikoli nisem čutila do nje posebne naklonjenosti, a tudi sovraštva ne. Vem pa, da je ne morem sprejeti za svojo, ker to nikoli ni bila.

Prcrpnem se do vrat. Tajnica, ki me pri tej hiši menda edina pozna, mi privoščijo priazen nasmeš in ta mi trenutno veliko pomeni. Potem pa mi naznani: »Izpit boste opravljali pri drugem profesorju. Prejšnji je upokojen.«

Vzela je prijavnico in nečitljivo napisala priimek in ime in položila na mizo. Odvrnila sem:

Didaktično-metodična prizadevanja sodobne šole

Pri nas še vedno najdemo podcenjevanje didaktično-metodične strani pouka, prepričanje, da je učna snova vse, metoda in organizacija pouka pa kar njena danost. Toda ob izkušnjah in raziskovalnih rezultatih, ki potrjujejo, da je večkrat pomembnejše, kako se učenci nečesa učijo, kakšna je narava njihove dejavnosti, kot pa česa, kaj se učijo, postajajo takšni pogledi vse bolj anahronistični. Med didaktično-metodičnim stilom pouka in vzgojno-izobraževalnimi rezultati obstaja visoka pozitivna korelacija.

Osrednje didaktično vprašanje je, kako učenca pristneje motivirati za učno delo in kako ga čimbolj ustvarjalno aktivirati, kajti človek je predvsem to, kar naredi sam iz sebe, in velja le toliko, kolikor je dejaven in ustvarjalen.

Da bi dosegli ta namen, smo danes priča zatonu stare in revolucionarnemu porajanju nove vzgojno-izobraževalne strategije. Učenje, zasnovano na učitelju in prek učitelja, se umika učenju, ki je zasnovano na avtonomnem vplivu vzgojno-izobraževalnih vsebin in izkušenj učenca, na njegovem vztrajnem odzivanju učnim virom. Stara šola, v kateri je učenec slepo poslušal in negiben opazoval, zamenjuje šola dela, operiranja s predmeti in pojavi stvarnosti ter samostojnega iskanja resnice. Učenci učnih vsebin naj ne bi pasivno sprejemali, marveč aktivno in kritično prisvajali, asimilirali, pri čemer se težišče prenaša iz poučevanja na učenje in študiranje.

S tega zornega kota se spreminja položaj učitelja in učenca. Učenje, ki je zasnovano na enostranski posredniški transmisiji vlogi učitelja, zgolj na njegovi ustvarjalnosti in neposredni vodilni funkciji, sili učitelja v avtokratski položaj, ga izpostavlja ter s strogo delitvijo dela odreja od učencev. Tako učenje pasivizira, kajti znanje prihaja k njim že »prežvečeno«, pripravljeno, »poučevano« in ga učitelj že tako določi, da učenec težko najde do njega kritični odnos in samostojno distanco, ter ga zagleda iz svojih zornih kotov. Splošna slabost takega pouka je v izumetničenosti, ki zabriše učenčevu naravno spoznavanje in doživljanje tega procesa ter njegovih uspehov. Šola porabi ogromno moči in časa, da ga učenec vsili status učenca, da ga ukalupi v besede in ga navadi poslušati, mirovati in v bistvu nič takega početi, kar bi prestopilo okvir uniformiranosti. Ne mislim, da so vse te slabosti še vedno značilne tudi za našo šolo. Nasprotno, prepričan sem, da se

jim je že močno oddaljila. Toda njihove prvine in ostanke moremo v tej ali oni obliki, v večji ali manjši meri najti še v marsikateri šoli.

Mnogo bolj aktivirajoče je učenje, ki je zasnovano na avtonomnejših vzgojno-izobraževalnih vplivih učne vsebine same, na neposrednem stiku med učenjem in učno snovjo. V tem primeru je učitelj nekoliko nad ravni učenec — učna vsebina. Poudarjena je njegova organizacijska, režiserska in svetovalna vloga v tem smislu, da učno snov (stvarnost) in učenca čimbolj neposredno poveže, da bi bili učenci v tem neposrednem kontaktu čimbolj samostojni in ustvarjalni. V takem učnem položaju nastane pristnejša učna motiviranost in se poveča raziskovalna vnema učenca, povežava med njegovimi učnimi pravicami in dolžnostmi je naravnejša. Ker se zanese predvsem na svoje in samostojno delo, more v resnici spoznati, da je sam tudi odgovoren za svoj razvoj. Brez omenjene učne strategije in spremenjene učiteljeve in učenčeve vloge v njej ni moč uresničiti nekaj temeljnih zahtev sodobne šole.

Med njimi omenimo na prvem mestu hevrstično raziskovalno obliko učenja, učenje v obliki iskanja in razvijanja resnice. Za ta pouk je značilno, da izhaja iz stvarnosti, kjer je neka učna vsebina tukaj, aplicirana, da sledi njenemu razvoju, da da prednost logičnim, funkcionalnim in drugim odnosom, da omogoča učenecem čim aktivnejše in samostojnejše sodelovanje. Zahteva po razvijajočem pouku pravzaprav ni nova. Ne da bi iskali njen izvor daleč v zgodovini (npr. pri Sokratu) omenimo Diesterwega, naprednega nemškega pedagoga 19. st., ki je poudaril, da slab učitelj resnico ponuja, dober pa učenca uči, kjer je in kako naj jo iščejo. To je smisel tudi Kantove misli, da se njegovi študenti ne bodo učili od njega filozofije, temveč kako samostojno misliti, samostojno raziskovati in stati na lastnih nogah (Kritika čistega uma).

Prav gotovo je možen tak pouk, pri katerem bodo učenci samostojno in ob pomoči učitelja iskali, razvijali, dvomili le v učnih situacijah in pri učiteljih, ki dopustijo raznovrstnost misljenja, različne rešitve in tudi zmote učencev, v okoliščinah, v katerih se vključujejo v dvosmerno in krožno komuniciranje učitelja in učenci.

FRANC STRMČNIK (Odlo-mek je iz knjige SODOBNA ŠOLA V LUČI PROGRAMIRANEGA POUKA, DD Univerzum, 1978)

»To me ne moti, saj ne poznam nikogar, razen svojega mentorja. Če se mi še tokrat posreči, se bom prišla pogovarjat za diplomom.«

»Kar pogumno. Bo že,« mi je rekla neprizadeto. To dobronamerno frazmo sem razumela in zapustila pisarno.

Na hodniku si poiščem prostor pri oknu. Naslonim se na steno in opazujem te mlade in živčne ljudi. Nekateri brskajo po knjigah; dekletu pri oknu so se razsula skripta, da je krepko zaklelo; na drugi strani se skupina hrupno smeje. Nenadoma pa se vse umiri. Izza zaprtih vrat predavalnice slišimo glasno govorjenje, ki prehaja že v vpitje. Tudi ženski glas se s precejšnjo jaskostjo brani.

»Kaj pa je to?« vprašam začuden.

»Kaj? Izpit!« je zapečatilo dekle ob meni.

»Pa tako bučen?«

»A vi ste prvič tukaj, ko nič ne poznate. Še kaj lepšega boste slišali, mislim, ko pridem jaz na vrsto. Dvakrat sem že pogrnila. Navadno me na hodnik spremlja še plaz laskavih besed. Trmasta kot sem, se za naslednji rok zopet prijavim. Vztrajava pač; profe-

sor in jaz.«

Očitno je menila, da me je na smrt preplašila. Šele, ko sem rekla, da tam nimam več opraviti, mi je rekla:

»Sicer pa izrednih ne obravnava-jajo tako.«

Ne vem, kaj je mislila s tem. Verjetno je opazila na sencih pramen sivih las in se je zato bolj spoštljivo izražala. Ta sproščeni klepet je name nenavadno, a vendar ugodno vplival. In tedaj sem spoznala, da je ta šola kljub vsem tegobam njena, kot je bila moja nekoč srednja, in jo čisto po svoje celo ljubim.

Nenadoma pa se vrata odpro. Nekdo pokliče Ano, priimka ne vem, in nato še mené. Ana vstopi pred menoj. Potem pa jaz. Pozdravim. Ne vem, kako je odzdravil profesor. Slišala sem le:

»Sedita, kar tukaj v prvo klopo.«

»Obe?« vpraša.

»Saj sem rekla,« odvrne spet enako hladno.

Pogled mi znova uide tja. Se motim? Ne, saj se ne morem! Plašča ne odložim in sedem na rob stola. Saj bom zdaj takoj ušla. Pa ne utegnem. Prvo vprašanje. Odkasljam se. Iščem po (Nadaljevanje na strani 8.)

Kaj spodbuja in ovira uvajanje novosti

iz raziskave o strokovnem izpopolnjevanju

V obdobju preobrazbe vzgoje in izobraževanja so še bolj kot sicer v ospredju vprašanja o tem, da naša šola še vedno preveč vztraja pri tradicionalnih oblikah in metodah v vzgojno-izobraževalnem procesu, proces posodabljanja pa je prepočasen. Ko iščemo vzroke za tako stanje, največkrat pomislimo na učitelja in v njem iščemo krivca za skromno napredovanje na tem področju.

Krajša raziskava o vrednotenju dopolnilnega izobraževanja pedagoških delavcev, ki je bila letos opravljena na Zavodu SRS za šolstvo, nam je pojasnila, da neke mere tudi težnje učiteljev po posodabljanju vzgojno-izobraževalnega procesa ter njihovo moč in nemoč pri uresničevanju svojih zamisli. V raziskavo smo zajeli udeležence tistih seminarjev, organiziranih v letu 1978, katerih vsebino, metodo in organizacijo so le-ti v posebni anketi ob koncu seminarja najbolje ocenili.

Vsi seminarji so bili zasnovani v skladu s sodobnimi andragošskimi načeli, aktivno so vključevali udeležence v izobraževalni proces in bili zato tudi uspešni. V posebnem anketnem vprašanju so nam pedagoški delavci med drugim govorili tudi o spodbudah k posodabljanju vzgojno-izobraževalnega procesa ter o ovirah, zaradi katerih učitelji ne morejo uporabiti novosti s seminarjev.

SPODBUDE ZA POSODABLJANJE

Učitelji pri svojem delu v razredu dokaj samostojno odločajo o metodah in oblikah dela, ki jih bodo uporabili pri podajanju novega znanja, ponavljanju in utrjevanju snovi itd. Nekateri se sicer še vedno zadovoljujejo s tradicionalnim poukom, s tablo in kredom. Mnogi pa izrabljajo možnosti za svojo ustvarjalnost, se poglobljajo v nove dosežke pedagoške in drugih znanosti in iščejo vedno nove poti k posodabljanju vzgojno-izobraževalnega procesa. Ko smo se zanimali, katere spodbude so pri tem najpomembnejše, smo našli na dokaj homogene odgovore.

Učitelji vseh področij in predmetnih skupin so kot najpomembnejšo spodbudo navedli svoje zanimanje za metodično-didaktične novosti. Njihov odgovor je zelo spodbuden, saj nam izkušnje potrjujejo, kako pomembno vlogo ima zanimanje pri vsakršni dejavnosti. To velja še posebno za ustvarjalno delo, kakršno je potrebno v pedagoški praksi.

Na drugo in tretje mesto so učitelji postavili dve spodbudi: uspešnost nekaterih metod in oblik, ki so jih v praksi že pre-

skusili in veliko zanimanje učencev za nove oblike dela.

Razveseljiv je podatek, da je v zgornji polovici odgovorov o spodbudah za posodabljanje vzgojno-izobraževalnega procesa odgovor, da vodstvo šole spodbuja k posodabljanju pouka.

Kot najmanj spodbudne za posodabljanje vzgojno-izobraževalnega procesa so učitelji opredelili prostorske možnosti, učitelji v srednjih šolah pa tudi opremljenost šol s sodobnimi učnimi pripomočki.

OVIRE PRI UVAJANJU NOVOSTI

Pri uvaajanju sodobnih oblik in metod dela v pedagoško prakso naletijo učitelji na veliko oviro. Iz vprašalnika smo želeli zvedeti, katere ovire so po njihovem mnenju najpogostejše in najhujše, da bi tako lažje poiskali možnosti za postopno zmanjševanje in odpravljanje le-teh.

Medtem ko so si bili učitelji v mnenjih, kaj jih spodbuja k posodabljanju vzgojno-izobraževalnega procesa, skoraj soglasni, so nastala pri naštevanju ovir, zaradi katerih novosti s seminarjev ne morejo uporabiti, različna mnenja, ki so se diferencirala glede na stopnjo, kjer poučujejo.

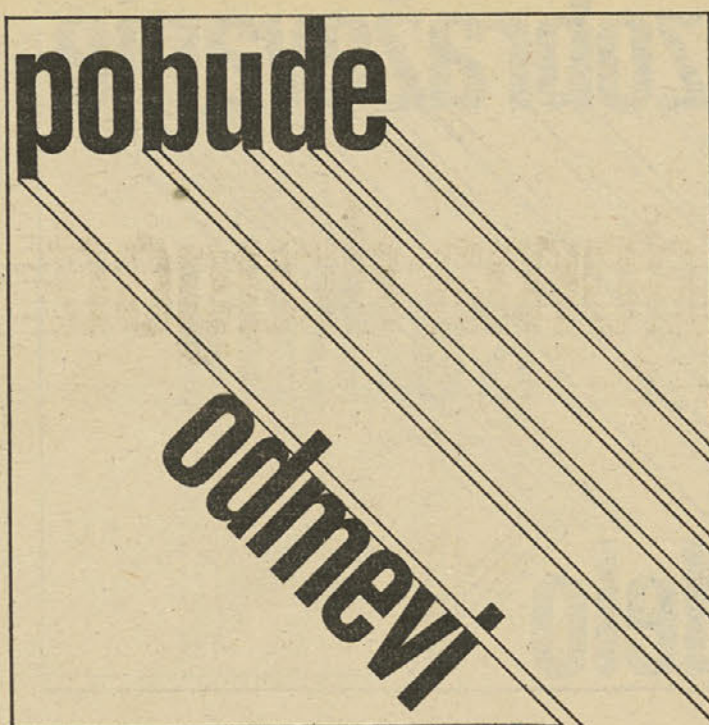
Učitelji v osnovnih šolah najbolj ovira pri njihovem delu to, da ni kontinuiranega usposabljanja, pogostejših seminarjev in strokovnih posvetov. Druga največja ovira je po njihovem mnenju natrpan učni program, pa tudi preveliko število učencev v razredu ter slaba opremljenost šole s potrebnimi učnimi pripomočki.

Učitelji v srednjih šolah navedejo kot najpogostejše ovire slabo opremljenost šole s potrebnimi učnimi pripomočki. Pogrešajo kontinuirano dopolnilno izobraževanje, ovirajo pa jih tudi slabe prostorske možnosti šole.

Učitelji v šolah in enotah za odrasle menijo, da jih najbolj ovira slaba opremljenost šole s potrebnimi učnimi pripomočki. Pogrešajo kontinuirano dopolnilno izobraževanje, ovirajo pa jih tudi slabe prostorske možnosti šole.

Učiteljem je mogoče na tem področju pomagati predvsem z nadaljnjim izboljšanjem materialnega položaja šol ter z načrtnim, kontinuiranim dopolnilnim izobraževanjem in usposabljanjem, saj pogosto tudi zaradi preobremenjenosti ne morejo slediti novostim ali sami izdelovati potrebnih didaktičnih sredstev.

MARIJA VELIKONJA

Vzgoja za socialistično demokracijo

Načrtovanje vzgojno-izobraževalnega dela

Bistvo socialistične demokracije je ekonomska demokracija, ki temelji na delegatskih odnosih. Ti odnosi dajejo socialistični demokraciji značaj neposrednosti. Po njih se socialistična demokracija razlikuje od vseh drugih oblik demokracije.

Ker je socialistična demokracija neposredna, mora biti vsak občan usposobljen za uresničevanje pravic, dolžnosti in odgovornosti, ki izhajajo iz socialistične demokracije in njene vsebine, to je, samoupravljanja.

Vzgojno-izobraževalne organizacije povezujejo v vzgojno-izobraževalnem procesu usposabljanje za delo z usposabljanjem za vključevanje v družbenopolitično življenje — samoupravljanje.

Naloga vzgojno-izobraževalnih organizacij ni samo usposabljanje učencev in druge udeležence usposabljanja za opravljanje družbenih nalog, ki jih čakajo. Učenci, študentje in vsi občani, ki se kakor koli šolajo na vseh stopnjah in v vseh vrstah vzgojno-izobraževalnih organizacij, imajo tudi pravico in dolžnost samoupravno živeti in delati v vzgojno-izobraževalni organizaciji in prek nje v širši družbeni skupnosti. Te pravice, dolžnosti in odgovornosti jim dajejo ustava, zakon o združenem delu in

seveda zakonski in izvršilni predpisi, ki urejajo področje vzgoje in izobraževanja.

Usposabljanje učencev in drugih udeležencev za uresničevanje socialistične demokracije v vzgojno-izobraževalnem procesu v vzgojno-izobraževalnih organizacijah od osnovnih šol do univerze, ima dve neločljivi, dialektično povezani komponenti: spoznavno in vzgojno.

Spoznavanje socialistične demokracije — samoupravljanja je teoretično in praktično. Teoretično pridobljena znanja je treba

povezovati s samoupravljalško prakso učencev in drugih udeležencev vzgojno-izobraževalnega procesa v vzgojno-izobraževalni organizaciji in s samoupravljalško prakso v širši družbeni skupnosti. Učenci preverjajo teorijo v praksi in za praktične, izkustvene ugotovitve dobijo poglobljene teoretične razlage.

Zelo pomemben je vzgojni vidik usposabljanja samoupravljalcev. Ne gre samo za to, da učenci dojemajo, poznajo na primer, delegatske odnose. Prav toliko je pomembno, kakšen odnos si oblikujejo do delegatskih razmerij, kako vrednotijo socialistično demokracijo, koliko so motivirani in pripravljeni uresničevati samoupravljalške pravice, dolžnosti in odgovornosti.

Družbeno zasnovane vzgojno-izobraževalne smote je možno uresničevati le z aktivnimi didaktičnimi oblikami in metodami dela. Če naj bodo učenci in drugi občani, ki se usposabljaajo v vzgojno-izobraževalnem procesu, aktivni udeleženci, se morajo odnosi med učitelji in učenci demokratizirati.

SAMOUPRAVNO DOGOVARJANJE

Vzgojno-izobraževalni proces se začne z načrtovanjem. Pri načrtovanju vzgojno-izobraževalnega procesa razlikujemo makro in mikro načrtovanje.

Načrtovanje življenja in dela učencev v vzgojno-izobraževalni organizaciji (letni delovni načrt) pripravi udeleženci življenja in dela, to je učitelji in učenci. Žal je marsikaj tako, da izdela letni načrt dela in življenja vzgojno-izobraževalne organizacije kar ravnatelj, učitelji in učenci pa se z načrtom samo seznajajo. Tak način načrtovanja je seveda nezakonit, ker so ostali subjekti vzgojno-izobraževalnega procesa prikrajšani za samoupravne pravice. Tako nastane tudi pedagoška škoda, ker je izgubljena možnost za vzgojo in izobraževanje. Poudariti je treba, da načrtovanje ni samo pravica vseh udeležencev vzgojno-izobraževalnega procesa, temveč je tudi dolžnost. Načrtovalci življenja in dela v vzgojno-izobraževalni organizaciji so odgovorni za načrtovano vsebino in uresničevanje načrta. V praksi je vse premalo poudarjena odgovornost učencev, posebno učencev v srednjih šolah.

Načrtovanje vzgojno-izobraževalnega procesa pri posameznih predmetih, predmetnih področjih je drugi del načrtovanja. Učitelj kot organizator in usmerjevalec vzgojno-izobraževalnega procesa pripravi vzgojno-izobraževalni načrt predmeta, izhaja jo iz predpisanega učnega načrta in družbenih smernic, operacionalizacijo vzgojno-izobraževalnih smotrov pa načrtuje z učenci. Pri tem prevzamejo učenci posamezne naloge in vloge, da se pravočasno pripravijo za uresničevanje tem in enot v vzgojno-izobraževalnem procesu.

Pri tako zasnovanem načrtovanju vzgojno-izobraževalnega

procesa učenci uresničujejo svoje samoupravne pravice, dolžnosti, odgovornosti. Ob tem se vzgajajo in izobražujejo za družbeno samoupravno načrtovanje. To pomeni, da učitelji ne bodo od učencev samo zahtevali, jih postavljali pred dolžnosti in odgovornosti, temveč jih bodo tudi poučili, jim dali napotke, kako se načrtuje, kaj vse je treba upoštevati pri načrtovanju, kateri so smotri načrtovanja itd. Večkrat je slišati, da učenci niso sposobni načrtovati, da so imeli možnost, nič pa niso naredili in podobno.

VSA PODROČJA SO POMEMBNA

Usposabljanje učencev za uresničevanje socialistične demokracije ni omejeno samo na predmet samoupravljanja s temeljni marksizma v srednjih šolah in na družbenomoralno vzgojo v osnovnih šolah, temveč je naloga vsakega učitelja pri njegovem predmetu, saj mora biti vzgojno-izobraževalni proces vsakega predmeta samoupravno zasnovan. To je tudi naloga in dolžnost celotnega učiteljskega zbora, ker mora biti celotno delo in življenje v vzgojno-izobraževalni organizaciji samoupravno zasnovano.

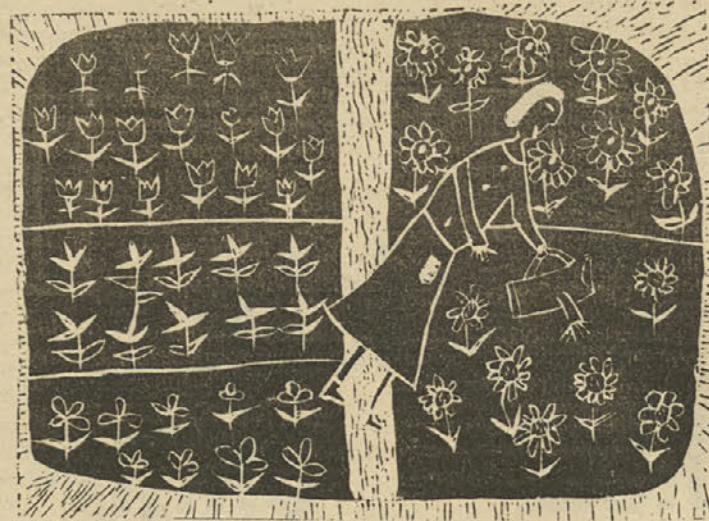
Ker je naš delegatski sistem precej celosten, ga morajo učenci spoznati, doumeti, si ustvariti čustven odnos do njega; to pomeni, da ga bodo ovrednotili in si prizadevali za njegovo uresničevanje. Ti smotri so poudarjeni v učnem načrtu predmetov samoupravljanje s temeljni marksizma in družbenomoralna vzgoja.

Marsikateri smoter pa postavi v ospredje sama praksa uresničevanja samoupravnih pravic učencev v vzgojno-izobraževalnem procesu; to ni posebej navedeno v učnem načrtu niti predmeta samoupravljanje s temeljni marksizma niti v učnih načrtih drugih predmetov. Na primer, samoupravljelec, delegat se mora znati jasno, pravilno, sproščeno ustno izražati, jasno, pravilno, vezano, glasno brati, sestaviti zapisnik, poročilo itd. Ko učitelj slovenskega jezika z učenci uresničuje te vzgojno-izobraževalne smote v vzgojno-izobraževalnem procesu, mora biti nenehno v ospredju smoter usposabljanje učencev za uresničevanje neposredne socialistične demokracije.

Pri načrtovanju vzgojno-izobraževalnega dela je tudi zelo pomembno, da se predmetna področja pri uresničevanju vzgojno-izobraževalnih smotrov med seboj povezujejo, usklajujejo. Vsi predmeti in predmetna področja pa se morajo navedovati na samoupravljalško prakso učencev v vzgojno-izobraževalni organizaciji in širši družbeni skupnosti.

Učitelj, ki bi usposabljal samo za delo in ne tudi za samoupravljanje, bi polovičarsko uresničeval družbeno zastavljene vzgojno-izobraževalne smote.

JOŽICA SELAKOVIČ

Moj vrt, Renata Sakač, 6. raz. OŠ Anica Černej Makole

(Nadaljevanje s strani 7.)

spominu, napenjam možgane. Nič. Vsi rdeče podčrtani stavki in oporne točke, vse se je nekam izgubilo. Vse, kar govorim, je brez vrednosti, brez jedra.

»Tovarišica, boste vi?«

»Da,« je šepnila.

In potem je govorila in govorila. Besede bežno udarjajo na moja ušesa, a ne izzovejo reakcije.

»Oh, saj ne zmorem!« si trdim v zmehčenih mislih. Zdaj se mi ponuja druga priložnost. Tudi zdaj komaj obujam zakrknjene možgane. Profesor potrpežljivo čaka. Njegovi tanki, lepo oblikovani prsti rahlo potrjavajo po papirju. Gleda pa nekam mimo mene. Potem se odgrne med nama zavesa. Pod mizo stisnem roko v pest in se zberem. Moram se! In jasne misli rodijo prodorne besede. Ne vem, koliko minut preteče. Izgublja se občutek za čas in za vse... Tu sva samo midva. Zadrega je premagana. Medtem ko kolegica odgovarja, mirno zrem v ta obraz; temne oči so za naočniki strožje, a čiste kot nekoč. Nad njimi so premočne obrvi in tri dolge gube se vlečejo čez čelo. Da, čelo je zelo

visoko, na temenu redkejši lasje. Kolikokrat sem šla nežno s prsti skozi goste pramene las! In zdaj, ko še vedno pripoveduje moja neznana znanka, se jaz iztrgam iz te učilnice in zaplavam v tiste davne dijaške dni... Kdo ve, kako se počuti zdaj moj izpraševalec — sodnik. Še plavam zanesenjaško po tistem na njem svetu in bežno preračunavam leta. Šestnajst; da, tako nekako. In tako te zdela teh šestnajst let!

»Prosim, nadaljujte!« me prozaično iztirja nekoč tako dragi glas, ki je še vedno ohranil svojo mehko in melodičnost. Nič sprenevanja ni v njem.

Prejšnji zanos, volja in trma, vse je usafnilo. Počasi zbiram misli in medlo dvoumno odgovarjam na tretje vprašanje. Upam, da moja sotrpinka ne zasleduje mojih polovičnih odgovorov. Mogoče tudi profesor ne. Resnično, zdaj je moj profesor. To v celoti upoštevam. Z nobeno besedo nočem zmanjšati njegovega uradnega poslanstva. Hladen je; enak do obeh. Le tu in tam ujame njegov pronicljivi pogled, ki pa ga v trenutku zopet umakne. Tudi on šteje gube? Nimam jih veliko; le moj obraz je blede.

Spet sem mimo njega. Spet se porodi trdno hotenje, ki izsili iz utrjenih možganov tisto, o čemer včeraj še sanjala nisem. Končano je. Vsi trije si oddahnemo. Ne vem, kdo izmed nas najbolj... Odločiti se mora, kako bo ukrepal. In se je; približno tako sem pričakovala.

Reče mi: »S prvimi odgovori nisem bil zadovoljen. K sreči ste pozneje veliko popravili, a tretji so bili zopet tako... Sedem vam bom dal.«

Bežno prelistava indeks in ne vem, ali se opravičuje sebi ali meni, ko pristavi:

»Druge ocene so boljše.«

»Tudi sedmice so vmes. Niste jih opazili.«

Vpisal je, odložil očala in me še enkrat pogledal. Takšen je bil pravi; takšnega sem nekoč poznala. Naočniki so zastirli izraz v očeh in zato je bil prej strožji in trši.

Vstala sem in molče segla po rdeči knjižici, jo potisnila v torbico in odšla. Hodnik je bil skoraj prazen. Le čisto na koncu je stala še gruča študentov. Nič me ni zanimalo. Celo profesorja — mentorja sem pozabila poiskati. Zmehčana ali užaljena; sama ne

vem, sem že zavila na stopnice. Potem pa je priplaval od nekod glas, zametast in topel kot takrat... Svet se je zame zasukal na sončno stran.

»Dragica, prosim, počakaj!« Ostrmim in upanje, ki je pred minutami zamrlo, se je zdaj z vso močjo obudilo. Stal je pred menoj, mi gledal globoko v oči in resno dejal:

»Vse se je zgodilo tako naključno, tako nepričakovano, da nisem našel besed. Zmehčen sem bil kot takrat. Neodpušljivo za moja leta!«

»Čisto normalno si ravnal. Razumem, saj nisem otrok.«

»Pa res. Vedno si vse razumela. Sama takrat, čisto pred polomom, nisi hotela in ne verjela, da si mi resnično mnogo pomenila.«

»Mi, kmečki ljudje, nismo nikoli čisto zaupali vam, meščanom. Pustiva zdaj to.«

»Seveda, izbrala si bova lepšo temo. Pa ne tukaj.«

»Gotovo, tudi meni to tvoje okolje ni všeč.«

»Za najino srečanje morava najti prijeten kotichek. Smem predlagati?«

»Zakaj ne, saj ti je tu vse bolj znano kot meni.«

»Čakaj, ob dvanaestih imam sejo. Upam, da bo do dveh končana. Potem bova skupaj kosila in se vrnila v čas izpred petnajst let.«

»Šestnajst, natanko sem preštetela,« sem smeje pristavila.

»Dobro, malo pred drugo uro te čakam v unionski restavraciji. Se strinjaš?«

»Bom premislila,« sem se pretvarjala, čeprav sem si neizmerno želela.

»Ni kaj, razen če te ni strah, da bi skupno kosilo porušilo tvoje moralne norme,« me je podražil.

»Ne, ta trenutek ne mislim nanje. Na nič; samo na naju.«

»Dobro, zanesem se nate. Na svidenje!«

Lahkotno stopam po ulici. Pozabljam na neprespano noč, rahel glavobol in pekoče oči. Vse se izgublja v velikem pričakovanju. Zdaj ne sanjam o ljubezni, pač pa o nekem novem polnem doživljanju in razkrivanju drugih lepot. In vem, našla jih bova, saj sva imela nekoč oba prefinjen posluš za vse drobne vzgibe življenja. Dvignila bova kozarce, se dotaknila roba in izpila. Mogoče bo spet obnovil stavek: »Vsakomur se sreča le enkrat nasmehne in takrat...« Ah, tega ne bo

rekel. To je že zdavnaj pozabljeno.

Ura je nekaj čez dvanaest. Mimogrede stopim na pošto, da bo moja sreča popolna, ko bom z njim kramljala. Naročim telefonsko številko. Nestrpno čakam. In potem slišim glas iz mozeve pisarne. Neke ženska govori hladno, neprizanesljivo, kot se pač resnica da povedati:

»Ni ga. Domov je moral. Sina je peljal v bolnišnico.«

»Odložim slušalko. Drhteče stopim in poravnam račun. Nič več ne oklevam. Nikogar več ne vidim. Zaletavam se v ljudi, ki se gnetejo na pločniku. Domov moram... S prvim avtobusom. Neizmerna je moč tistih modrih prosečih oči. Premagale so moje namišljeno srečo, premagale moje mladostne in neizživete sanje... Pozabila sem tistih šest polnih let ljubezni.

In zdaj se tisočkrat spomnim nanj. In vidim ga pred seboj, ne takšnega, kot sva se srečala, temveč kot sva se kot dijaka razšla. Le zakaj si nisva segla v roko? Zdaj je prepozno, prepozno za vse. Vse svoje misli in vene nezrečenih besed je odnesel s seboj... za vedno.

Draga K.

VOJVODINA

Po petih letih

Preobrazba šolstva je dosežek velikih družbenih sprememb in njihova sestavina, pri uresničevanju posameznih nalog in akcij na področju preobrazbe usmerjenega izobraževanja pa je še precej težav in pomanjkljivosti.

Izvršni svet vojvodinske skupščine in na eni izmed svojih sej obravnaval tudi poročilo o tem, kako se uresničuje reforma v tej pokrajini. Razpravljali so ugotavljali, da je preobrazba šolstva posledica velikanskih družbenih sprememb, praksa pa kaže, da je poleg pomembnih uspehov še veliko napak in pomanjkljivosti. Sklep: v prihodnjem obdobju bo treba pri uresničevanju reforme usmerjenega izobraževanja še bolj kot doslej upoštevati potrebe in zahteve družbenega dela. To velja še posebno za načrtovanje izobraževanja in usposabljanja kadrov in za uresničevanje načel svobodne menjave dela.

Podatki iz poročila povedo, da obiskujejo osnovno šolo v Vojvodini skoraj vsi učenci, v višjih razredih pa je še vedno precejšen »osip«: kar 20 ali 30 odstotkov učencev ne konča osnovne šole pravočasno. Čeprav so se pred petimi leti mislili, da sta osnovno izobraževanje in vzgoja dobro zasnovana, postaja vedno bolj jasno, da je treba tudi ta del sistema temeljito preučiti. Pri uresničevanju predmetnikov in učnih načrtov se je pokazalo, da je v osnovnem šolstvu še zelo veliko organizacijskih, programskih, metodičnih in drugih slabosti. Deli splošnega izobraževanja — predšolska vzgoja, izobraževanje v osnovni šoli in dveletno skupno srednje izobraževanje — so še vedno premalo povezani.

Za najpomembnejši korak v skupnem srednjem šolanju štejejo ukinitve klasičnih, preživelih srednjih šol in dvotirnosti v srednjem izobraževanju. Tisti, ki so končali osnovno šolo, nadaljujejo šolanje v skupni srednji šoli. To možnost v resnici tudi imajo, saj so v več kot 30 krajih Vojvodine odprli oddelke za nove smeri izobraževanja. To je omogočilo še nekaj: za 30 odstotkov več je učencev, ki se šolajo v materinščini.

Dosedanje izkušnje so dober temelj za izdelavo novih predmetnikov in učnih načrtov za splošno vzgojo in izobraževanje, ki bo programsko povežalo osnovno in skupno srednje izobraževanje. To bo pripomoglo, da bo preobrazba še bolj uspešna.

Kljub vsemu lepemu pa ugotavljajo, da je v usmerjenem izobraževanju kar precej slabega: še vedno ni zanesljivih kazalnikov o tem, koliko kadrov potrebuje združeno delo, pa tudi problem zaposlovanja mladih, ki pridejo s spričevalom iz izobraževalnih centrov, še ni rešen. Združeno delo še ne vpliva dovolj na tovrstno izobraževanje pa tudi poklicno usmerjanje je preslabo. Mladina se še vedno premalo zanima za nekatere stroke, ni pa tudi prave dohodkovne povezave organizacij združenega dela z vzgojno-izobraževalnimi organizacijami. Pravijo, da sistem usmerjenega izobraževanja še vedno ni dovolj prožen.

Z ZAMUDO
V višjem in visokem šolstvu je bilo precej organizacijskih sprememb: z ustanovitvijo inštitutov so ustvarjene možnosti za enotno izobraževanje, znanstveno delo in prenašanje znanstvenih dosežkov v združeno delo. Ker pa so bili študijski programi prepozno sprejeti, je nastala skoraj

enoletna zamuda: namesto da bi bili sprejeti lanskega junija, so jih samoupravne interesne skupnosti za usmerjeno izobraževanje sprejele šele letošnjega aprila, maja in junija.

Razčlemba predloženih načrtov in programov višjih in visokih šol je pokazala, da zahteve niso bile povsem uresničene: nikjer niso skrajšali študija, vidne pa so tudi težnje, da bi na nekaterih višjih šolah radi podaljšali izobraževanje z dveh na 2,5 ali 3 leta, na nekaterih fakultetah pa s štirih na 4,5 ali pet let. Srednja, višja in visoka stopnja niso bile povezane niti vsebinsko niti organizacijsko.

Menijo, da so te in druge slabosti nastale zato, ker so študijske programe v glavnem pripravljali v vzgojno-izobraževalnih organizacijah, brez večjega sodelovanja organizacij združenega dela, za katere se kadri usposabljaajo. Zato pa so ponekod bolj razmišljali o sedanjih učiteljih — o tem, kaj bodo delali v svojem tedenskem delavniku kot pa o potrebah in možnostih za izobraževanje kadrov.

V nekaterih študijskih programih so stroke preveč razdrobljene, izobraževanje je bilo načrtovano za ozke specialnosti, se pravi, da tudi za malo študentov. Jasno je, da ni to niti smotno niti poceni.

Zaradi vsega tega samoupravna interesna skupnost Vojvodine tudi ni dala soglasja k nekaterim zelo slabim in povsem nesprejemljivim študijskim programom.

ŠTEVILNE NALOGE

Poročila in razprave opozarjajo na številne naloge za vse tiste, ki so odgovorni za dosledno uresničevanje preobrazbe vzgoje in izobraževanja.

Čeprav menijo, da preobrazba v glavnem uspešno poteka, si je treba še bolj prizadevati, da se usmerjeno izobraževanje vključi v enoten sistem združenega dela.

Opozorjeno je tudi, da je treba ustvariti enotno in povezano splošno vzgojo in izobraževanje. Pedagoški svet Vojvodine naj pripravi, Prosvetni svet pa sprejme nove predmetnike in načrte za splošno vzgojo in izobraževanje v zadnjem letu predšolskega, osnovnega in skupnega srednjega izobraževanja.

Poudarjena je tudi obveznost, da je treba predmetnike in učne načrte, sprejete za srednje, višje in visoko usmerjeno izobraževanje, nenehno kritično razčlenjevati in izpopolnjevati, tako da bo zagotovljena kar največja povezanost med temi tremi stopnjami usmerjenega izobraževanja. To naj med drugim ustvari in skupnega srednjega izobraževanja.

Prav tako pomembno je zagotoviti še več učbenikov za poklicno usmerjeno izobraževanje in boljše prevode v jezike narodnosti, v katerih poteka pouk.

Taki in drugačni problemi pa bodo lahko bolje rešeni le tedaj, če bodo vsi, ki vodijo reformo, bolj povezani, ob večji dejavnosti družbeno-političnih skupnosti in družbeno-političnih organizacij in predvsem združenega dela.

SLOBODAN STANOJEVIĆ
(Misao, Novi Sad)

doma drugod

SRBIJA

Štirje veliki

V svetu govorijo okrog sedem tisoč jezikov, le štirje pa so toliko privilegirani, da se jih uče pri nas v osnovnem in srednjem izobraževanju: ruščina, angleščina, francoščina in nemščina. Vsi štirje jeziki so z evropskega jezikovnega območja.

V osnovnih in srednjih šolah v SR Srbiji so ti jeziki formalno enakovrni. To jim zagotavlja posebno določilo srbske skupščine. Videti pa je, da je rok veljavnosti tega določila potekel. Tako lahko sklepamo po podatkih, ki govorijo, da je v zadnjih letih angleščina precej pred drugimi jeziki. Če bi lahko odločali starši, bi se učili otroci samo angleščine, saj spada francoščina in ruščina med rezervne jezike.

Leninova napoved, da bodo v prihodnosti vladali svetu štirje tuji jeziki, se v našem vzgojno-izobraževalnem sistemu le delno uresničuje. To dokazuje ruščina in angleščina: eden od teh jezikov prevladuje, drugi pa se »vzpenja«. Španski in kitajski jezik vsaj za zdaj nimata statusa jezikov, o katerih razmišljamo v naših šolah. V praksi podpirajo Leninova predvidevanja le delavske univerze, televizija in inštitut za tuje jezike.

Odprtost naše zunanje politike do vseh dežel in vsestransko zavzemanje za nov politični, ekonomski in kulturni red v svetu nas obvezuje, da tudi izobraževalno politiko uskladimo s to usmeritvijo. Glede na to je treba predvsem razširiti spisek obveznih tujih jezikov v osnovnih in srednjih šolah.

Učenje štirih tujih jezikov, in to samo evropskih, pa nas vodi v ožji mednarodni prostor. Mar v deželi, kakršna je naša, ni dragoceno npr. znanje španskega in

arabskega jezika? To sta jezika, ki ju govorijo v mnogih naših prijateljskih deželah, v deželah, s katerimi imamo razvito gospodarsko, politično, znanstveno in kulturno sodelovanje. Mar ni dragoceno, če odpremo vzgojno-izobraževalni sistem za del kulture neuvrčenega sveta?

V srednjem usmerjenem izobraževanju, za katerega je bilo že nešteto povedano, da mora ustrezati interesom združenega dela, imamo zdaj tudi prevajalsko stroko. V SR Srbiji se je približno osemsto učencev odločilo za prevajalski poklic. Vsi se uče samo ruščine, angleščine, francoščine in nemščine. Ni pomembno, kateremu jeziku so dali prednost. Mar je mogoče s tem povsem zadostiti družbenim interesom in potrebam združenega dela? Prav gotovo ne.

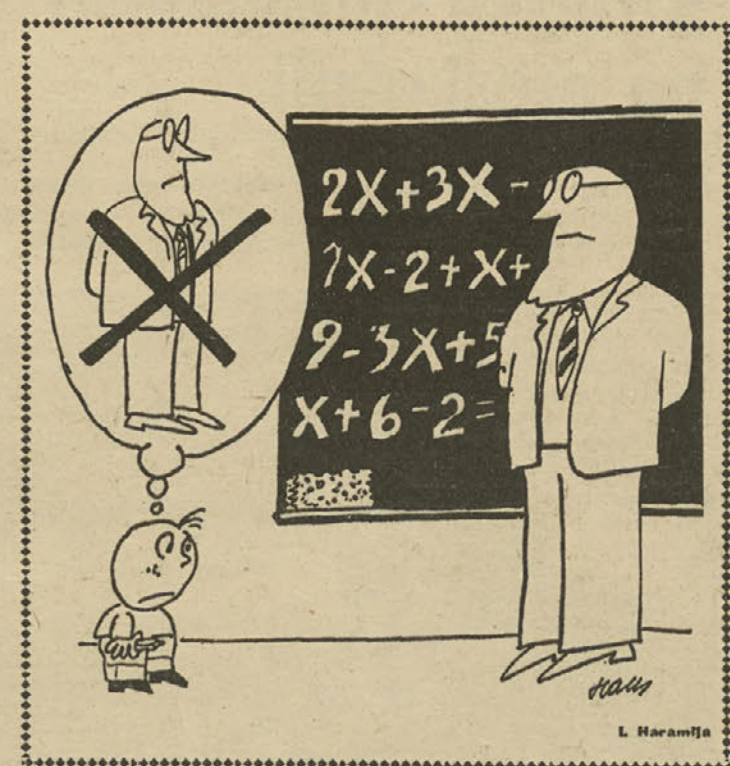
Po tem in naslednjem šolskem letu bomo imeli veliko težav z zaposlovanjem nanovo pečenih prevajalcev. S tem problemom se ubadajo zdaj na Hrvaškem in v Vojvodini. Mladim, ki so si izbrali prevajalsko smer, preostane le to, da se vpišejo na fakulteto. Seveda, če bo na filoloških fakultetah dovolj prostora. Zakaj se šolajo? Kdo jih potrebuje? Če bi se učili nekoliko drugih tujih jezikov, ki pokrivajo velik mednarodni prostor, bi si prav gotovo lažje našli delo.

Na filoloških fakultetah se uče tujih jezikov, ki jih ni ne v osnovnem in ne v srednjem izobraževanju. Zakaj?

Star pregovor pravi, da človek toliko velja, kolikor jezikov zna. Prav tako resnična je trditev, da velja kultura toliko, kolikor tujih jezikov živi v njej.

DJOKICA PETKOVIĆ
(Prosvetni pregled, Beograd)

Rešitev

Školske novine

HRVAŠKA

Učinkovitost

Ali je srednje usmerjeno izobraževanje dovolj učinkovito? Čeprav za natančen odgovor nimamo zanesljivih kazalnikov, to ne sme ovirati naše radovednosti. Vprašanje zrcali namreč več vidikov sedanje preobrazbe izobraževalnega sistema — glede na kakovost in obseg.

Za ponazoritev vzemimo tale zgled: raziskave kažejo, da se v Sloveniji in Baranji vpiše v srednjo šolo 99 odstotkov (okrog 13.500) učencev, ki so končali osnovno šolo. Že po prvem letu pripravljalne stopnje se to število zmanjša za 30 odstotkov (naslednje leto se vpiše le 10.000 učencev). Tretje leto nadaljuje šolanje le polovica učencev enega rodu. Okrog 40 odstotkov učencev torej začne, toda ne konča srednjega izobraževanja. Razumljivo je, da niso vsi »izgubljeni«. Del se jih zaposli potem, ko si pridobijo prvi poklic. Ti bodo nadaljevali šolanje iz dela in ob delu. Težko je reči,

koliko je takih, prav tako težko pa je tudi oceniti, koliko od preostalih 60 odstotkov generacije se jih »izgubi« med visokošolskim izobraževanjem.

Ne glede na to, da so številke varljive in da iz njih ni mogoče potegniti zanesljivih sklepov (zato opozarjamo, da so relativne, saj ne želimo ničesar posploševati), in ne glede na to, da ne morejo povsem predstaviti niti področja, na katero se nanašajo, kaj šele, da bi bile značilne vzorce za vso populacijo v republiki, naj poudarimo, da mora biti vprašanje učinkovitosti izobraževanja v središču pozornosti vseh družbenih dejavnikov. V odgovoru na to vprašanje se namreč skriva tudi resnična preobremenjenost in (ne)ustreznost vzgojno-izobraževalnih programov, organizacijska in programska (ne)povezanost usmerjenega izobraževanja pa tudi odgovori na številna druga vprašanja. (Školske novine, Zagreb)

Načrti tako, življenje drugače

Zanimivo je bilo na sestankih in sejah tedaj, ko se je odločalo, koliko in kakšne usmeritve bodo vpisovali učenci in kako reševati morebitne probleme, saj se je vnaprej vedelo, da bodo sprejeta pravila igre v nekaterih delih naše republike (Hrvaške) zaradi raznih objektivnih težav le s težavo povsem uresničene. Ob koncu preteklega šolskega leta smo vsi, na vseh ravneh — od občinske do republiške — povsod, kjer so tako ali drugače razpravljali o vpisih učencev na zadnjo stopnjo in sprejemali odločitve, govorili o doslednem spoštovanju sprejetih načrtov vpisa, hkrati pa vnaprej iskali rešitve za področja, za katera smo predvidevali, da bodo »problematična«.

V razpravah po vpisu se je na enakih sestankih neredko slišalo (ob splošni oceni, da je odstotek vpisanih v proizvodne poklice

zadovoljiv in boljši kot sicer), da so ponekod vpisali več v kak atraktivni poklic, ne da bi koga vprašali, ponekod pa so kar precej prekršili dogovorjeno.

Načrt je načrt, življenje je življenje, zato so nekatere prekoračitve vsaj s človeškega vidika razumljive, čeprav niso sprejemljive. Naj bo že tako ali drugače, prav gotovo pa ni mogoče niti sprejeti niti razumeti rešitev, o kakršnih so govorili na zadnji seji skupščine republiške samoupravne interesne skupnosti vzgoje in izobraževanja. Takole so povedali: v nekaterih šolskih centrih so toliko počakali, da je prišla prosvetna inšpekcija in ugotovila, kako je vse prav, potem pa so začeli vpisovati tudi »nenačrtovane«. Zanimivo bi bilo vedeti, kateri šolski centri so to?

(Školske novine, Zagreb)

SRBIJA

Ničvredne petice

Vpisi na fakultete vsako leto znova kažejo, da petice niso vedno zagotovilo znanja. To dokazujejo številke: ob letošnjem vpisu na elektrotehniško fakulteto je dvanajst nosilcev diplome Vuk Karadžić in sto učencev izgubilo neusmiljeni boj za indeks. Vsak deseti učenec, ki je imel v srednji šoli same petice, ni mogel dobiti prostora na medicinski fakulteti v Beogradu. Na strojni fakulteti v Beogradu dvanajst »vukovcev« ni osvojilo več kot deset odstotkov možnih točk pri preskusu znanja za vpis v prvo leto študija. Tudi na mnogih drugih fakultetah so si najboljši učenci zamažali poskušali zagotoviti indeks. Nič niso mogli storiti, ker jih je izdalo — prešibko znanje.

Univerzitetni učitelji kažejo s

prstom na srednjo šolo. Pravijo, da v njej že več let delijo trhle petice in da se srednješolski profesorji poigravajo z diplomo Vuk Karadžić. Za to so trdni dokazi: nemalo učencev, ki so bili v srednji šoli izjemni in odlični, zaočnajo za tistimi, ki so imeli prav dober ali dober uspeh.

Do zdaj so ugled šole merili ponavadi po številu odličnih učencev in tistih, ki so prejeli Vukovo diplomu. Čim več jih je bilo, toliko uglednejša je bila šola. Čas je, da spremenimo pravilo o množičnosti. Petico si je treba pridobiti po poti, ki zahteva precej več znanja, ne pa bo bližnjicah profesorjeve dobre volje.

Dj. P.

(Prosvetni pregled, Beograd)

INDUSTRIJA TERJA SVOJE

Industrija v Veliki Britaniji meni, da bi moralo šolstvo bolj prisluniti njenim potrebam in zahteva korenite spremembe v predmetnikih in učnih načrtih srednjih in visokih šol. Pričakujejo, da bo te predloge obravnavalo ministrstvo za izobraževanje in znanost.

Pobudo za to je dal britanski inštitut za organizacijo dela. Zahteva po preobrazbi učnih načrtov srednjih šol spremlja sklep, da je treba uvrstiti v pouk tudi tiste predmete, ki se povezujejo z industrijo. Predstavniki inštituta poudarjajo, da imajo ljudje, ki izobražujejo, velik odpor do industrije, ta svoj odnos pa prenašajo na mlade ljudi. Zato pričaujejo,

kujejo, da bo vlada pripomogla k spremembam in izkoreninila ustaljene predsodke.

Inštitut je ustanovil posebno delovno skupino, ki bo izdelala ustrezne predloge o tej problematiki. Direktor inštituta Roy Close meni, da učni načrti angleških srednjih šol ne ustrezajo zahtevam izobraževanja v industrijski družbi. Takole pravi: »Šole ne razumejo načinov dela industrijske družbe. Temeljni ekonomije in organiziranja družbe pa so tiste prvine, ki jih v našem izobraževanju ni.«

To velja tako za srednjo šolo kot za visokošolsko izobraževanje. Inštitut stoji na stališču, da bi moralo dobiti več učiteljev izobražbo s področja industrije, šole pa se morajo povezati s čim več gospodarskimi podjetji.

ELEKTROTEHNA n. sol. o.
trgovsko, izvozno, uvozno in proizvodno podjetje
61001 LJUBLJANA, Titova c. 51
telefon: (061) 320 241; telex: 31184 YU ETEHNA

OBROKI PO RECEPTIH

Skoraj dva milijona učencev nemških šol (72 %) se hrani v šoli. Obroke pripravljajo po 720 receptih, ki jih je sestavila komisija za prehrano učencev. Hrana je prilagojena potrebam mlajših

(od 1. do 6. razreda) in starejših učencev (od 7. do 12. razreda) in primerna njihovi starosti. Občinski organi redno preverjajo, če so obroki dovolj kakovostni in pestri. Stroške za prehrano plača država, starši pa prispevajo le 0,55 marke za posamezen obrok.

Pričevanje o NOB

Pripravili smo vam dve oddaji, eno za srednjo stopnjo in drugo za višjo, skupno pa jima je to, da bosta obe govorili o naši zgodovini in da bodo v obeh sodelovali udeleženci NOB, ki bodo učenec doživeto in zanimivo pripovedovali o zločinu nacizma in neuklonljivosti rodoljubov v boju za osvoboditev, o njihovi zavesti o pripadnosti slovenskemu ljudstvu.

Oddaja o zaporu v Begunjah, ki jo pripravlja prof. Ivan Križnar, bo sestavljena mozaično, v njej se bodo podatki in opisi dogodkov prepletali s pričevanji nekdanjih zapornikov, svojci ustrujenih talcev in partizani, ki so sodelovali pri osvoboditvi Begunj. O zločinu nad kurirji v Dragi bo pripovedoval Jože Vidic, o begunjskem muzeju tovariš Potočnik, sodelovali pa bodo seveda še drugi domačini, tako da bodo pripovedi prikazale vse od načrta Cankarjevega in storžškega bataljona v začetku avgusta 1941, da bi premagali nemško posadko v Begunjah in rešili zapornike, prek oblik zasliševanja in mučenja zapornikov, streljanja v dolini Drage, pošiljanja v druga taborišča in organizacijo narodnoosvobodilnega gibanja v Begunjah in okolici do osvoboditve ujetih partizanov in aktivistov.

Oddaja bo posneta v muzeju talcev v Begunjah.

Že naslov druge oddaje Kočevski zbor odposlancev slovenskega naroda pove, da bomo v njej spregovorili o izredno po-

memnem dogodku iz narodnoosvobodilnega boja. Oddaja bo potekala kot priprava referata pri zgodovinskem krožku, ki ga pripravi eden od učencev, pomaga pa mu mentorica krožka.

Avtor Lado Ambrožič je vpletel v besedilo zgodovinske posnetke pripovedi tovariša Bogdana Osolnika in tovarišice Mice Ferličeve. Tovariš Osolnik pripoveduje o organizaciji in političnem pomenu zasedanja, Mica Ferličeva pa se spominja poti v Kočevje, načina izbiranja kandidatov — vtisov s poti in seveda velikega zgodovinskega pomena zasedanja, ki ga je doživela sama.

In zakaj prav v Kočevju, je zanimalo naše krožkarje.

Sovražnik je, kot kaže, zvedel za priprave na zbor odposlancev in začel večje kraje na osvobodjenem ozemlju bombardirati. Kočevje je bilo določeno zato, ker je bilo po zemljepisni legi najmanj izpostavljeno sovražni-kovim napadom, v mestu pa so bili zaprti ujeti belogardisti in četniki. Kaj malo verjetno je torej bilo, da bi se Nemci odločili za bombardiranje z letali, kot so bombardirali Novo mesto. Da pa se vendarle ne bi zgodilo kaj nepredvidenega, je glavni štab narodnoosvobodilne vojske in partizanskih odredov Slovenije za varovanje Kočevja določil bataljon borcev, ki so zavzeli položaje okrog mesta. Pa tudi sicer je bilo storjeno vse, da je bilo presenečenje skoraj povsem nemogoče.

NIŽJA STOPNJA

26. okt. — O. Wilde: Srečni princ
2. nov. — Zakaj zbolimo

SREDNJA STOPNJA

23. okt. — Kočevski zbor odposlancev slovenskega naroda
30. okt. — Uvelo listje

VIŠJA STOPNJA

25. okt. — Zapor v Begunjah

NENAVADNI POGOVORI

26. okt. — Odrasli tako, kako pa mi

ZA SREDNJE ŠOLE:

27. okt. — Nenad Radanović
3. nov. — Povojna hrvaška poezija
22. okt. — Napredno žensko gibanje
29. okt. — Napredno žensko gibanje

Slovenija, dober dan!

To je naslov ciklusa oddaj, ki jih od septembra poslušajo v Bosni in Hercegovini. Ta teden je v Sloveniji ekipa iz izobraževalnega uredništva sarajevskega radia. Naši kolegi, s katerimi že več let sodelujemo in si izmenjujemo program, so si zasnovali zahteven načrt predstaviti Slovenijo, njen življenjski utrip, kulturno, literarno in športno življenje; zato se nam zdi potrebno, da vam podrobneje predstavimo, kako v sarajevskem radiu v teh oddajah, ki so namenjene poslušanju v višjih razredih osemletke in v srednjih šolah, ter so tudi splošno izobraževalne, navajajo poslušalce na poslušanje in razumevanje slovenskega jezika.

Eno izmed vodil, ki jih je usmerjalo pri oblikovanju teh oddaj, je ustvarjanje zavesti o skupnem jugoslovanskem prostoru in obenem s tem opozarjanje na jezikovne in kulturne posebnosti slovenskega naroda. Tako so cilji te oddaje idejno-politični, splošno-izobraževalni, so pa tudi poučne narave. Močno je poudarjeno gojenje tradicij NOB in socialistične graditve.

Ob poslušanju teh oddaj dobijo poslušalci vpogled v družbenopolitično, gospodarsko, kulturno-umetniško in športno življenje, spoznavajo kulturno dediščino slovenskega naroda, posebno skrb pa so posvetili slovenskemu jeziku in književnosti.

Cilj, ki ga hočejo s tem doseči, je dobro razumevanje slovenskega jezika in obvladovanje najosnovnejših zakonitosti govora. Te cilje bodo skušali doseči v približno 30 oddajah, ki so vsak

ponedeljek dopoldne na I. radijskem programu, ponovitve teh oddaj pa isti dan na II. programu.

Gradivo za oddaje pripravljajo v Ljubljani in po večjih krajih Slovenije. Tako so med drugim obiskali Gorenje v Velenju, Postojnsko jamo, Kopet in Portorož, Planico, Bled in Bohinj, in druge kraje, kjer so se pogovarjali s predstavniki družbenopolitičnih organizacij, z gospodarstveniki, s turističnimi in športnimi delavci, obiskali so muzeje in dve šoli — Valentina Vodnika in Borisa Zihlerja, kjer so jim učenci pripovedovali o svojem delu, jim zapeli in z igrali.

V Ljubljani so pripravili več pogovorov z udeleženci NOB, z družbenopolitičnimi in kulturnimi delavci, s pesniki in pisatelji, z literarnimi zgodovinarji in kritiki, naši igralci pa so jim posneli pesmi in prozne odlomke, s katerimi bodo dopolnili oddaje o naših literarnih ustvarjalcih.

Oddaje, ki so pripravljene reportažno, trajajo po 10 minut, literarne pa so nekaj daljše. So v slovensčini, to pa pomeni, da je avtor oddaje svojim sogovornikom postavljaj vprašanja v srbohrvaščini in da je tudi komentar ali kako pojasnilo v srbohrvaščini, vse drugo (tudi glasba) pa je slovensko.

Posebno pozornost so namenili koncu vsake oddaje, kjer so v nekaj minutah spregovorili o kateri izmed zakonitosti slovenskega jezika.

Enako so lani predstavili Makedonijo in makedonski jezik. Te oddaje, pravijo, so zbudile med poslušalci veliko zanimanja.

Študentje in profesorji tekmovali — Deset ekip »strojnikov« na desetem odprtem prvenstvu ljubljanskega armadnega območja.

V vojaškem slovarju je s skopimi besedami zapisano, da vojaška enota opravlja svojo nalogo »z ognjem in gibanjem«. Povedano drugače: najsi gre za najmanjšo enoto ali sestav največjega obsega, nobene akcije si ni mogoče predstavljati brez spretne ravnanja z najmodernejšimi vrstami orožja. V vojni bo zmagal tisti, ki bo bolj spretno in natančno meril v cilj, in tisti, ki bo prej sprožil. Vse to uči pripadnike JLA med služenjem vojaškega roka. Polavtomatska puška, avtomat in pištola, to je orožje, s katerim je zdaj oborožena skoraj večina naših enot kopenske vojske in drugih rodov armade.

Športne dejavnosti vojakov v njihovem prostem času v marsičem pripomorejo k še boljši usposobljenosti za vojno in splošni ljudski odpor. Ena od takšnih športnih panog, ki je neposredno povezana z vojaško pripravljenostjo, je seveda streljanje. V enotah JLA namenjajo strelskemu športu vedno večjo pozornost, in si prizadevajo uvesti streljanje kot šport v sleherni vojaški enoti. Vojaška tekmovalništva so dokazala, da so prav vojak in starešina ljubljanskega armadnega območja med najboljšimi strelci pri nas. Na prvenstvih JLA v Mariboru leta 1977 in v Somboru 1979 je Ljubljana osvojila naslov najboljših ekip v streljanju s polavtomatsko

puško, z avtomatsko puško in s pištolo.

Razumljivo je torej, da so prvenstva, ki jih že deset let organizira ljubljansko armadno območje na mestnem strelišču Rakovniku ob Dolenjski cesti, izredno privlačna ne samo za vojake in starešine, temveč tudi za aktivne strelce, ki sicer tekmujejo s športnim orožjem. Letos bo na desetem odprtem prvenstvu ljubljanskega armadnega območja v streljanju v kakovostnem delu nastopilo 31 moških in 13 ženskih ekip s po šest strelci in strelkami (tekmovali bodo v soboto, 27. oktobra), v množičnem delu pa bo nastopilo kar 134 ekip! Zaradi tako velike množičnosti so bili organizatorji prisiljeni razporediti vse prijavljene tekmovalce za streljanje v treh dneh (nedelja, 28. oktobra ter še sobota, 3., in nedelja, 4. novembra). Prava toča krogel bo štiri dni zadevala oddaljene tarče.

Streljanje z vojaškim orožjem je osnova uresničevanja načel obrambe in zaščite v praksi. Izmed vseh naših šolskih ustanov sta se za odprto prvenstvo ljubljanskega armadnega območja prijavili le Fakulteta za strojništvo in Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo — Katedra za splošni ljudski odpor.

»Strojniki« se že več let udeležujejo tega tako pomembnega tekmovanja vojakov, starešin JLA, pripadnikov uprave javne

zaščita

obramba

Strelnske sposobnosti na preskušnji

Streljanje z vojaškim orožjem je pritegnilo veliko študentov in profesorjev — kar deset ekip »strojnikov« na desetem prvenstvu ljubljanskega armadnega območja

varnosti, zveze rezervnih vojaških starešin, teritorialne obrambe, družbenopolitičnih, delovnih, športnih in drugih organizacij ter višjih in visokih šol in drugih ustanov iz vseh naših republik. Predavatelja za predvojaški pouk na tej fakulteti, docenta Radiša Dušić in Stanislav Perhac sta za strelski šport navdušila ne le svoje študente, temveč tudi nekaj svojih kolegov, profesorjev. Tako bodo na prvenstvu ljubljanskega armadnega območja tekmovali študentje vseh štirih letnikov ter asistentje in profesorji, razdeljeni kar v deset ekip! Docent Dušić nam je povedal o tem tole: »To je že tradicija, da se udeležujemo vsakoletnega armadnega prvenstva v streljanju. Izrabi želimo redko prilžnost, ki nam jo ponuja ljubljansko armadno območje s tem tekmovanjem, namreč da se nekateri prvič v življenju poskusijo z vojaškim orožjem, drugi pa preverjamo svoje strelske sposobnosti! Lani smo imeli prijavljenih šest ekip, predani pa sedem. Zdi se, da se sodelovalo kar deset naših ekip, bomo torej z udeležbo desetih naših ekip presegli dosedanja rekord naše fakultete.«

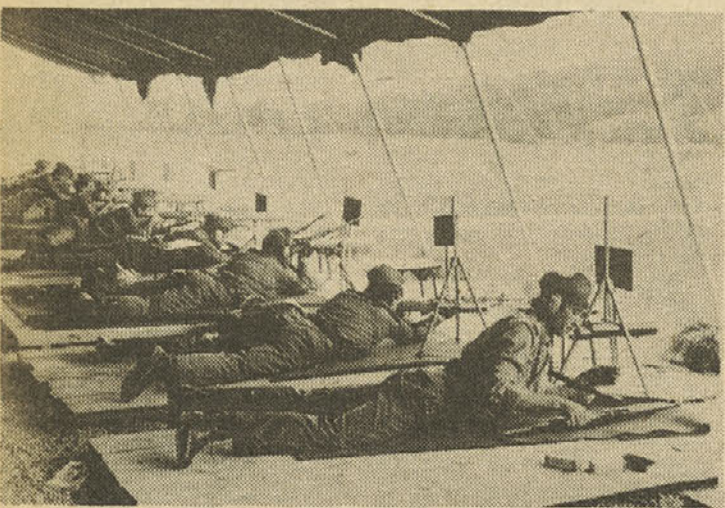
Katedra za splošni ljudski odpor na FSPN je prijavila dve ekipi. Čeprav v svojem učnem programu nimajo praktičnega predmeta s streljanjem, pa podobno kot strojna fakulteta redno sodelujejo na armadnem tekmovanju s polavtomatsko in avtomatsko puško in pištolo. Predstojnik katedre Milovan Zorc nam je povedal:

»Streljanje z vojaškim orožjem sicer nimamo v našem učnem programu, sodelovanje na prvenstvu pa bo izredno uspela dopolnitev vojaško-teoretičnih predmetov s praktičnim znanjem. Drugače pa študentje SLO redno vadijo v okviru Študentskega športnega društva na FSPN v strelski sekciji.«

SLO-jevci so pritegnili k tekmovalju celo dve dekleti, študentki SLO v prvem letniku, ki bosta po svojih močeh poskušali dokazati, da lahko tudi dekleta enakomerno natančnostjo zadenejo v sredo tarče.

Za konec pa še nekaj podatkov o prvenstvu. Več kot 1100 strelcev in strelk se bo zvrstilo na strelski črti Rakovnika. Ob vojaških ekipah in ekipah ZRVS, UJV, Občinskih štabov za teritorialno obrambo, strelskih družin in drugih s področja Slovenije, bodo streljali še aktivni športniki iz Splita, Sarajeva in Novega Sada. Za žensko konkurenco so se prijavila dekleta iz Ljubljane, Grosupljega, Murske Sobotice, Domžal in Slovenskih Konjic. Strelke se bodo drugič doslej pomerile v »svoji« posebni konkurenci. Organizatorji so se odločili za ta korak po presenetljivem izidu tekmovanja s polavtomatsko puško leta 1977. Tedaj je namreč Milena Stimac, članica SD Brane Ivanuš iz Ljubljane, z 249 krogel prehitela vse svoje moške sotekmovalce in si pridobila naslov najboljšega strelca (ke) LAO.

BOJAN SINIČ

Na tekmovanju v streljanju s polavtomatsko puško (Foto: S. Krševan)

Tudi profesorji strojne fakultete so preskusili svoje znanje. (Foto: S. Krševan)

V učilnici z zračno puško, na strelišču z »resnejšim« orožjem (Foto: S. Krševan)

Naši pogovori

V uredništvo prihajajo od časa do časa pisma naših bralcev, ki odpirajo vprašanja, zanimiva in aktualna za širok krog prosvetnih delavcev. Včasih zahtevajo odgovor strokovnjaka, še večkrat pa razpravo, izmenjavo mnenj in izkušenj med nami, med vsemi, ki jih določena vprašanja zanimajo, zaposlujejo ali celo morijo.

Ni pomembno, če so v teh pismih včasih misli še pomanjkljivo oblikovane in samo nakazane. Bisvetno je, da odpirajo vprašanja, ki so aktualna, pereča in življenjskega pomena za vzgojno-izobraževalno delo in prosvetne delavce.

S tem, ko v Naših pogovorih odpiramo možnost za skupno razpravo in iskanje najboljših rešitev za mnogoterá vprašanja našega vsakdanjega dela in življenja, vabimo k sodelovanju najširši krog naših bralcev z željo, da bi s skupno ustvarjalnostjo obogatili naš časnik.

UREDNIŠTVO

Kako smotrno organizirati delo?

Z razvojem samoupravljanja nastajajo pri nas čedalje boljše možnosti za človekovo osebno svobodo in vzgojno svobodno, vsestransko razvite socialistične osebnosti. Za vse to smo soodgovorni tudi sami, saj smo vsi vpleteni v oblikovanje našega vsakdanjika in naše prihodnosti.

Prav na šolah se močno občuti ta razvoj in usmerjenost k neposrednemu prenašanju funkcij in nalog na same delavce in samoupravljalce, saj so to manjši kolektivi, kjer je skoraj vsak član vključen v kako samoupravno telo, z raznimi nalogami in funkcijami.

Vendar irčimo tu na poseben problem. Zaradi raznovrstnega dela trpi učiteljeva strokovnost, namesto da bi se spričo potreb in zahtev današnjega časa dvignila. Posebno drastičen primer so učiteljske konference, kjer skoraj ni več časa za pogovor o težavah in problemih, ki jih srečujemo pri našem vsakdanjem vzgojnem delu, o tem, kako bi se dalo to naše delo izboljšati in posodobiti.

Današnji čas zahteva tako strokovno kot družbeno usposobljenega učitelja, ki daje mladim dovolj temeljnega splošnega in strokovnega znanja, hkrati pa jih usposablja tudi za spreminjanje družbe. Zato se moramo učiti na vsakem koraku, na sestankih in konferencah, ob minoženjih običilih. V samoupravne organe pa izbiramo ljudi, ki bodo sposobni probleme hitro in učinkovito reševati. Tako nam ne bo zmanjkovalo časa za strokovno in družbeno delovanje ter usposabljanje.

VILJANA LUKAS

Kakšna je vloga kadrovskih služb in organizatorjev izobraževanja?

Če hočemo, da se bo izobrazba zaposlenih hitreje dvigala — tako poudarjajo razprave o usmerjenem izobraževanju — in da bodo delavci čim bolj usposobljeni za svoje delo, jim je treba pomagati in jih usmerjati pri odločitvi za nadaljnje izobraževanje in izpopolnjevanje.

Izobrazba kadrovske smeri in organizacija izobraževanja, ki jo daje Visoka šola za organizacijo dela in Višja šola za socialne delavce, postaja danes zato še bolj pomembna. Treba bo na novo razmisliti o profilu, ki jih zahteva danes vzgojno-izobraževalni proces.

OTILIJA KREFT

Pismu s to vsebino je naša bralka dodala opis dela in nalog, predvidenih za diplomanta kadrovske-izobraževalne smeri, in nekaj odlomkov iz osnutka zakona o usmerjenem izobraževanju za podkrepitev svojih stališč.

Vprašanja, ki jih pismo sproža, odpirajo več drugih vprašanj, o katerih bomo pisali v naslednjih številkah Prosvetnega delavca. Usmerjeno izobraževanje združuje v enoten sistem izobraževanje mladih za delo in izobraževanje zaposlenih in drugih delovnih ljudi. Prav je, da razmišljamo in pišemo tudi o teh novih področjih, ki so mnogim pro-

Kako smotrno načrtovati in organizirati vzgojno-izobraževalno delo, poklicno in samoupravno delovanje ter naše skupno in osebno strokovno izpopolnjevanje — o teh vprašanjih je treba resnično razmisliti. V pospešenem ritmu sodobnega življenja je nalog in obveznosti čedalje več, zato pa je tudi naš čas — tako delovni kot prosti čas — čedalje bolj dragocen.

Kjer o tem večkrat razmišljamo, iščejo rešitev v čedalje bolj smotrni organizaciji in delitvi dela v vzgojno-izobraževalni organizaciji, v premišljenem načrtovanju sej in sestankov, v njihovi temeljni pripravi in spretnem vodenju. Pri stalnem izpopolnjevanju smotrno izbirajo najpomembnejše vsebine, študijske sestanke pa povezuje z načrtnim samoizobraževanjem.

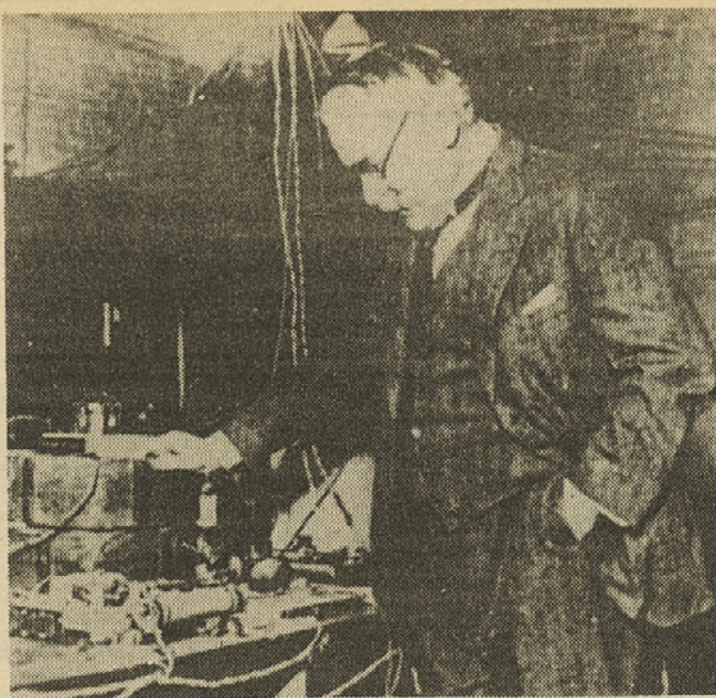
Kjer o teh vprašanjih premalo razmišljamo, nezadovoljstvo raste. Sestankovanje jemlje učiteljem večino popoldnevov, uspehi slabo pripravljenih in razvlečenih sestankov pa nikakor ne odtehtajo porabljenega časa. Pri slabi organizaciji in delitvi dela so zato — kot piše naša bralka — zastavljene te ali one bistvene dejavnosti, včasih strokovne naloge, včasih delo samoupravnih organov ali družbeno-političnih organizacij, včasih strokovno izpopolnjevanje.

Do kam smo torej prišli pri notranji organizaciji dela v naših vzgojno-izobraževalnih organizacijah? Kaj so nas izučile izkušnje? Kako uskladiti obveznosti v 42-urnem tedniku? Vaše misli, izkušnje in predlogi utegnejo koristiti mnogim!

svetnim delavcem malo poznana ali docela neznana. Prav je, da se na straneh našega lista oglašajo tudi pedagoški, andragoški in kadrovske delavci iz organizacij združenega dela s svojimi izkušnjami, razmišljanji in predlogi, pa tudi andragoški delavci z delavskih univerz in sorodnih izobraževalnih organizacij, da ne bi ostal Prosvetni delavec v okvirih tradicionalnega šolskega sistema. To ni le zahteva, ki izhaja iz enotnosti vzgojno-izobraževalnega sistema, ki ga gradimo, temveč tudi neposredna potreba, da se organizacije za osnovno in za usmerjeno izobraževanje tesneje povezujejo med seboj in z združenim delom.

Nova vzgojno-izobraževalna področja ter naloge zahtevajo tudi ponovno ovrednotenje posameznih profilov pedagoških in andragoških delavcev in novo opredelitev del in nalog, ki jih čakajo v prihodnje. Katere strokovne službe in nove profile bo zahtevalo usmerjeno izobraževanje? V čem se bo moralo vsebinsko spremeniti izobraževanje in usposabljanje prihodnjih pedagoških in andragoških delavcev?

Za razpravo se nam torej ponujajo mnoga vprašanja, ki so bistvenega pomena za nadaljnji razvoj vzgoje in izobraževanja pri nas.

V letu 125-letnice Pupinovega rojstva

Pastir, ki je postal izumitelj

Ob razstavi v SOZD Iskra

Če je bila še v začetku letošnjega leta osrednja tema pogovorov in polemik o znanstveniku in izumitelju Mihajlu Pupinu prava letnica njegovega rojstva (leksikoni so navajali 9. oktober 1858, na novo ugotovljeni datum 8. oktober 1854); pa se je sredi proslav, publicistike in aktualiziranja del tega svetovno znanega elektrotehniika že izkristaliziralo globlje spoznanje njegovega pomena za razvoj sodobne znanosti in tehnike in še posebej za Jugoslavijo kot teritorialno opredeljeno politično tvorbo. K temu po svoje pomaga tudi razstava, ki so jo oktobra odprli v avli osrednje stavbe SOZD Iskra na Trgu revolucije v Ljubljani. Razstavo je omogočilo skupno prizadevanje Iskre, Zveze organizacij za tehniško kulturo, Raziskovalne skupnosti Slovenije in sodelovanje avtonomne pokrajine Vojvodine, kjer se je Pupin rodil v vasi Idvor, slabih 60 km od Beograda.

Ogled razstave daje jasen vpogled v življenje, delo in pomen velikega izumitelja, ki je zrasel iz pastirčka in poljskega ter industrijskega delavca v doktorja fizike in eno najvidnejših osebnosti elektrotehniške stroke 20. stoletja. Od svojega dvajsetega leta pa do smrti 1935 je živel v ZDA, kjer je bil tri desetletja profesor na slovitni univerzi Columbia v New Yorku (tam je tudi doštudiral). Celoten vpogled v Pupinovo življenje daje najboljše njegova avtobiografija, ki ni le zanimivo dokumentarno branje, marveč tudi odlična, s Pulitzerjevim priznanjem nagrajena knjiga.

Pupinove največje zasluge na področju elektrotehnike obsegajo zlasti področje telefonije in rentgenskih žarkov. Svoja temeljna znanstvena spoznanja o resonančnih tokovih v telefonskih in telegrafskih vodnikih je Pupin izrazil za razvoj telefonije in telegrafije na velike daljave. »Pupinizacija« telefonskih linij se še zdaj izvaja po teh načelih, ustrezne priprave — elemente za pupinizacijo (tuljave in sestavi tuljav z običji, sponke itd.) pa izdeluje Iskra. Pupin je s svojimi odkritji in izumi omogočil tudi hkratno potekanje več telefonskih pogovorov po istem vodniku.

OSNOVNA ŠOLA
TONETA TRTNIKA-TOMAŽA, SOSTRO PRI LJUBLJANI,
P. 61261 Dobrunje

razpisuje prosta dela in naloge:

— pomočnika ravnatelja

Kandidat mora izpolnjevati pogoje za učitelja osnovne šole, določene po zakonu o osnovni šoli in imeti vsaj 5 let vzgojno-izobraževalne prakse. Delo se združuje za nedoločen čas. Začetek dela: takoj ali po dogovoru. Kandidati naj pošljejo vloge z dokazili o izpolnjevanju pogojev v roku 15 dni po objavi.

UNIVERZA V MARIBORU
PEDAGOŠKA AKADEMIJA MARIBOR

Center za permanentno pedagoško izobraževanje

RAZPISUJE

seminar za pedagoško dokvalifikacijo za učitelje šol v usmerjenem izobraževanju, ki imajo končano višješolsko strokovno izobrazbo ne-pedagoške smeri.

Seminar se bo začel decembra 1979 in bo obsegal 31 ur predavanj. Kotizacija, ki vključuje organizacijske stroške in stroške pisnih gradiv, znaša 1.800 din.

Prijave sprejemamo do 31. oktobra 1979 na naslov Pedagoška akademija v Mariboru, Korška cesta 160, Center za permanentno pedagoško izobraževanje.

V prijavi navedite tele podatke:

— ime in priimek, rojstni podatki, študijska smer, kje ste diplomirali, natančen naslov in naslov vaše delovne organizacije.

Kotizacijo nakažite na račun 51800-603-33652.

Namen nakazila: pedagoška dokvalifikacija.

O natančnem začetku seminarja bodo prijavljeni kandidati pisno obveščeni.

REPUBLIŠKI ODBOR GIBANJA
»Znanost mladini«
LJUBLJANA, Lepi pot 6

objavlja

RAZPIS

raziskovalnih nalog za XIV. republiško srečanje mladih raziskovalcev — srednješolcev, ki bo predvidoma koncem maja 1980 v Ljubljani. Vse mlade ki se želijo ukvarjati z raziskovalnim delom, vabimo, da pripravijo teme iz najrazličnejših področij znanosti in jih napišejo v obliki raziskovalne naloge.

Vse mlade, ki se želijo ukvarjati z raziskovalnim delom, vabimo, da pripravijo teme iz najrazličnejših področij znanosti in jih napišejo v obliki raziskovalne naloge.

Delo naj bo izraz samostojne raziskave, za katero se je posameznik (skupina) odločil, jo teoretično in praktično pripravljati dalj časa in se pri delu posvetoval s šolskimi in zunaj šolskimi mentorji. Tako kot vsaka znanstvena raziskava naj naloga obsega **uvodni del** z zgodovinskim opisom problema in obrazložitvijo raziskovalnih metod, **nadaljna poglavja**, ki jih avtor določi glede na potrebe in naravo raziskovanega področja, **sklepni del** z rezultati raziskav in primerjavo z dosedanjimi izsledki, **dokumentacijo** (priloge, razpredelnice, grafikoni, slike, itd.) in **bibliografijo** (seznam uporabljene literature, citati ipd.).

Naloga mora vsebovati najmanj 10 tipkanih strani brez prilog. Naloge bodo ocenjevale strokovne komisije visokošolskih učiteljev. Zagovori nalog bodo javni.

Podrobnejše informacije in razpisi za posamezna področja in predlogi nekaterih tem bodo na voljo v tajništvih vseh srednjih šol in na RO gibanja Znanost mladini.

Republiški odbor gibanja »Znanost mladini« pričakuje prijave z naslovi nalog in kratko obrazložitvijo tem do **15. 12. 1979**.

Naloge pošljite vsaj mesec dni pred srečanjem na naslov: REPUBLIŠKI ODBOR GIBANJA »Znanost mladini«, LJUBLJANA, LEPI POT 6.

Vzgoja v krajevni skupnosti

V Mariboru se je sestal organizacijski odbor, ki pripravlja I. strokovni posvet s področja pedagogike prostega časa v Sloveniji ob 30. obletnici Zveze društev pedagoških delavcev Slovenije. Posvet POVEZANOST VZGOJE V KRAJEVNI SKUPNOSTI SKUPNOSTI Z GLEDIŠČA PROSTEGA ČASA, ki ga organizira Sekcija za pedagogiko prostega časa pri ZDPD Slovenije, **petek, 23. novembra 1979** ob 9. uri v amfiteatru nove pedagoške akademije v Mariboru.

Uvodni referat z navedenim naslovom bi imel dr. Rudij Lešnik, nato pa bo sledilo več koreferatov o krajevni skupnosti in telesni kulturi, poljudnoznanstvenih dejavnosti, kulturnoumetniških, tehniških in družbenopolitičnih dejavnostih, vlogi občine, množičnih običilih, združenem delu, proizvodnji in izobraževanju v prostem času, turističnih društvih, tehniški kulturi,

kadrih, razmerah na osnovnih in srednjih šolah, izkušnjah o povezanosti vzgoje v krajevni skupnosti Vučenica, Podčetrtek, Cerkno, Štepanjsko naselje in podobno. Gotovo je to bogata vsebina, živa v razvoju naših samoupravnih odnosov, ki bo izzvala odmevno razpravo.

Na posvet so poleg pedagoških delavcev vabljeni delegati zborov krajevnih skupnosti, različni samoupravnih teles, in vsi ki jih zanimajo ta vprašanja, iz delovnih organizacij in drugi. Tisti, ki se želijo udeležiti tega posveta, naj se prijavijo najpozneje do konca oktobra ter obenem nakažejo prispevek za udeležbo v znesku 300. — din na račun **Zveze društev pedagoških delavcev Slovenije, Ljubljana, Gospodarska 3/1, štev. 50101-678-47100**, da bi lahko pravočasno pripravili gradivo, ki ga bodo udeleženci prejeli pred posvetom. Ob nakazilu navedite pripombo: Posvet SPPC Slovenije.

Obvestilo

Rdeči križ Slovenije vabi vse občane in delovne ljudi, da se v čim večjem številu udeležijo krvodajalske akcije. Prijave sprejema občinski odbor Rdečega križa, v delovnih organizacijah pa kativist Rdečega križa, odgovoren za krvodajalstvo.

Kri je nenadomestljivo zdravilo. Človek lahko s krvjo vedno pomagati. Dajanje krvi je dokaz človečnosti in eno izmed meril naše ozaveščenosti in solidarnosti do sebe in drugih.

NOVEMBER 1979

MIRNA 2.

NOVA GORICA 5., 6., 7., 8., 9., 12., 13., 14.

TREBNJE 2.

ILIRSKA BISTRICA 15., 16.

RADOVLJICA 20., 21., 22. 23., 27., 28.

RDEČI KRIŽ SLOVENIJE

Šolska televizija pred vrati

Posebno mesto v izobraževalni tehnologiji zavzema šolska televizija, ki si ob začetnem srednjeročnem načrtu že utira pot v šole in se vključuje v vzgojno-izobraževalno delo. S pravilno programsko usmeritvijo in učinkovito uporabo oddaj šolske televizije lahko hitreje uresničimo družbeno prizadevanje po dopolnjevanju in spreminjanju vzgojno-izobraževalnega sistema, hkrati pa zamisel o celotnem in učinkovitem uresničevanju zasnov stalnega izobraževanja. Zato je uredništvo šolske televizije za to šolsko leto pripravljajo oddaje s posebno pozornostjo, saj je bilo v številnih stikih s šolariji in predavatelji, pa na seminarjih za pedagoške delavce izrečenih kar veliko spodbudnih besed in izmenjanih dokaj izkušenj. Pa še tale podatek: 160 vzgojno-izobraževalnih organizacij v Sloveniji je že opremljeno z osnovnim sistemom interne televizije, in lahko upamo, da magnetoskopi niso več samo inventarne številke, temveč dovolj okrene pomočnik učitelja pri uvajanju učne tehnologije v vzgojno-izobraževalno delo.

Opozoriti moramo na nekaj ciklusov oddaj, ki bodo v jesenskem delu prvič zašli na ekrane v slovenske šole. V želji, da bi čim bolj pomagali učiteljem in učencem, je uredništvo odkupilo od zagrebške šolske televizije osem oddaj na temo o filmu. Filmska vzgoja postaja vse bolj pomembna pri oblikovanju otro-

kove osebnosti v osnovni šoli, prav gotovo pa tudi ni dobila po naključju mesta v skupnih vzgojno-izobraževalnih osnovah usmerjenega izobraževanja. Ob gledanju oddaj bodo mladi gledalci dobili odgovore na vprašanja o razvoju filma, o filmskih zvrsteh, nastajanju filma od ideje do premiere, kaj je filmski jezik, kakšno vlogo imajo posamezni poklici pri filmu, kako pomembna sta v filmu prostor in zvok itd. Oddaje so vsebinsko usklajene z učnim načrtom osnovnih šol, zaradi bogate informativnosti pa bodo dobrodošle tudi pri skupnih vzgojno-izobraževalnih osnovah za srednje in druge šole.

Zanimiv način oblikovanja oddaj šolske televizije obeta ciklus o samoupravljanju, kjer teče beseda o sistemu delitve prihodka, dohodka in osebnih dohodkov, o merilih za nagajevanje po delu in o marsičem, kar spada zraven. Oddaje so pripravljene po magnetoskopskem zapisu »žive« oddaje, kjer so delavci organizacije združenega dela loške tovarne hladilnikov in družbeni delavci pred kamerami razpravljali o delitvi dohodka. Iz ciklusa Nova matematika, ki ga je uredništvo šolske televizije predvajalo že pred leti, so izbrane tiste oddaje, za katere so recenzenti menili, da bodo popestrile ure matematike v prvem razredu osnovne šole.

Srednješolcem, ki se praktično izpopolnjujejo v učnih de-

lavnicah ali na delovnih prostorih v organizacijah združenega dela je namenjen ciklus oddaj Varstvo pri delu, ki nam ga je ljubezno oddala izobraževalna redakcija RTV Ljubljana.

Jesenski del oddaj šolske televizije izpolnjujejo zaokroženi ciklusi iz zgodovine NOB, zemljepisa, prometne vzgoje, obrambe in zaštite ter gospodinjstva. To so oddaje, ki so ponovno izvršene v program in namenjene predvsem tistim šolam, ki še nimajo interne televizije, ali možnosti, da bi oddaje presnemavale na video kasete, saj so oddaje vključene neposredno v učne načrte.

Tudi to pot je izšla ob začetku oddajanja programa šolske televizije publikacija TV V ŠOLI, tokrat v preglednejši in priročnejši obliki. Publikacija vsebuje poleg učnih navodil ob programu tudi teoretične članke o televizijskem mediju v vzgojno-izobraževalni dejavnosti in praktične izkušnje naših učiteljev pri vključevanju šolske televizije v pouk.

Že naslednje leto pa bo dobila programska usmeritev šolske televizije nekatere poudarke. V obdobju uvajanja skupnih

vzgojno-izobraževalnih osnov bo mesto šolske televizije tudi v sistemu izpopolnjevanja in usposabljanja učiteljev ter pri oblikovanju gradiv za posamezne predmete skupnih programskih osnov. Izbiira naslovov za oblikovanje vsebin poteka iz dogovora med avtorskimi skupinami za pripravo učnih načrtov in uredniki šolske televizije, saj se je treba premišljeno odločiti za teme, ki jih je moč predstaviti v vizualni obliki. Prav gotovo bodo na vrhu prvenstvene lestvice učne vsebine, za katere še nimamo čvrsto vpeljanih učiteljev, ali pa predstavljajo teme v skupnem številu učnih ur predmeta premajhno število, da bi se šolam izplačalo združiti delo in opravila učitelja — strokovnjaka. Oddaje bodo pripravljene v različnih dolžinah, ali v sklenjenih enotah ali pa kot sekvenca — del multimedijskega kompleta, in šole z vpeljanim TV sistemom jih bodo presnele na kasete in po potrebi uporabljale.

Dosedanji razvoj šolske televizije je pokazal bistven napredek na stopnji uvajanja izobraževalne tehnologije, hkrati pa že opozarja na nekatere pomanjkljivosti. Pri nadaljnjem razvoju bomo upoštevali dosedanje izkušnje, problematiko pa bomo še obravnavali v našem glasilu.

BOŽO VRAČKO

»Kultura za vse«

V Düsseldorfu je v teh dneh velika prireditve Nemške zveze za prosti čas pod naslovom Prosti čas je možnost za kulturo in izobraževanje. Namen tega strokovnega srečanja je izboljšati politiko prostega časa; se pravi, odnos do prostega časa, uveljaviti resnico, da je to človekova ustvarjalna in razvojna možnost, obenem pa naj bi iz tako dojetih izhodišč usmerjali uporabo prostega časa. Dr. Franz Meyers, predsednik zveze (DGF), je v napovedi tega strokovnega kongresa '79 naglasil, da sta »kultura in izobraževanje vedno pomembnejši predpostavki in vsebini naraščajočega prostega časa«, zato je postalo narodno in mednarodno geslo za politiko prostega časa »Kultura za vse«.

Ob tem nehoti pomislimo, kako si kdo to kulturo predstavlja. Pri nas na primer vemo, da je treba razviti samoupravno kulturo dela in prostega časa kot celostno možnost človekovega ra-

zvoja in ustvarjanja v socialistični družbi.

Priznani nemški strokovnjaki govorijo o nadaljnjih možnostih politike prostega časa in sprejemah kulturne politike, o metodah in vzorcih delovanja in animacije na področju prostega časa, o prostem času v družini, vsakodnevem življenju, o življenjskem slogu, o prostem času v ustanovah in o napravah, komunikaciji ter izobraževanju prostem času. Posebej razpravljajo o prostem času v šoli, zlasti gledišče celodnevne šole in prebravbe šolstva. Na dnevnem red po delovnih skupinah so tudi vprašanja zunajšolskega izobraževanja, igre in športa, počitka in dopustov, ponudba za prosti čas na tržišču in pregled razmetanih problemi komunalne dejavnosti. Ob tej priložnosti udeleženci opazujejo tudi to, kaj so razvili na tem območju v Zvezni republiki Nemčiji.

B. L.

Središče krajevne skupnosti

Ob nastajanju centralnih šol je marsikje ostala prazna šolska stavba. Na Virštanju pri Podčetrtru so to vprašanje modro rešili. Učence prevaža šolski avtobus v lepo novo šolo v Podčetrtek, staro šolsko poslopje pa so preuredili v krajevni družbeni center, torej prostor, v katerem se srečujejo krajanji ob najrazličnejših priložnostih.

V centru imajo zbornice občanov, sestaneke družbenopolitičnih organizacij, različnih društev in srečanja s podobnimi organizacijami iz drugih krajevnih skupnosti, ki pridejo na obisk.

Okoli doma so uredili lep prostor, kjer lahko pripravljajo različna športna srečanja, hkrati pa je tu tudi primerno parkirišče.

V domu imajo ljubko dvorano z gledališkim odrom, tik

zraven še manjši klubski prostor in priročno kuhinjo. Za skromno odškodnino lahko najamejo krajanji dom npr. tudi za proslavo kakšnega družinskega praznika in takrat popolnoma odgovorno gospodarijo z vso opremo.

Kulturni dom na Virštanju je tako resnično v samoupravljanju krajanov in namenjen različnim potrebam ljudi, ki se pojavljajo v krajevni skupnosti. To je mesto, kjer se krajanji srečujejo ob najrazličnejših priložnostih, obenem pa utrjujejo svoje krajevne vezi in samoupravno sožitje. Tako je nekdanja šolska stavba v novi obliki središče krajevne skupnosti, ustrezno potrebam kraja, ki nima več svoje osnovne šole.

R. L.

Razstava sodobnih makedonskih umetnikov

Moderna galerija v Ljubljani gosti petnajst sodobnih makedonskih umetnikov in tako predstavlja prerez sodobnih ustvarjalnosti makedonskih slikarjev, kiparjev in grafikov.

Razstavljene so slike Rado-ljuba Anastasova, Petra Hadži Boškova, Žarka Jakimovskega,

Rista Kalčevskega, Tanasa Lulovskega, Djoka Mateskega, Petra Mazeva, Vangela Naumovskega, Dušana Perčinkova, Toma Šijaka, pa plastike Stefana Maneskega, Dragana Poposkega-Dade, Mire Spirovske, Vasile Vasileva in tapisrije Doneta Miljanovskega.

I. G.

Barvna grafika iz NDR v Narodni galeriji

Razstava Barvna grafika NDR, ki prikazuje dela 46 umetnikov, je v mnogočem zanimiva. V ljubljanski Narodni galeriji jo je pripravilo Ministrstvo za kulturo NDR, Center za umetnostne razstave v Berlinu. Grafike iz vzhodne Nemčije smo sicer že videli na grafičnih biennialih v Ljubljani, vendar si je bilo težko predstavljati širše grafično območje današnjih ustvarjalcev iz NDR. Razstava s 135 eksponati daje zelo nazoren vpogled v današnje snovanje nemških grafikov v sedemdesetih letih. Verjetno ne gre le za vtis, da so prireditelji postregli z objektivno paleto tega, kar se umetniško dogaja v zadnjem desetletju. Kot je v uvodu v razstavnem katalogu rečeno, gre za širok spekter socialističnega realizma. Seveda se tu srečujemo z drugačnim pojmovanjem socialističnega realizma, kot smo ga vajeni takoj po vojni. Že bežen pregled razstavljenih grafik nas prepriča, da bi slogovno, strujno opredelili grafike drugače, kar pa bi terjalo posebno, študijsko zožitve klasifikacije. Če opustimo včasih toliko poudarjena merila

za novo, ki sam po sebi nikoli ne more zagotoviti estetske stopnje, potem lahko stvarno presodimo, kar nam razstava ponuja v pestri tehniki in vsebini: prav gotovo deluje razstava kot presenečenje v širini formalne možnosti, nagre za vsebinski razpon vse od lirizma in tihožitja, pa do izpovednega zanosu, studioznega napora, da neformalnih iskanj, nena-rejene humanistične misli in še česa. Pri prenekanterem umetniku se da reči, da je marsikaj zraslo iz žlahtne tradicije, ki je bogatila bodisi tehniko ali pa tematik, čeprav je spet očitno, da so grafični listi zrasli iz sedanega časa, razmer in umetniških nagljen. Zanimive so kar močne pobude iz besedne umetnosti, to pričajo odsevi iz deli Pabla Neruda, Jevtušenka, Eluarda, Ionesca, V. Kirilova, Bulgakova. Gotovo ni naključje, da so se vzgibli iz besednih umetnin pretočili v grafične rešitve. Grafika ima v nemški umetnostni zgodovini že kar posebno mesto, zato ni naključje, da umetniki posvečajo sodobnosti tolikšno pozornost grafični umetnosti.

I. G.

Filmska in televizijska šola

Vzgojni pomen filma in televizije nas obvezuje, da čimprej ustvarimo možnosti za učinkovito vključevanje obeh medijev v vzgojni in izobraževalni proces.

Filmska in televizijska vzgoja je že dolgo sestavina prostega časa mladih, od leta 1973 pa je tudi del učnega načrta za osnovno šolo.

Film in televizija sta duhovna in materialna podoba časa in prostora in pomembno oblikujeta sodobno družbo. Oba medija sta ali manipulator ali pobudnik družbenih dejavnosti. Koristna sta le, če sta idejno in estetsko usklajena z družbenimi hotenji.

Množica vsakodnevnih informacij, ki jih mlad človek sprejema po filmu in televiziji, presega njegove zmogljivosti dejavnega sprejemanja in kritične presoje ponujenega.

Načrtna filmska in televizijska vzgoja je nujna, če hočemo v skladu z našim družbenim razvojem zasledovati in izrabiti temeljne smotre obeh medijev: film in televizija omogočata oblikovanje socialističnih, etičnih in idejno-estetskih vrednot, razvijanje sposobnosti ustvarjalnega odnosa do vseh življenjskih in družbenih pojavov, razvijanje sposobnosti za kritično vrednotenje ponujenih informacij in razvijanje splošnih človeških norm.

Dveletna filmska in televizijska šola pri Dopisni delavski univerzi je kulturno-politična akcija v Sloveniji. Dopisna delavska univerza pa edina ustanova, ki se načrtno ukvarja s to problemati-

ko. Namenjena je predvsem učiteljem in vzgojiteljem, da bi v šoli v okviru učnega načrta in svobodnih dejavnosti ter v prostem času strokovno usmerjali in vodili mlade, zlasti k pravilnemu vrednotenju filmov in televizijskih oddaj. Filmska in televizijska šola usposablja tudi mentorje klubov in sekcij ter mentorje filmske in televizijske vzgoje za usmerjeno izobraževanje, ki za zdaj nimajo, a bi morale v svojih programih najti mesto tudi za tovrstno vzgojo. Namenjena je tudi upravnikom manjših kinematografov, kulturnim animatorjem in drugim, ki si lahko s študijem pridobe znanje, potrebno za smotno pripravo filmskega repertoarja in filmsko-vzgojnih dejavnosti, vezanih na kinematografsko predstavo.

Glavni namen šole je, da kandidat na srečanjih in po dopisni poti usposobi razlikovati prave vrednote filmskih in televizijskih predstav od napačnih ter uporabljati filmsko vzgojo za etično in idejno-estetsko vzgojo pa tudi za socializacijo mladih v smislu samoupravnega socializma.

Temeljita filmska in televizijska vzgoja je pri današnji stopnji razvitosti televizijske mreže ter zaradi prodornosti in priljubljenosti obeh medijev pomembnejša, kot se zavedamo.

Vse, ki vas zanima filmsko in televizijsko-vzgojno delo, vabimo, da izpolnite prijavnico in jo pošljete na naslov

Dopisna delavska univerza
UNIVERZUM, 61000 Ljubljana, Parmova 39.

PRIJAVNICA

Prijavljam se v FILMSKO IN TELEVIZIJSKO ŠOLO

Ime in priimek

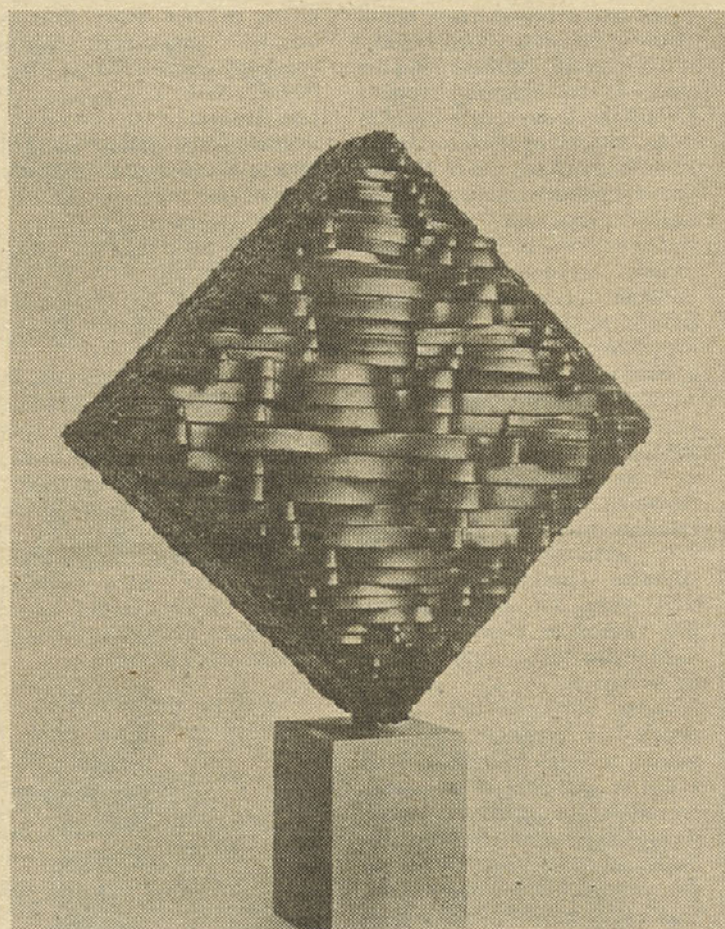
Naslov:

Delovna organizacija

Stroške izobraževanja v znesku 3.800 din bo poravnala šola:

ali

Podpis:

Stefan Manevski: Skulptura, kovina, 1977

Časopis izdajata republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter Izobraževalna skupnost Slovenije — Izhaja štirinajstredno med šolskim letom.

Izdajateljski svet ČZP Prosvetni delavec: Metka Rečnik, predsednica, Jože Deberšek, Tea Dominko, Leopold Kežar, Marjana Kunej, Milan Marušič, Marija Skalar, Janez Susnik, Valerija Skerbec, Zdravko Terpin, Milica Tomše, Jože Valentinčič, Boštjan Zgonc.

Uredniški odbor Prosvetnega delavca: predsednik Geza Čahuk, Breda Cajhen, tehnična urednica Tea Dominko, odgovorna urednica Marjana Kunej, Rudi Lešnik, Veljko Troha, direktor in glavni urednik Jože Valentinčič, Dušan Zupanc.

Naslov uredništva: Ljubljana, Poljanski nasip 28, tel.: 315-585. Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1/1, telefon: 22-284, poštni predal 21, Ljubljana 61104.

Rokopisov in fotografij ne vračamo, posamezni izvod 5 din. Letna naročnina 100 din za posameznike, za delovne organizacije 160 din, za študente 60 din. Št. tek. računa 50101-603-46509.

Tiska ČZP Ljudska pravica. YU ISSN 0033-1643
Po mnenju Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje je časnik »Prosvetni delavec« prost temeljnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka 36. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu).